

Conflict and Peace Studies Journal

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2569

บทความวิจัย

1. Beyond Digitization: Recruitment Governance Systems Gaps and the Persistent Exploitation of Bangladeshi Migrant Workers in Malaysia
Nasnurul Hakimah Nasir, Md Mahbubul Haque, and Mohd Badrol Awang
2. Military Labour, Neoliberal Securitisation, and the Reconstruction of Peace in Contemporary Geopolitics
Virginia M. Giouli
3. หุ่นส่วนพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา
พันธุ์อร เกาเจริญ

บทความวิชาการ

4. การยกระดับการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมของคนเปราะบาง-ชายขอบ
ในกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ของประเทศไทย
ฟารีดา ปันจอร์
5. มลพิษเหมืองแร่ข้ามพรมแดนกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มน้ำตก-สาย-รวก:
การประยุกต์กรอบความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser
วสันต์ ปวนปันวงศ์

บทวิจารณ์หนังสือ

6. ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity
สิตา สอนศรี

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict and Peace Studies Journal)

เจ้าของ

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของวารสาร

เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา

ขอบเขตสาขาวิชาบทความที่เปิดรับ

- ความขัดแย้งและสันติศึกษา
- ความมั่นคง ความรุนแรง และการก่อการร้าย
- จิตตปัญญา
- พหุวัฒนธรรมและความหลากหลาย
- มานุษยวิทยา
- รัฐประศาสนศาสตร์
- รัฐศาสตร์
- สังคมวิทยา
- สิทธิมนุษยชน

ประเภทบทความที่เปิดรับ

- บทความวิจัย
- บทความวิชาการ
- บทความพิเศษ
- บทแนะนำหนังสือ
- บทวิจารณ์หนังสือ

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กสุมา ภูใหญ่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ จันทร์แดง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ธรรมศาสตร์ ไส่ถิพันธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(เกษียณอายุราชการ)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุริชัย หวันแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(เกษียณอายุราชการ)

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ อุณโณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(เกษียณอายุราชการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภิสา ไชยกุลเกียรติ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี สำนักงานคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดร.อิมรอน โส๊ะสัน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดร.อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

นายวาริช ฤทธิ์หมื่น นักวิชาการอิสระ

Prof. Dr. Isak Svensson
Asst. Prof. Dr. Budi Hernawan

Uppsala University, Sweden
Driyarkara School
of Philosophy, Indonesia
Universiti Sultan Zainal
Abidin (UniSZA), Malaysia

ฝ่ายจัดการและประสานงาน

นางสาวพิมพ์ชนก บุญมิ่ง
นางสาวอัสคิยาห์ บินตุซัยด์ เส็มไฮ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา
สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
15 ถ.กาญจนวนิชย์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
โทรศัพท์ 0 7428 9465
E-mail: cpsj.psu@gmail.com
Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

ออกแบบและจัดทำอาร์ตเวิร์ค

พี.ซี.พรินต์

บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการ
พิจารณากลับกรองคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์
ของบทความนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งนี้ บทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็น
แนวคิดของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร
ความขัดแย้งและสันติศึกษา

บทบรรณาธิการ

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569 ฉบับนี้ ดำเนินการโดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ทางกองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความที่มีคุณภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและสันติภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารฉบับนี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นเวทีของการนำเสนอความรู้ของนักวิชาการที่สนใจงานด้านความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวนทั้งสิ้น 6 บทความ ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ โดยสามบทความแรกเป็นบทความวิจัย ได้แก่ บทความลำดับที่หนึ่ง เรื่อง **Beyond Digitization: Recruitment Governance Systems Gaps and the Persistent Exploitation of Bangladeshi Migrant Workers in Malaysia** บทความที่สอง เรื่อง **Military Labour, Neoliberal Securitisation, and the Reconstruction of Peace in Contemporary Geopolitics** บทความที่สี่ และที่ห้าเป็นบทความวิชาการ เรื่อง **การยกระดับการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมของคนเปราะบาง-ชายขอบในกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ของประเทศไทย** และ เรื่อง **มลพิษเหมืองแร่ข้ามพรมแดนกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มน้ำก-สาย-รวก: การประยุกต์กรอบความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser** และบทความสุดท้ายซึ่งเป็นบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง **ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity**

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน ทั้งนี้ กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา และขอขอบคุณผู้เขียนบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและพิจารณา กลับกองบทความให้มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ผู้สนใจสามารถอ่านวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน ซึ่งจะทำให้กองบรรณาธิการได้มีโอกาสดำเนินการ ปรับปรุง พัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในโอกาสต่อ ๆ ไป กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

บทความวิจัย

1. Beyond Digitization: Recruitment Governance Systems
Gaps and the Persistent Exploitation of Bangladeshi
Migrant Workers in Malaysia 1
Nasnurul Hakimah Nasir, Md Mahbubul Haque,
and Mohd Badrol Awang
2. Military Labour, Neoliberal Securitisation,
and the Reconstruction of Peace in Contemporary
Geopolitics 25
Virginia M. Giouli
3. หุ่นส่วนพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา 45
พัฒนธร ภาเจริญ

บทความวิชาการ

4. การยกระดับการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมของคนเปราะบาง-ชายขอบ 72
ในกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ของประเทศไทย
ฟารีดา ปันจอร์
5. มลพิษเหมืองแร่ข้ามพรมแดนกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม 97
ในกลุ่มน้ำตก-สาย-รวก: การประยุกต์กรอบความเป็นธรรม
สามมิติของ Nancy Fraser
วสันต์ ปวนปันวังค์

บทวิจารณ์หนังสือ

6. ASEAN Centrality and the Revitalisation
of Regional Connectivity 125
สีดา สอนศรี

Research Article

Beyond Digitization: Recruitment Governance Systems Gaps and the Persistent Exploitation of Bangladeshi Migrant Workers in Malaysia

*Nasnurul Hakimah Nasir¹, Md Mahbubul Haque²,
Mohd Badrol Awang³*

(Received: October 15, 2025; Revised: March 05, 2026; Accepted: April 08, 2026)

Abstract

This study examines the recruitment governance of Bangladeshi migrant workers in Malaysia, which has evolved from the ePPAx and SPPA systems (2016–2018) to the current Foreign Workers Centralized Management System (FWCMS). While these reforms aimed to improve efficiency, transparency, and accountability, informal recruitment networks run by private agencies and syndicates continue to dominate the process, undermining worker protection. The study adopts a qualitative research design, integrating interviews with government officials, employers, NGOs, and migrant workers, alongside analyses of policy documents, bilateral agreements, and media reports. The findings highlight four key dynamics: 1) digital

¹ PhD Researcher, Faculty of Law & International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA). Email: sl4798@putra.unisza.edu.my (Corresponding Author)

² Senior Lecturer, Faculty of Law & International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA). Email: mahbubh@unisza.edu.my

³ Senior Lecturer, Faculty of Law & International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA). Email: badrolawang@unisza.edu.my

platforms improve procedural efficiency but fail to address structural vulnerabilities 2) informal recruitment channels perpetuate high fees, quota manipulation, and debt bondage 3) workers experience persistent rights violations and 4) stakeholders remain divided, with employers prioritizing convenience and authorities constrained by enforcement gaps. The study concludes that Malaysia's recruitment governance remains largely procedural rather than protective and calls for a framework that prioritizes workers' rights, accountability, access to justice, and migrant agency.

Keywords: Bangladeshi Migrant Workers, Labor Recruitment Governance, Malaysia

Introduction

Labor migration is central to Malaysia's economic growth, providing an essential workforce for the construction, agriculture, manufacturing, and service sectors. As of 30 June 2025, Malaysia hosts 2,144,789 documented migrant workers, of whom 803,322 are from Bangladesh, making it one of Malaysia's largest labor-sending countries (Parliament of Malaysia, 2025). This situation reflects a migration partnership and positions Malaysia as a key destination for South–South labor mobility (Sritharan et al., 2024). For Bangladesh, labor migration to Malaysia generates substantial economic benefits, with remittances from Bangladeshi workers reaching USD 13,730.41 million as of May 2025, supporting household livelihoods and strengthening national foreign exchange reserves (BMET, 2025). Despite these mutual gains, recruitment governance remains problematic, exposing workers to systemic exploitation (Khondaker & Dali, 2024).

Over the past two decades, Malaysia has implemented several reforms, from government-to-government (G2G) arrangements to digital systems such as ePPAx, SPPA, and FWCMS, to enhance transparency and curb irregularities (BAL, 2025). However, persistent challenges, including excessive recruitment fees, quota manipulation, syndicate involvement, debt bondage, contract substitution, and passport confiscation, continue to undermine worker protection (Palma, 2024). This indicates that administrative digitalization has modernized procedures without addressing underlying structural vulnerabilities.

Objectives

1. To examine the coexistence of formal recruitment mechanisms and informal recruitment practices in the Malaysia–Bangladesh migration corridor.
2. To identify structural factors that enable exploitation to persist despite repeated governance reforms and digitalization.

By focusing on recruitment reforms implemented between 2016 and 2024, this study contributes to migration governance and the fight against modern slavery by demonstrating how procedural reforms can coexist with entrenched informal power structures, thereby limiting substantive rights protection.

Literature Review

Recruitment Governance in Global Migration Studies

Globally, recruitment governance has become a centerpiece in migration studies, as vulnerability often originates at the point of recruitment. The International Labor Organization (ILO) highlights recruitment as a key site where inadequate regulation facilitates excessive fees, debt dependency, and diminished bargaining power (ILO, 2024). Crane et al. (2021) frames such practices as a form of modern slavery, sustained through governance gaps rather than overt coercion.

Hollifield and Bevelander further highlight the persistent “implementation gap” between policy design and enforcement capacity (Hollifield & Bevelander, 2022), while Surak (2018) demonstrates how states frequently outsource migration management to private actors, creating structural vulnerabilities (Surak, 2018). Recruitment must therefore be understood not as a technical

procedure but as a governance domain shaped by power asymmetries among states, intermediaries, employers, and workers.

The Bangladesh–Malaysia Corridor and Structural Vulnerabilities

Bangladesh has long served as a primary labor source for Malaysia, and these labor flows sustain Malaysia's economic expansion while contributing significant remittances to Bangladesh. However, the recruitment system connecting the two countries has been plagued by inefficiency and exploitation. The 2012 G2G mechanism sought to eliminate private brokers and reduce recruitment costs, but limited capacity led to the introduction of G2G+ in 2015, which reintroduced agencies under state supervision. This hybrid model, however, created monopolistic behavior among a few licensed agencies, leading to fee inflation beyond official limits (USAID, n.d.). Efforts to formalize recruitment thus reproduced what Xiang and Lindquist (2014) describe as the “paradox of regulation,” in which formalization creates new rent-seeking opportunities rather than eliminating informality.

Malaysia's shift toward digital recruitment platforms such as ePPAx, SPPA, and later the FWCMS represents a broader global trend towards technology-driven migration management (Low, 2021). While these systems improved data centralization and administrative efficiency, studies consistently show that digitalization has not reduced workers' reliance on informal brokers or paying excessive recruitment fees (Syazmeena, 2024). This suggests that technological reform alone is insufficient to address deeper structural vulnerabilities.

Governance Loopholes, and Global Labor Chains

Despite multiple reforms, informal recruitment networks remain entrenched in the Bangladesh–Malaysia corridor. Employers prefer private agents for their ability to circumvent bureaucratic delays (Palma, 2024), while workers depend on sub-agents in Bangladesh who expedite placements but impose high costs (Siddiqui, 2024). Such informality signals systemic governance weaknesses rather than voluntary preference. The Malaysian government acknowledged that although FWCMS improved transparency, it has limited jurisdiction over recruitment activities abroad, allowing sub-agents to operate unchecked (Parliament of Malaysia, 2024). Lin (2019) similarly highlights loopholes in monitoring that syndicates exploit.

As a result, workers often incur recruitment costs between RM15,000 and RM20,000, typically financed through high-interest loans (Siddiqui, 2024). Weak enforcement of cost caps and failure to implement the employer-pays principle shift financial burdens onto workers, embedding debt bondage as a structural feature of the corridor (ITUC, 2023). These dynamics align with the ILO’s indicators of forced labor (ILO, 2019). From a global labor chain perspective, recruitment exploitation is not incidental but embedded within production systems that prioritize low labor costs. Malaysia’s regulatory gaps therefore function within broader global supply chains, linking bilateral governance to international corporate accountability.

Legal and Policy Framework Relating to Bangladeshi Workers in Malaysia

Malaysia has enacted several laws and administrative instruments to regulate migrant recruitment and combat trafficking, including the Anti-Trafficking in Persons and Anti-Smuggling of Migrants Act (ATIPSOM, Act 670), the Employment Act, and the Immigration Act. These instruments outline employer obligations, permit conditions, and penalties for illegal recruitment. Additionally, procedural improvements, such as Section 60K under the Employment Act, aim to improve transparency through centralized processing. However, monitoring and audit activities consistently reveal a gap between statutory intent and execution. International monitoring reports and national audits indicate that prosecutorial and victim-support provisions are ineffective, investigative resources are constrained, and overlapping mandates among immigration, labor department, and police agencies result in coordination failures that render migrants vulnerable to recruitment fraud, wage withholding, and exploitative working conditions, notwithstanding the availability of criminal and administrative remedies (Parliament of Malaysia, 2024).

Experts highlight three interrelated fault lines in Malaysia's governance: 1) regulatory fragmentation due to overlapping jurisdictions 2) technological dependence without complementary field enforcement and 3) limited legal inclusivity, as some worker groups fall outside statutory protection (BAL, 2025). Thus, while Malaysia's laws appear comprehensive, their enforcement remains weak, enabling overcharging, contract substitution, and wage manipulation to persist. In conclusion, when regulatory or

procedural gaps exist, licensed agents, sub-agents, and informal brokers may operate with minimal oversight. The result is a long-term policy problem. Malaysia's laws and rules are clear about how serious the government is about stopping trafficking and keeping workers protected. Nevertheless, it often fails to mitigate the abuse that such regulations are intended to prevent. The issue not only affects individuals but also undermines trust between the two countries and exacerbates tensions between the governments of the labor-sending and receiving countries.

Comparative Insights from Other Migration Corridors

Comparative analysis of migration corridors places Malaysia's recruitment governance within a broader regional context. The Bangladesh–Malaysia corridor forms part of Asia's South–South labor mobility network, alongside the Nepal–Gulf, Indonesia–Malaysia, and Philippines–Asia corridors. Each corridor faces persistent challenges of high recruitment fees and weak enforcement. Nepal's 2015 “zero-cost migration” policy sought to shift costs to employers but failed due to the dominance of informal brokers (ILO, 2021). The Philippines, through its Philippine Overseas Employment Administration (POEA), demonstrates a rights-based model integrating licensing, orientation, and welfare systems (Adhikari & Khatri, 2023). In contrast, Indonesia–Malaysia recruitment remains vulnerable to abuse due to weak bilateral enforcement (Surak, 2018). Malaysia's experience mirrors these trends but shows greater dependence on cheap, flexible labor and limited state capacity for enforcement. Overall, while governance deficiencies are region-wide, stronger state oversight and regulatory capacity, as seen in the Philippines, significantly reduce exploitation risks.

While existing studies document recruitment abuses and governance reforms in the Bangladesh–Malaysia corridor, most focus either on policy design or individual worker experiences. Limited research systematically examines how digital recruitment reforms interact with informal power structures to reproduce exploitation. Moreover, few studies explicitly integrate governance-oriented analysis with a rights-based perspective. This study addresses these gaps by examining recruitment governance as a structural system shaped by formal rules, informal practices, and enforcement constraints.

Research Methodology

This study adopts a qualitative research design to examine recruitment practices affecting Bangladeshi migrant workers in Malaysia and their implications for rights protection. Fieldwork was conducted in Pulau Pinang (Manufacturing), Pahang (Agriculture), and Selangor (Construction). A purposive sampling strategy combining maximum variation and typical case sampling was used. Twenty-two semi-structured interviews were conducted with migrant workers, employers, NGO representatives, and government officials selected based on direct involvement in recruitment or regulation. Interviews were conducted in safe settings, audio-recorded with consent, and supported by field notes. Data collected were analyzed using thematic analysis through iterative coding and cross-group comparison. Triangulation with policy documents, parliamentary reports, and international assessments strengthened analytical rigour. Ethical considerations included informed consent, anonymity, and attention to power imbalances. This study is also subject to

several limitations. The qualitative sample size limits and access constraints restricted interviews with recruitment agents. These limitations were mitigated through triangulation with secondary sources and cross-sectoral comparison, enhancing analytical credibility.

Theoretical Framework

This study adopts the rights-based theory of labor migration, international human rights law, international labor standards, and modern slavery. A rights-based approach evaluates migration and recruitment systems based on their capacity to protect migrant workers' fundamental rights, rather than on administrative efficiency or procedural compliance. Core rights include freedom from forced labor, freedom of movement, equality before the law, and access to effective remedies (Malaysia: Bangladeshi Workers Must Be Protected from Exploitation and Criminalisation, Say UN Experts, 2024). Within this framework, recruitment is conceptualized as a critical stage in the migration process where labor and human rights violations frequently originate. The ILO's Fair Recruitment principles identify practices of forced labor as violations of workers' rights rather than as technical or procedural failures (ILO, 2019). Accordingly, recruitment systems that permit or fail to prevent these practices cannot be considered protective, regardless of their degree of digitalization or administrative refinement.

Modern slavery theory provides an analytical bridge by explaining how rights violations are sustained through structural conditions rather than overt coercion. Crane et al. (2021) conceptualize modern slavery as exploitation embedded within legal, economic, and institutional arrangements that constrain

workers' agency through debt, legal dependency, and restricted mobility. In labor migration contexts, employer-tied work permits and immigration enforcement regimes intensify vulnerability by discouraging workers from exiting abusive employment relationships or seeking redress. Guided by this framework, the study examines Malaysia's recruitment reforms by assessing their impact on two interrelated dimensions: 1) protection of migrant workers' rights during recruitment, and 2) access to justice and effective remedies for migrant workers subjected to exploitation. By centering workers' rights, this framework enables an evaluation of why recruitment reforms that prioritize procedural modernization, such as digital recruitment systems, often fail to eliminate exploitation within the Malaysia–Bangladesh migration corridor.

Findings

Recruitment Reforms and Administrative Outcomes

Over the past decade, Malaysia has introduced a series of recruitment reforms aimed at improving administrative efficiency and transparency in migrant labor management. The ePPAx system, introduced by the Ministry of Human Resources to centralize recruitment applications across sectors and digitize approval processes, reduces reliance on paper-based documentation and limits opportunities for document manipulation (BAL, 2025). The SPPA platform (2016–2018), which focused specifically on the Bangladesh–Malaysia corridor, integrated databases from both governments to verify workers and reduce intermediary involvement. However, its limited scope led to monopolistic control by selected agencies (Palma, 2024). The following FWCMS, the most

comprehensive reform, integrated employer registration, quota management, medical screening (Bio-Medical), and visa issuance through a single interface (FWCMS, 2025). A government official in Selangor noted that the system “allows us to track recruitment flows more systematically, compared to manual systems where documents were easily lost or manipulated” (Government official, personal communication, Selangor, August 2025)

Employers confirmed that the FWCMS reduced bureaucratic delays, improved record-keeping, and minimized fraudulent medical certificates (Uddin & Mohammed, 2022). The integration of eVDR and ePLKS further enhanced transparency and efficiency in documentation. Nonetheless, the benefits of these reforms were uneven across sectors and among employers. Manufacturing employers in Pulau Pinang experienced greater procedural efficiency due to more stable labor demand and direct engagement with formal systems. In contrast, agriculture in Pahang and construction in Selangor continued to rely heavily on intermediaries because of seasonal labor needs, subcontracting practices, and project-based employment. Across all sectors, NGOs emphasized that reforms prioritized immigration control and employer convenience over workers' protection, particularly in regulating recruitment fees paid in Bangladesh. As a result, administrative improvements did not translate into substantive rights protection.

Persistence of Informal Recruitment Practices

Despite formal recruitment reforms, the findings reveal that informal practices remain deeply embedded, operating parallel to and sometimes within official systems. Both workers and employers

report that private agencies and sub-agents continue to dominate recruitment, exploiting loopholes in formal mechanisms. Employers acknowledged that agencies offered convenience and reduced bureaucratic burden, especially in construction and agriculture. One construction employer in Selangor explained that agencies handled most recruitment procedures, allowing employers to focus on production timelines (employer, personal communication, Selangor, September 2025).

In Bangladesh, recruitment typically began with local sub-agents who relied on verbal agreements and informal payments, offering no receipts or legal documentation (Haque & Ghani, 2020). Workers across all three sectors reported paying excessive recruitment fees based on misleading information about wages and working conditions (ITUC, 2023). Informal syndicates played a particularly prominent role during recruitment bans or policy suspensions. Several workers who attempted to enter Malaysia during that period using tourist visas reported paying up to MYR 17,000, with payments structured before departure and upon arrival (Bangladeshi worker, personal communication, Pulau Pinang, July 2025). These practices circumvented formal procedures, leaving workers undocumented and highly vulnerable. Another informal practice involves employers sourcing workers through subcontractors. This was particularly common in the construction sector. Such arrangements allow employers to evade liability while shifting risks onto subcontractors and workers. One subcontractor interviewed in Selangor, admitted that only half of his 100 Bangladeshi workers held valid permits, while the rest were undocumented (subcontractor, personal communication, Selangor,

September 2025). In agriculture, irregular status often resulted from overstaying permits during peak seasons, while manufacturing displayed comparatively higher documentation compliance. These findings suggest that informal practices are not marginal but structurally integrated into labor market functioning, sustained by the demand for flexible, low-cost labour and limited enforcement capacity.

Rights Violations Across Sectors

The persistence of informal recruitment practices contributed directly to systemic labor rights violations across sectors, primarily through debt bondage, contract substitution, passport confiscation, and excessive working hours. Nearly all workers interviewed reported paying recruitment fees far exceeding official limits, ranging from MYR 15,000 to MYR 25,000. These costs were commonly financed through personal loans, land sales, or pledging family assets. Workers in agriculture and construction faced longer repayment periods due to lower wages and unstable employment (Bangladeshi workers, personal communication, Pahang and Selangor, August 2025). Moreover, debt created conditions of dependency, discouraging workers from reporting abuse or changing employers. As one agricultural worker in Pahang explained, repayment obligations made it impossible to leave exploitative employment without risking family indebtedness (Bangladeshi worker, personal communication, Pahang, August 2025). Debt bondage thus emerged as a structural outcome of recruitment rather than an incidental abuse.

In addition, the fieldwork also witnessed the practices of contract substitution. Workers described discrepancies between

contracts signed in Bangladesh and those presented upon arrival in Malaysia. In some cases, contracts were in English, which workers could not read and understand. NGO representatives confirmed that such practices were routine and challenging to contest due to workers limited legal literacy and fear of retaliation (NGO, personal communication, Selangor, August 2025). Furthermore, 11 of the 15 workers interviewed reported the passport confiscation practices. Workers were only allowed to keep photocopies of their documents, restricting their freedom of movement and access to grievance mechanisms. This practice reinforced dependency and aligns with recognized indicators of forced labor (ILO, 2019). In addition, workers stated that they work long hours, sometimes they work for twenty-four hours with no day off, and the employer only allows them to rest on public holidays. It is because the employer wants to avoid paying double pay to the workers for working on public holidays (Bangladeshi workers, personal communication, Pahang, September 2025).

Stakeholder Perspectives and Structural Constraints

The findings revealed fragmented governance and conflicting interests and priorities. Government officials acknowledged ongoing exploitation but attributed enforcement challenges to jurisdictional fragmentation, limited inter-agency coordination, and the adaptive nature of recruitment syndicates (government officials, personal communication, Pahang, August 2025). Employers who always prioritized cost efficiency and timely labor supply often viewed formal recruitment channels as insufficiently responsive to market demands.

Furthermore, NGO representatives and experts emphasized systemic accountability gaps, arguing that Malaysia benefits from

cheap labor, Bangladesh relies on remittances, and workers bear disproportionate risks. Workers themselves expressed ambivalence: while employment opportunities were valued, narratives consistently reflected fear, indebtedness, and lack of agency (NGO and academics, personal communication, Selangor, September 2025). Undocumented workers in particular described constant anxiety over detention and deportation (Bangladeshi worker, personal communication, Pahang and Selangor, August-September 2025). These divergent perspectives reflect a governance structure in which responsibility is diffused, enabling exploitation to persist.

Implications for Governance and Bilateral Relations

The persistence of exploitation has implications beyond individual workers, affecting Malaysia–Bangladesh bilateral relations and Malaysia’s international image. Recruitment malpractices have repeatedly led to suspensions of Bangladeshi worker intake since 2009 (Azad, 2017), most recently in May 2024 (Ara, 2024). The Bangladeshi government has accused Malaysian agencies of monopolistic practices, while Malaysia cites concerns about undocumented arrivals and syndicate involvement (Tan, 2025). These recurring disputes undermine trust and complicate diplomatic relations. Malaysia has also faced international scrutiny over forced labor allegations, including U.S. bans on imports from glove manufacturers and its placement on the Tier 2 Watch List in the 2024 U.S. Trafficking in Persons Report (U.S. Department of State, 2024). These findings demonstrate that recruitment governance extends beyond bilateral arrangements. It is interconnected with global labor governance frameworks, such as ILO Conventions No. 29 (Forced Labor), 97 (Migration for Employment), and 181 (Private

Employment Agencies). However, their implementation depends on political will and enforcement at the national level (ILO, 2024). Without stronger enforcement, bilateral coordination, and corporate accountability, procedural reforms are unlikely to address entrenched exploitation.

Discussion

The findings indicate that Malaysia's recruitment governance remains fragmented and weak, offering governance without protection for Bangladeshi workers. Digital systems such as ePPAx, SPPA, and FWCMS have improved efficiency, traceability, and state oversight, but they have not altered underlying power relations within the recruitment chain. Analytically, the findings reinforce the distinction between procedural governance and substantive protection. While formalization has reduced administrative inefficiencies, it has neither displaced informal brokers nor enforced the employer-pays principle. This finding supports existing critiques that digitization may modernize migration management while reproducing exploitation when enforcement is weak and financial risks are externalized to workers (Low, 2021). Informality persists because it serves structural demand for low-cost and flexible labor, particularly in construction and agriculture, and because enforcement mechanisms remain fragmented across agencies.

Moreover, the study also contributes to the literature on modern slavery by demonstrating how recruitment governance functions as a mechanism of unfreedom. Debt bondage, contract substitution, passport confiscation, and mobility restrictions are not isolated abuse but systemic outcomes of recruitment structures that

tie workers' legal status to employers. These conditions align with the concept of the “governance of unfreedom,” where state systems indirectly sustain coercive labor relations (Crane et al., 2021). Notably, the findings show that recruitment abuse is embedded within global production networks, linking bilateral labor governance to international supply chains and corporate accountability.

Conclusion and Recommendations

This study concludes that Malaysia's recruitment reforms have achieved administrative modernization but have failed to deliver rights-based protection for Bangladeshi migrant workers. The research questions were answered by demonstrating how formal systems coexist with informal recruitment practices and by identifying structural factors, such as weak enforcement, employer reliance on intermediaries, and debt-driven migration, that sustain exploitation. The study contributes to migration governance literature by showing that digital reforms, in the absence of accountability and cost redistribution, may stabilize rather than dismantle exploitative systems. Future research should adopt longitudinal and comparative approaches across destination countries and integrate supply-chain analysis to assess corporate responsibility more directly.

To address persistent exploitation in the Malaysia–Bangladesh recruitment system, reforms must prioritize enforceable, rights-based measures rather than further procedural expansion. The most urgent intervention is strict enforcement of the employer-pays principle. The Malaysian government, in coordination with Bangladeshi authorities, should mandate audits of recruitment costs

for employers and licensed agencies, supported by meaningful penalties for non-compliance, including license suspension. This measure directly targets debt bondage, the central driver of worker vulnerability.

Moreover, bilateral governance should be strengthened by empowering the Joint Working Group (JWG) with independent monitoring and auditing authority over recruitment practices in both countries. Regular public reporting on recruitment fees, complaints, and enforcement outcomes would improve transparency and accountability. In parallel, Malaysia should expand worker protection mechanisms by providing multilingual grievance channels, legal aid, and safeguards against immigration retaliation, while allowing limited job mobility for workers facing abuse.

Besides, employers and multinational corporations must also be held accountable through mandatory human rights due diligence across labor supply chains, ensuring liability for violations committed by agents or subcontractors. NGOs and international organizations should continue to support monitoring, worker education, and technical assistance. Together, these measures would shift recruitment governance from labor control toward a sustainable, rights-based framework.

References

- Adhikari, S., & Khatri, B. (2023). Labor Migration Market and Policy Failure: A Comparative Study of The Philippines and Nepal. *Journal of International Development*, 36(2), 1407-1425.
Retrieved from
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/jid.3865>

- Ara, A. (2024, May 18). Malaysia Again Shuts Door for BD Workers. *The Financial Express*. Retrieved from <https://today.thefinancialexpress.com.bd/metro-news/malaysia-again-shuts-door-for-bd-workers-1715968343>
- Azad, R. I. (2017, January 13). Malaysia Ready to Hire Manpower from Bangladesh. *The Independent*. Retrieved from <https://theindependentbd.com/printversion/details/76413>
- BAL. (2025, January 22). Malaysia | ePPAx System Enhancements. Berry Appleman & Leiden. Retrieved from <https://www.bal.com/immigration-news/malaysia-eppax-system-enhancements/>
- BMET. (2025). *Overseas Employment and Remittances (Country Wise – Yearly from 2004-2025)*. Bureau of Manpower, Employment and Training (BMET).
- Crane, A., LeBaron, G., Phung, K., Behbahani, L., & Allain, J. (2021). Confronting the Business Models of Modern Slavery. *Journal of Management Inquiry*, 31(3), 264-285.
- Haque, M. W., & Ghani, N. A. (2020). Economic aspects of quality of life of Bangladeshi construction workers in Malaysia. *Journal of Asian Development*, 6(1), 30-38.
- Hollifield, J. F., & Bevelande, P. (2022). Managing Migration in Modern Welfare States: One-Size Policy Does Not Fit All. In M. M. L. Crepaz (Ed.), *Handbook on Migration and Welfare* (pp. 13–44). Edward Elgar Publishing.

- ILO. (2019). *Situation And Gap Analysis on Malaysian Legislation, Policies and Programmes, And the ILO Forced Labor Convention and Protocol*. International Labor Organization (ILO). Retrieved from <https://www.ilo.org/media/71541/download>
- ILO. (2021). *The Private Employment Agencies Convention, 1997 (No. 181)*. International Labor Organization (ILO). Retrieved from https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_emp/%40emp_ent/documents/publication/wcms_829999.pdf
- ILO. (2024). *Global Study on Recruitment Fees and Related Costs*. International Labor Organization (ILO). Retrieved from https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-10/Global_report_master_combinated_web.pdf
- ITUC. (2023). *Survey Analysis: Monitoring Recruitment of Bangladeshi Migrant Workers*. International Trade Union Confederation (ITUC). Retrieved from https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/mra_bangladesh_v7.pdf
- Khondaker, M., S., I., & Dali, A. (2024). Exploring the Nexus: A Study of Malaysia-Bangladesh Relations in the Context of Migrant Workers, 1980-2022. *Malaysian Journal of History, Politics & Strategic Studies*, 51(2), 218-236.
- Lin, W. E. (2019, July 16). Suspected Fraud Found in MyIMMs system, To Be Replaced by New System. *The Edge Malaysia*. Retrieved from <https://theedgemaalaysia.com/article/suspected-fraud-found-myimms-system-be-replaced-new-system>

- Low, C. C. (2021). Digitalization of Migration Management in Malaysia: Privatization and the Role of Immigration Service Providers. *Journal of International Migration and Integration*, 22, 1599-1672.
- Malaysia: Bangladeshi Workers Must Be Protected from Exploitation and Criminalisation, Say UN Experts. (2024, April 19). *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/malaysia-bangladeshi-workers-must-be-protected-exploitation-and>.
- Palma, P. (2024, June 2). Migrant Worker Exploitation: The Agencies Picked by KL to Blame. *The Daily Star*. Retrieved from <https://www.thedailystar.net/nrb/migration/news/migrant-worker-exploitation-the-agencies-picked-kl-blame-3625276>
- Parliament of Malaysia. (2024). The PAC Report on the Integrated Foreign Workers Management System (ePPAx) and Foreign Workers Centralized Management System (FWCMS) under the Ministry of Human Resources (KESUMA) and Ministry of Home Affairs (KDN) (DR.16/2024). *PAC Media Statement*. Retrieved from <https://www.parlimen.gov.my/images/webuser/Pac/kenyataan%20media/2024/BI/03.07.2024.pdf>
- Parliament of Malaysia. (2025). Pemberitahuan Pertanyaan Dewan Rakyat Mesyuarat Kedua, Penggal Keempat Parlimen Kelima Belas Tahun 2025: Pertanyaan Lisan, Soalan 15. Retrieved February 15, 2026, from <https://www.parlimen.gov.my/files/jindex/pdf/JDR27082025.pdf>

- Siddiqui, K. (2024, February 17). Bangladeshis Pay Higher Than Peers to Reach Malaysia Job Market. *The Business Standard (TBS)*. Retrieved from <https://www.tbsnews.net/bangladesh/migration/bangladeshi-s-pay-higher-peers-reach-malaysia-job-market-794590?>
- Sritharan, N., Ramalingam, H., Barclay, D., & Soon, J. T. K. (2024). Impact of Political Instability in Bangladesh on Labor Migration and Economic Productivity in Malaysia: A Sectoral Analysis. *International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences*, 14(11), 269-281.
- Surak, K. (2018). Migration Industries and the State: Guestwork Programs in East Asia. *International Migration Review*, 52(2), 487-523.
- Syazmeena, E. (2024, May 10). Study Reveals 96% Bangladeshi Workers Going to M'sia Face High Recruitment Debt, Exploitation. *Focus Malaysia*. Retrieved from <https://focusmalaysia.my/study-reveals-96-bangladeshi-workers-going-to-msia-face-high-recruitment-debt-exploitation/>
- Tan, Y. (2025, June 4). *Tackling Forced Labor in Malaysia Begins with Re-Examining Migration Model*. Institute of Strategic & International Studies (ISIS) Malaysia. Retrieved from <https://www.isis.org.my/2025/05/26/tackling-forced-labour-in-malaysia-begins-with-re-examining-migration-model/>

- Uddin, M., S., & Mohammed, A., A. (2022). Poor Income and Unemployment as Determinants of Labor Migration: Empirical Evidence from Bangladeshi Migrant Workers in Klang, Malaysia. *International Journal of Human Resource Studies*, 12 (3), 22-39.
- USAID. (n.d.). (rep). *Toward Safer Labor Migration in the Bangladesh-Malaysia Corridor*. United States Agency for International Development (USAID). Retrieved from https://winrock.org/wp-content/uploads/2023/01/JDR3-Policy-Brief_Final.pdf
- U.S. Department of State. (2024). (rep). *2024 Trafficking in Persons Report: Malaysia*. Retrieved from <https://2021-2025.state.gov/reports/2024-trafficking-in-persons-report/malaysia/?safe=1>
- Xiang, B., & Lindquist, J. (2014). Migration Infrastructure. *International Migration Review*, 48 (s1), S122-S148.

Research Article

Military Labour, Neoliberal Securitisation, and the Reconstruction of Peace in Contemporary Geopolitics

*Virginia M. Giouli*¹

(Received: February 25, 2026; Revised: May 10, 2026; Accepted: May 29, 2026)

Abstract

This article examines how military labour operates within contemporary neoliberal security regimes and how these conditions affect the reconstruction of peace. Existing studies of militarisation and securitisation have paid limited attention to the mimetic mechanisms through which security narratives reproduce militarised social relations. The study employs a qualitative interpretive methodology combining conceptual analysis, comparative textual interpretation, and critical examination of historical and contemporary sources. Classical accounts of mimesis in Plato, Aristotle, and Bergson are analysed alongside contemporary discussions of neoliberal governance, alliance politics, burden-sharing, and technological securitisation. The findings suggest that, within many neoliberal contexts, military labour extends beyond conventional warfare into broader systems of political and economic securitisation. Security narratives normalise permanent

¹ Independent Scholar, Dr. Email: giouli8@icloud.com

crisis management, reinforce asymmetrical power relations, and weaken the political conditions necessary for peace.

Keywords: Military Labour, Neoliberalism, Securitisation, Mimetic Politics, Peacebuilding

Introduction

The modern military is no longer a bounded institution defined primarily by sovereign defence; it is embedded within a broader neoliberal system that mobilises labour, technology, information, and economic interests across global spaces. Military labour therefore operates simultaneously as infrastructure and symbol, producing social and political meanings that extend far beyond formal theatres of warfare. Under these conditions, questions of peace, war, and security cannot be approached in abstraction. They must instead be examined in relation to the concrete neoliberal configurations that shape both the semantics and the operational practices of “the military”. Existing researches on militarisation and securitisation have examined military labour primarily through realist, liberal, critical, and political-economic perspectives, focusing on strategic institutions, alliance systems, economic dependency, and global security governance. However, less attention has been given to the mimetic mechanisms through which security narratives reproduce militarised social relations and shape collective political behaviour under neoliberal conditions. In particular, the relationship between classical theories of mimesis and contemporary forms of military labour remains underexplored within peace and conflict studies. This article addresses this gap by integrating classical mimetic philosophy with contemporary analyses of neoliberal governance, securitisation, alliance politics, and geopolitical conflict in order to clarify how military labour increasingly operates beyond conventional warfare as a broader mechanism of political and social organisation.

Objective

This article argues that, within many contemporary neoliberal contexts, military labour tends to face structural limitations in fully realising the ideal of peace. By reconstructing the mimetic foundations of militarisation, it shows how security discourse functions as a mechanism of political consolidation rather than collective protection.

Hypothesis

The central hypothesis is that mimetic and anti-mimetic political dynamics operate as structural mechanisms of insecurity within neoliberal governance, transforming military labour into a self-reinforcing system that privileges crisis reproduction over peace realisation. In this article, “mimesis” refers to the social reproduction of behaviours, affects, and political narratives through processes of imitation, collective identification, and institutional repetition within contemporary security cultures.

Under many neoliberal conditions, mechanisms of collective identification and reproduced insecurity tend to reinforce structural asymmetry, thereby weakening the material conditions necessary for peace. Central to this analysis is the primitive and universal faculty of mimesis, which in classical philosophy refers not to simple imitation but to the transmission of affect, action, and form from one subject to another. Plato characterises this transmission as a “strenuous communion,” a movement of force from soul to soul (Plato, *Republic*, 500d, 554c.), while Aristotle situates mimesis within catharsis, understood as a life-giving and

life-healing response to historical wrongs. In contemporary neoliberal contexts, however, this faculty undergoes a decisive transformation: mimesis becomes increasingly mechanical and disciplinary, generating collective forms of behaviour that lack deliberative or reflexive grounding. What once enabled creative transformation now functions as a mechanism through which populations internalise securitisation narratives, submit to militarised rationalities, and reproduce labour relations characteristic of asymmetrical global power. The emergence of “post-liberalism” in forms such as populism, autarky, and sovereigntist retrenchment — illustrated by Russia’s ideological self-presentation — further intensifies these reproduced political dynamics. In such contexts, anti-mimesis itself operates as a modality of securitisation rather than its negation. This article argues that military labour in the neoliberal world cannot be adequately understood apart from the the interplay between imitative and oppositional political dynamics, both of which shape the political values attached to peace, war, and security. By reconstructing classical and modern accounts of mimesis and applying them to contemporary geopolitical conditions, the analysis identifies the structural impasses generated by neoliberal military labour: arbitrariness, hybris, coercive patronage, and the progressive erosion of meaningful peace ideals.

Literature Review

To understand contemporary military labour, it is necessary to examine how collective forms of identification, imitation, and social coordination have historically shaped militarised political cultures. In Plato’s dialogues, military life paradoxically participates

in the mimetic faculty: the soldier is not merely trained but transformed, receiving and transmitting a “divine fire” from one soul to another. What Plato captures here is not the imitation of external models but the mass transfiguration of human beings through affective and cognitive contagion. Aristotle, by contrast, relates mimesis to catharsis: a purifying reenactment of wrongs that enables restoration, renewal, and the emergence of order. Both philosophers thus presuppose that mimesis is a generative and creative power, capable of producing new forms of life and new social possibilities. Modernity, however, recasts mimesis in increasingly mechanised terms. Bergson identifies the “social drill” as the process by which the mimetic faculty is enlisted in individual souls, attuning “idle and dull ears” to the drill-sergeant’s command (Bergson, 1932). This mechanical evolution, Bergson argues, enables forms of action that individuals would not otherwise undertake on their own initiative. These processes of social reproduction thereby become increasingly disciplinary rather than creative. Through this enlistment, modern militarism converts individuals embedded in problematic social relations into a collective body organised as a kind of military parade, labouring within systems of production oriented toward conflict rather than catharsis. This transformation reveals the darker potential of collective imitation and militarised social coordination: its capacity to mobilise populations into destructive enterprises under the appearance of unity, purpose, or historical necessity. Historically, the mechanical character of reproduced militarised behaviour has repeatedly generated episodes of self-destructive militarism. Canonical examples include Goliath’s defeat by David, Philip II’s catastrophic campaigns against Holland, Napoleon III’s

declaration of war on Prussia, and Wilhelm II's invasion of Belgium (Toynbee, 1934–1961, Vol. IV, pp. 121–124, 465–466; Vol. VI, p. 176). These cases illustrate the classical interplay between *hybris* — understood as political arrogance and arbitrariness — and *nemesis*, conceived as law-restoring retribution. Within neoliberal contexts, however, *hybris* assumes a structural form. Dominant powers preserve their own material and strategic resources while demanding increasing levels of burden-sharing from their allies. Mimetic structures of command that once operated through direct military hierarchy now reappear within alliance systems characterised by coercive diplomacy and asymmetrical expectations. The United States exemplifies this structural *hybris* in its approach to allied burden-sharing. It combines assurances of protection with implicit or explicit threats of abandonment, while exercising discretionary authority over which allies are expected to contribute more (Blankenship, 2023). Ongoing global power shifts further destabilise these arrangements, rendering alliances increasingly fragile. Yet these reproduced security dynamics persist: allies imitate the patron's security discourse, internalise its framing of threats, and adopt military labour practices aligned with U.S. strategic priorities, even when doing so undermines their own socio-political stability. The mimetic foundation of military labour thus evolves into an internationalised system in which states participate less through autonomous political judgement than through a reproduced logic of insecurity, obligation, and conditional protection.

Framework

The theoretical framework combines classical mimetic philosophy with critical political economy. It interprets neoliberalism not merely as an economic doctrine but as a semantic and institutional grid that organises military labour, alliance politics, burden-sharing, and security narratives.

Research Methodology

The study adopts a qualitative interpretive design combining conceptual analysis, discourse analysis, and comparative textual interpretation. Classical philosophical texts by Plato, Aristotle, and Bergson are examined alongside contemporary critical theory and geopolitical analyses, including works by Han (2014; 2015; 2018; 2020), Tooze (2023), Blankenship (2023), and Moore (2019), in order to identify recurring patterns within neoliberal securitisation discourse. The methodology integrates historical and contemporary sources to analyse how military labour, alliance politics, technological securitisation, and security narratives interact within contemporary geopolitical contexts. Through comparative interpretation of theoretical and empirical materials, the study investigates the political and social mechanisms through which militarised forms of governance are reproduced under neoliberal conditions.

Results

Security Discourse, Securitisation, and Neoliberal Governance

The role of military labour within contemporary security regimes requires what Gros terms a “historian’s hindsight” since security discourse today functions as the primary ideological veil

through which neoliberal power is exercised (Gros, 2023). Neoliberal actors promote coercive behaviour in matters of war and peace while presenting such practices as unavoidable responses to security imperatives. Gros characterises this orientation as a reduction of political life to a series of “dead ends,” in which the semantics of peace and the grammar of war become increasingly indistinguishable. This diagnosis is particularly acute in Gros’s discussion of the invasion of Ukraine, where he observes the collapse of distinctions between terrorism, war, and state legitimacy. The traditional peace–war dichotomy is displaced by a framework structured around state intervention and security, with the latter consistently serving neoliberal interests. This substitution reflects a deeper form of material reductionism: the state becomes interchangeable with the individuals and interests composing it, and conflicts are reframed as exercises in preserving neoliberal order rather than protecting collective social goods. Unless such dynamics are resisted, the international system risks sliding into what Gros describes as a permanent battlefield, whose legitimacy derives from the very insecurities it claims to address. Adam Tooze identifies a parallel transformation. The frequently asserted separation between geopolitics and economics, he argues, is itself a neoliberal artefact. While national security is presented as overriding market logic, security increasingly operates as the principal instrument of neoliberal expansion (Tooze, 2023; Schreckinger, 2023). Tooze’s empirical illustrations are revealing: tariffs on steel justified through “defence needs,” proposals to bomb Mexico framed as moral necessity, fentanyl control treated as a quasi - military imperative, and the defence of Silicon Valley articulated in terms of national

survival. These cases demonstrate not a separation but a fusion of geopolitical and financial rationalities. They also expose the dangerous elasticity of the security label: once invoked, it functions as a political universal solvent. Tooze further notes that in U.S. political discourse, the classification of states as “democracies” or “autocracies” often maps superficially onto trading blocs, nearshoring arrangements, and friend-shoring strategies. The war in Ukraine destabilises these categories, revealing selective enthusiasm for some conflicts and aggressive posturing in others. Should the nationalist right consolidate power, Tooze warns, military solutions may increasingly become default instruments of governance, transforming military labour from an exceptional response into the normalised mode of managing domestic and global crises. This normalisation is reinforced institutionally. Tooze observes that the Pentagon budget remains one of the few domains of sustained bipartisan agreement. This convergence is significant, as it marks the institutionalisation of crisis as a permanent condition of governance. Once security spending is framed as indispensable, the possibility of returning to deliberative, civilian-centred resource allocation diminishes sharply. The underlying logic is mimetic: political actors replicate one another’s securitisation strategies because deviation risks appearing weak. The resulting dynamic resembles Bergson’s “social drill,” now operating at the level of federal policy. The foregoing examples —wars, tariffs, border interventions, narcotics regulation, and technological markets — demonstrate how security narratives displace political reasoning with mimetic affect. The analysis suggests the emergence of a discursive dynamic in which security narratives may function as a pretext for increasingly arbitrary

forms of state action, democratic deliberation is bypassed, and military labour emerges as the default response to systemic challenges. Even ostensibly neutral technological developments reflect this tendency. Reports that Israel intercepted a missile from Yemen while it was still in outer space point toward a future in which warfare becomes entangled with private commercial interests, as satellite operators assert rights and safety standards grounded in economic imperatives rather than political accountability (Schreckinger, 2023; Digital Future Daily, 13 October 2023). Within many contemporary contexts, neoliberal governance tends to disperse sovereign responsibility across networks of private actors who invoke security to legitimate their power. The maritime sector provides a further illustration. Historically, private enterprises such as the East India Trading Company shaped military engagements to protect cargo and capital. Contemporary shipping conglomerates perform a similar function, treating security primarily as an economic problem and translating political risk into managerial calculations.

Alliance Politics, Burden-Sharing, and Military Labour

These dynamics crystallise in the burden-sharing dilemma that structures contemporary alliance politics. The United States encourages allies to assume greater defence burdens, yet calibrates its pressure according to two competing objectives: conserving its own resources and maintaining influence within alliance structures (Blankenship, 2023). The result is a persistent paradox: allies are expected to contribute more while simultaneously deferring to U.S. strategic priorities. This coercive arrangement exemplifies a neoliberal pattern of responsibility without agency. Historical

experience repeatedly warns against such asymmetries, as patronage-induced hybris exposes the dangers of entrusting socio-political power to actors who deploy security discourse to obscure neoliberal agendas. Under these conditions, the question arises whether equality can meaningfully determine the rights and liberties of the worst-off within an order dominated by neoliberal security logics. The answer appears negative unless the neoliberal context itself is first reconstructed.

Conclusions and Discussion

The mimetic faculty at work in contemporary militarisation no longer resembles Aristotle's account of imitation as the representation of a "serious, complete action." In Aristotle's *the Poetics* (1449b-1450b), it functions as a malfunctioning, mechanical, and ultimately self-destructive mechanism within the neoliberal order (Barnes, 1984). The analysis suggests that modern military labour increasingly risks amplifying forms of hybris within contemporary neoliberal security regimes, understood as the arbitrary elevation of militarist action beyond rational proportion. Byung-Chul Han's reflections illuminate this transformation. His notion of *Shanzhai* — imitative variation that destabilises distinctions between originals and copies — describes a cultural condition in which mimesis produces only degraded replicas rather than creative reenactments (Han, 2014). Under such conditions, the military becomes a manufacturer of sameness: repetitive, unreflective, and incapable of generating new political possibilities. Modern warfare, Han argues, no longer operates according to norms of reciprocity or honour; it has instead become a process oriented toward pure production—

the production of death, destruction, and exhaustion (Han, 2020). Lost in what Han describes as a “sea of militarist sameness,” neoliberal societies generate neither original ideals nor transformative political energies. Instead, they reproduce what he terms “decadent copies” of conceptual models, mirroring the absence of a divine craftsman in Plato’s *Timaeus* (35a) and the disappearance of any identifiable origin. War is no longer a reenactment endowed with meaning; it is an industrial operation. The mimetic faculty, stripped of its Aristotelian capacity to heal, becomes a mechanism of de-creation — an ongoing undoing of the possibility of peace. Consequently, when we ask, in Aristotle’s manner, “Why peace?”, we confront a paradox: peace now requires explanation, while war does not. Within many neoliberal security regimes, peace risks becoming politically marginalised as something perceived as too fragile or insufficiently grounded. A further dimension of this analysis concerns temporality. As has been argued elsewhere, causality becomes increasingly precarious when the mimetic interplay between originals and copies collapses, rendering the assignment of causes to facts deeply unstable (Giouli, 2020). In this context, Han’s invocation of the Chinese term *Quan* — a sliding weight on a scale — highlights the absence of fixed measure in contemporary military labour (Han, 2014). The movement of *quan* captures how neoliberal military operations shift according to arbitrary standards: at times justified through humanitarian norms, at times through security imperatives, and at times through economic logic. Nothing within this fluctuating system produces catharsis; everything generates instability. This mimetic collapse generates terror as a structural feature of neoliberal governance. Han shows

that transparency, frequently celebrated as an instrument of democratic accountability, becomes under neoliberal conditions a totalising mechanism, one in which subjects are rendered permanently exposed, monitored, and vulnerable (Han, 2018). Comparable dynamics are evident in proposed international space-traffic management systems. Although presented as mechanisms designed to ensure transparency in outer space, such systems risk becoming instruments of globalised surveillance and neoliberal control. Once again, the language of “security” conceals a deeper logic: the expansion of power under conditions of mimetic repetition. Empirical studies reinforce this diagnosis. Blankenship’s analysis of Cold War alliances demonstrates how burden-sharing dilemmas persist because patrons deliberately combine assurances with threats, reproducing structural inequalities and compelling allies to emulate U.S. military norms regardless of their own strategic interests (Blankenship, 2023). Moore’s ethnographic research further shows how foreign workers — Filipinos, Bosnians, and others — sustain U.S. military labour in ways that expose profound social inequalities (Moore, 2019). Their experiences reveal hidden dynamics of exploitation, migration, precarious employment, and the moral tensions generated by neoliberal militarisation. In this context, the mimetic faculty increasingly resembles what Han describes as a “society of survival,” in which populations are driven into military labour by crises that appear natural but are in fact structurally produced (Han, 2010; 2015). Political figures such as Viktor Orbán exemplify how autocratic leaders thrive under such conditions by offering militarised fantasies of protection — fantasies rooted in mimetic contagion rather than democratic legitimacy.

The interpretation of Aristotle's anti-realist metaphysics offers a crucial insight into contemporary militarisation: under neoliberal conditions, the interplay between ideals and their copies becomes severed from reality itself (Giouli, 2022). Peace, understood as an ideal constitutive of historical becoming, is thereby de-created — stripped of its formative relation to order. Military labour operating exclusively within neoliberal logics consequently generates deprivation, terror, and the erosion of dignity rather than a constructive social order (Han, 2018). With the disappearance of the ideal, it becomes impossible to perceive the order of a battle “at the start”; only effects are encountered, never meanings. Because causes can no longer be securely assigned to facts, the mimetic structure is effectively expelled from neoliberal reality. The consequences are cumulative: peace becomes unintelligible, war assumes the status of default, and the temporal horizon collapses into repetitive cycles devoid of purposive orientation. As Han emphasises, neoliberal militarisation erodes human identity at its core, replacing the possibility of mutual recognition with the permanent exposure of vulnerability. Efforts to regulate militarisation through transparency or compromise fail precisely because they do not engage the mimetic foundations of neoliberal power. Space-traffic management regimes, maritime insurance protocols, and comparable regulatory frameworks merely reproduce the neoliberal assumption that security problems are best managed through technocratic means. Such mechanisms cannot translate peace ideals into political reality; instead, they obscure the structural conditions that prevent peace from emerging in the first place.

The question of how to study the social, economic, and political implications of military labour in the contemporary world cannot be addressed without reconstructing the neoliberal context within which these implications take shape. To analyse military labour in abstraction — detached from the conditions that generate and sustain it — is analytically incoherent, normatively arbitrary, and potentially self-destructive. Neoliberalism provides the conceptual grid, labour arrangements, and semantic field through which the modern military operates; to disregard this grid is to misinterpret the phenomenon altogether. Contemporary military labour produces networks, infrastructures, and circulatory systems through which goods, information, and human bodies move across global space. These circulations are historically linked to the universal faculty of mimesis, which enrolls individuals into collective formations through the “social drill,” attuning otherwise idle or unmotivated agents to the commands and rhythms of militarised action (Bergson, 1932; Giouli, 2024). Militarist command thus becomes simultaneously mechanical and mimetic: individuals comply not primarily through autonomous choice, but because mimesis transforms collective inertia into coordinated movement. Yet the mimetic faculty cannot justify the arbitrariness of command that characterises contemporary military labour. Here Wittgenstein’s observation concerning the fragility of justificatory reason is apposite: “What lives by argument is liable to perish by argument” (Wittgenstein, 1980). The same vulnerability applies to anti-mimesis. Historical experience repeatedly demonstrates that such mimetic movements tend toward self-destruction. Characterised by hybris and followed by nemesis, cycles of militarised misjudgement — whether in ancient warfare or modern geopolitical

entanglements — emerge from the same structural logic that converts human plurality into mechanical mass action.

Warnings against neoliberalism masquerading as security therefore demand sustained analytical vigilance. When geopolitics is framed through security imperatives, it merges seamlessly with economic interests under neoliberal conditions. The purported separation of business and geopolitics obscures a deeper convergence: security discourse becomes the legitimising grammar through which neoliberal consolidation proceeds.

To address the impasse of military labour — which within many neoliberal contexts risk gravitating more toward war management than sustainable peace — it is necessary to recognise the transformation of the peace ideal. Peace is no longer a self-evident horizon of political order; it must be reconstructed through deliberate political effort. Peace cannot be presupposed; it must be rendered visible. Crucially, the truth value of claims concerning the military is not undermined by this requirement of reconstruction; on the contrary, such claims depend upon it. Law and order must be demonstrated in practice rather than invoked in abstraction. Absent concrete conditions of realisation, anti-war positions risk becoming empty abstractions. Peace ideals cannot endure as metaphysical residues; they require socio-political grounding. The expulsion of ideals and their degraded copies from neoliberal contexts therefore forces a re-examination of what it means for peace to “become reality.” A more productive analytical orientation lies in emphasising antirealism in contemporary warfare, understood not as a denial of reality but as recognition that military labour increasingly reproduces distorted copies of political ideals rather than their authentic

expression. By exposing these distortions, it becomes possible to clarify the military labour crisis situated at the intersection of peace, security, and burden-sharing. The logic of mimesis — and its inversion in anti-mimesis — further reveals how struggles for recognition escalate into exterminatory conflict.

Sovereignty, identity, and civilisation are mobilised as instruments within this escalatory feedback loop. The contemporary Russian case illustrates this dynamic with particular clarity: whether through imitation of Europe or rejection of it in the name of anti-mimetic sovereignty, the underlying structure remains mimetic and conflict-generating (Suslov, 2024). In conclusion, attributing value to the military in abstraction from the conditions that render it intelligible is untenable. The coercive character of U.S. patronage, the arbitrariness of neoliberal security practices, and the mechanical dynamics of global militarisation all indicate that reconstructing the neoliberal context is not merely analytically useful but politically necessary. The article therefore argues that reconstructing the neoliberal context may provide more coherent conditions for critically rethinking the relationship between military labour, security, and peace.

Suggestions

Future research should further investigate the intersection of alliance politics, technological militarisation, and economic securitisation. A sustained normative reconstruction of peace requires institutional reform beyond technocratic transparency measures.

References

- Barnes, J. (Ed.). (1984). *The Complete Works of Aristotle* (Vol. 2). Princeton University Press.
- Bergson, H. (1932). *Les deux sources de la morale et de la religion*. Félix Alcan.
- Blankenship, B. R. (2023). *The Burden-Sharing Dilemma: Coercive Diplomacy in US Alliance Politics*. Cornell University Press.
- Giouli, V. M. (2020). The Body–Mind Problem in Aristotle’s Philosophy of Time. *Episteme*, 11, 87–101.
- Giouli, V. M. (2022). Aristotle’s Non-Realistic Account of the World. *Chôra*, 20, 267–290.
- Giouli, V. M. (2024). *The Phenomenological Intuition of Space as the Nurturer (τιθήνη) of History and Global Crisis*. Nova Science Publisher.
- Gros, F. (2023, Jan 29). *Pourquoi la guerre?* [Video]. YouTube. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=3bQkXC8HJUI&t=11s>
- Han, B. C. (2014). *Shanzhai*. MIT Press.
- Han, B. C. (2015). *The Burnout Society*. Stanford University Press.
- Han, B. C. (2018). *The Expulsion of the Other*. Polity.
- Han, B. C. (2020). *The Disappearance of Rituals*. Polity.
- Moore, A. (2019). *Empire’s Labor: The Global Army that Supports US Wars*. Cornell University Press.
- Plato. (1977). *Timaeus and Critias* (D. Lee, Trans.). Penguin.
- Plato. (1987). *Republic* (D. Lee, Trans.). Penguin.
- Schreckinger, B. (2023, November 13). War and Peace in Outer Space. *Politico*. Retrieved from <https://www.politico.com/newsletters/digital-future-daily/2023/11/13/war-and-peace-in-outer-space-00126886>

- Suslov, M. (2024). *Putinism: Post-Soviet Russian Regime Ideology*. Routledge.
- Tooze, A. (2023). "So far from god"...friend-shoring and the debate in Washington over whether to bomb Mexico (Chartbook: No. 218). Retrieved from <https://adamtooze.substack.com/p/chartbook-218-so-far-from-god-friend>
- Toynbee, A. J. (1934–1961). *A Study of History* (Vols. I–XII). Oxford University Press.
- Wittgenstein, L. (1980). *Culture and Value*. Basil Blackwell.

บทความวิจัย

หุ้นส่วนพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา¹พันธุ์อร เกาเจริญ²

(Received: October 19, 2025; Revised: February 11, 2026; Accepted: March 20, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีศึกษาเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าความเจริญทางเศรษฐกิจ ความเป็นประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตยส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาอย่างไร และปัจจัยใดที่ทำให้ความสัมพันธ์พันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกายังดำรงอยู่ แม้ว่าเกาหลีใต้จะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับประเทศที่พัฒนาแล้ว การศึกษาใช้ทฤษฎีสัจนิยมและกรอบแนวคิดดุลแห่งอำนาจ แนวคิดประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความเป็นพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาทือกำเนิดและตั้งอยู่บนฐานแนวคิดเรื่องความมั่นคงแห่งรัฐตามกรอบทฤษฎีสัจนิยมและแนวคิดดุลแห่งอำนาจ ในขณะที่ความเจริญทางเศรษฐกิจและกระบวนการเป็นประชาธิปไตยไม่เพียงนำไปสู่การปรับโครงสร้างของพันธมิตรเท่านั้น แต่ยังเพิ่มความซับซ้อนให้กับความสัมพันธ์เชิงพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา งานวิจัยชิ้นนี้เสนอแนวทางใหม่ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พันธมิตร โดยนำปัจจัยภายในเรื่องความเจริญทางเศรษฐกิจและกระบวนการเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้เข้ามาเป็นหนึ่งใน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง หุ้นส่วนพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ ดร. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Email: phanorn.po@go.buu.ac.th

องค์ประกอบการพิจารณาเสริมจากมิติความมั่นคงแบบดั้งเดิมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความเป็นพันธมิตรระหว่างรัฐได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

คำสำคัญ: พันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา กระบวนการเป็นประชาธิปไตย ดุลแห่งอำนาจ ปัจจัยภายใน

Research Article

Alliance Partnership between South Korea and the United States¹

*Phan-orn Powcharoen*²

Abstract

This qualitative research article uses a documentary analysis method to study how economic development, democracy and the democratization process affect the relationship between South Korea and the United States. It also aims to examine factors that sustain their alliance despite South Korea's achievement of economic, social, and political stability comparable to that of a developed country. Using Realist theory, the balance of power framework, and democracy and the democratization process concepts, the study finds that the alliance between South Korea and the United States originated from and is based on state security concepts derived from Realist theory and the balance of power framework. Meanwhile, economic development and the democratization process have not only led to a restructuring of the alliance, but have also increased the complexity of the relationship. This research offers a new approach to analyzing the alliance relationship by incorporating internal factors – South

¹ This article is part of the research entitled 'Alliance Partnership between South Korea and the United States' funded by the Faculty of Political Science and Law, Burapha University

² Lecturer, Dr., Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law, Burapha University. Email: phanorn.po@go.buu.ac.th

Korea's economic development and democratization – as additional components alongside traditional security dimensions, thereby providing a more comprehensive understanding of the alliance partnership between states.

Keywords: Alliance between South Korea and the United States, Democratization, Balance of Power, Internal Factors

บทนำ

เกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ร่วมลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันร่วมในปี ค.ศ. 1953 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นพันธมิตรทางด้านความมั่นคงระหว่างสองชาติ ภายใต้บริบทของความเป็นพันธมิตรทางด้านความมั่นคง เกาหลีใต้ยังได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากสหรัฐอเมริกาซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการฟื้นฟูประเทศในยุคหลังสงครามเกาหลี อย่างไรก็ตาม ความเป็นพันธมิตรระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เผชิญหน้ากับความท้าทายอยู่เนื่อง ๆ ทั้งจากปัจจัยภายใน คือ อัตราการเจริญเติบโตของประเทศ โดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจและกระบวนการเป็นประชาธิปไตย และปัจจัยภายนอก คือ นโยบายของสหรัฐอเมริกาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการเมืองระหว่างประเทศจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในปัจจุบันนี้ เกาหลีใต้ถือเป็นประเทศประชาธิปไตยที่มั่นคง มีเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้ว และเป็นประเทศที่มีรายจ่ายทางทหารอยู่ที่อันดับที่ 11 ของโลก (Stockholm International Peace Research Institute, 2025) แต่กระนั้น ความเป็นพันธมิตรก็ยังคงอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ค่อนข้างขัดแย้งกับตรรกะของทฤษฎีสายสัญญาณที่มีมุมมองด้านความมั่นคงของรัฐบาลบนพื้นฐานเรื่องการพึ่งพาตนเองเพื่อให้อยู่รอดในระบบอนาธิปไตย และรัฐไม่อาจไว้วางใจหรือพึ่งพารัฐอื่นทางด้านความมั่นคงได้แม้ว่าจะเป็นพันธมิตรกันก็ตาม (Mearsheimer, 2001)

ในกรณีของเกาหลีใต้ การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกามีความซับซ้อนมากขึ้น จากความสัมพันธ์ที่อยู่ในรูปรัฐอุปถัมภ์ (Patron State) กับรัฐภายใต้อุปถัมภ์ (Client State) ในยุคอำนาจนิยมก็ถูกปรับมาอยู่ในระดับที่มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นในสมัยของรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่มีกล่าวถึงความสัมพันธ์พันธมิตรจากมุมมองความมั่นคงภายนอกบนฐานแนวคิดของทฤษฎีสัญญาณ แต่มักไม่ค่อยกล่าวถึงว่าปัจจัยภายในเรื่องการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และกระบวนการเป็นประชาธิปไตยได้มีผลต่อความสัมพันธ์นี้อย่างไร งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาความเป็นพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาเพื่อตอบคำถามว่าความ

เจริญทางเศรษฐกิจ ความเป็นประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตย ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาอย่างไร และปัจจัยใดที่ทำให้ความสัมพันธ์พันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกายังคงอยู่ แม้ว่าเกาหลีใต้จะเปลี่ยนจากประเทศยากจนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยจะนำทฤษฎีสัจนิยม กรอบแนวคิดดุลแห่งอำนาจ ประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตยมาใช้ในการหาคำตอบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญทางเศรษฐกิจ ความเป็นประชาธิปไตย และกระบวนการเป็นประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีต่อการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ฉันพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา แม้ว่าเกาหลีใต้มีระดับการพัฒนาประเทศที่จัดอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีความมั่นคงและผ่านกระบวนการความเป็นประชาธิปไตยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การทบทวนวรรณกรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกามีส่วนสัมพันธ์กับระบบการเมืองภายในของประเทศเกาหลีใต้ Heo and Roehring (2018) วิเคราะห์ว่า ในยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์อยู่ในรูปแบบของรัฐอุปถัมภ์ (Patron State) กับรัฐภายใต้อุปถัมภ์ (Client State) เพราะเกาหลีใต้ต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านความมั่นคง อย่างไรก็ตาม ทั้งคู่ต่างก็ได้ประโยชน์จากความเป็นพันธมิตรกัน สหรัฐอเมริกาเลือกที่จะไม่แสดงออกหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอำนาจนิยมของเกาหลีใต้อย่างเปิดเผยเพื่อให้เกาหลีใต้คงบทบาทในฐานะรัฐกันชนในการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ขณะที่รัฐบาลอำนาจนิยมของเกาหลีใต้ก็ใช้ความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกามาสร้างความชอบธรรมในการบริหารประเทศ ในยุคหลังสงครามเย็น ความสัมพันธ์ของสองชาติมี

การปรับเปลี่ยนมาเป็นความร่วมมือเชิงหุ้นส่วน โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ สามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะภาคประชาสังคมและกลุ่มฝ่ายค้านที่เติบโตขึ้นจากกระบวนการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตย ภาคประชาชนได้เรียกร้องในหลายประเด็น หนึ่งในนั้นคือการตั้งคำถามต่อการดำรงอยู่ของกองทัพสหรัฐอเมริกาในดินแดนเกาหลีใต้ซึ่งเป็นที่ที่รัฐบาลอำนาจนิยมหลักเล็งเห็นที่จะกล่าวถึง

ประการที่สอง เกาหลีใต้ได้เปลี่ยนจากประเทศที่ยากจนที่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติสู่ประเทศประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพทางการเมืองและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาปรับมุมมองที่มีต่อเกาหลีใต้จากเดิมที่มองว่าเป็นผู้รับประโยชน์ทางความมั่นคง (Security Beneficiary) มาเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Partner) ที่มีความแข็งแกร่งทางทหาร การทูต และเศรษฐกิจ

Kim (2021) อธิบายว่า รัฐรวมตัวกันเป็นพันธมิตรไม่เพียงแค่ว่าเพราะเหตุผลด้านความมั่นคงเท่านั้น แต่ยังเพื่อจัดการและควบคุมอีกรัฐไม่ให้กระทำการตามอำเภอใจ โดยเฉพาะการใช้กำลังเพื่อรุกรานรัฐอื่น ในยุคสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาใช้ความเป็นพันธมิตรในการควบคุมไม่ให้เกาหลีใต้ก่อสงครามต่อเกาหลีเหนือ ดังที่การลงนามในสนธิสัญญาการป้องกันร่วมระหว่างสหรัฐอเมริกา กับเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1953 คือการตกลงเพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่ประธานาธิบดีอี ซึงมัน จะไม่ก่อสงครามบนคาบสมุทรเกาหลี ส่วนในยุคหลังสงครามเย็น เกาหลีใต้ได้ใช้ความเป็นพันธมิตรในการควบคุมไม่ให้สหรัฐอเมริกา ก่อสงครามกับเกาหลีเหนือแทน ดังเช่นการที่ประธานาธิบดีโน มูฮย็อน ตัดสินใจส่งทหารเกาหลีใต้ไปร่วมปฏิบัติการทางทหารในอิรักเพื่อแลกกับการรักษาความสัมพันธ์พันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และเพื่อให้เกาหลีใต้ยังคงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อเกาหลีเหนือซึ่งถือเป็นหนทางที่จะช่วยให้เกาหลีใต้ไม่ถูกดึงเข้าสู่ความขัดแย้งและสงครามกับเกาหลีเหนือ

ในยุคสงครามเย็น ทั้งสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ต่างได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์พันธมิตร การคงอยู่ของกองกำลังทหารสหรัฐอเมริกาในเกาหลีใต้

ช่วยให้สหรัฐอเมริกาสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกัน เกาหลีใต้ก็สามารถเสริมศักยภาพด้านการป้องกันประเทศได้ (Martin, 1988) ทั้งนี้ Lee and Heo (2001) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ โดยแบ่งออกเป็นช่วงเวลาดังนี้

ความสัมพันธ์ช่วงแรก คือ ในทศวรรษ 1960 ที่มีความไม่เท่ากันของระดับความร่วมมือ โดยเกาหลีใต้สนับสนุนงบประมาณทางทหารภายใต้กรอบพันธมิตรในระดับที่ต่ำกว่าสหรัฐอเมริกา แต่ไม่ได้ถูกกดดันให้เพิ่มงบประมาณ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากความเป็นพันธมิตร

ความสัมพันธ์ช่วงที่สอง คือ ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ในยุคที่ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ต้องการลดงบประมาณทางทหาร ลดจำนวนทหารสหรัฐอเมริกา ที่ประจำการอยู่นอกดินแดน และเรียกร้องให้พันธมิตรเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น ความกลัวการถูกทอดทิ้งจากสหรัฐอเมริกา ทำให้เกาหลีใต้ยอมเพิ่มงบประมาณทางทหาร แม้จะไม่เทียบเท่าสหรัฐอเมริกา จากข้อจำกัดด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แม้ว่าจะดีขึ้นแต่ยังไม่ถึงระดับสูงสุด

ความสัมพันธ์ช่วงที่สาม คือ ในช่วงทศวรรษ 1970 ที่เกาหลีใต้ได้ตกลงที่จะเพิ่มงบประมาณทางทหารให้อยู่ที่ระดับ 6% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product หรือ GNP) เนื่องจากมุมมองเรื่องภัยคุกคามที่มีความแตกต่างกันระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ในขณะที่สหรัฐอเมริการะดับการมองเห็นภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือลดลง เกาหลีใต้มีระดับการมองเห็นภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือที่สูงขึ้น จึงทำให้เกาหลีใต้ตกลงที่จะเพิ่มระดับความมั่นคงของตนเอง

ในยุคหลังสงครามเย็น การเปลี่ยนของโครงสร้างการเมืองระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของเกาหลีได้นำไปสู่การตั้งคำถามถึงการประจำการของทหารสหรัฐอเมริกา รวมถึงมีการขยายตัวของความรู้สึกร่วมต่อต้านสหรัฐอเมริกา ในสังคมเกาหลีใต้โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ Lee (2007) ระบุว่า กระบวนการเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีได้นำไปสู่การเกิดของชนชั้นนำชาตินิยม (Nationalist Elites) ซึ่งเป็นกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มใหม่ที่มีแนวคิดชาตินิยมและสนับสนุนประชาธิปไตยที่ไม่ได้มองว่าเกาหลีเหนือเป็น

ภัยคุกคามของประเทศ แม้เกาหลีเหนือจะถือครองอาวุธนิวเคลียร์ แต่เกาหลีเหนือก็ไม่มีเจตนาใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการโจมตีเกาหลีใต้ซึ่งเป็นมุมมองที่ต่างไปจากกลุ่มอนุรักษนิยมที่มองเกาหลีเหนือเป็นศัตรู เพราะมองผ่านอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ความรู้สึกชาตินิยมที่ก่อตัวขึ้นทำให้รัฐบาลของเกาหลีใต้ในยุคหลังสงครามเย็นต้องการปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาให้อยู่ในระดับที่เท่าเทียมกัน

กรอบแนวคิดทฤษฎี

1. ทฤษฎีสัจนิยมและกรอบแนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจ

ทฤษฎีสัจนิยมมีฐานความคิดที่ให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะตัวแสดงหลักในระบบระหว่างประเทศ และโครงสร้างของระบบระหว่างประเทศคืออนาธิปไตยซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามระหว่างรัฐ โดยหนึ่งในกรอบวิเคราะห์ 3 ระดับของ Waltz (1979) ได้กล่าวถึงการเกิดของสงครามว่าระบบอนาธิปไตยทำให้รัฐต้องพึ่งพาตนเอง และเพื่อให้ตนเองอยู่รอดได้ในระบบอนาธิปไตยซึ่งเป็นระบบที่ไม่มีองค์กรใดหรืออำนาจใดที่อยู่เหนือรัฐ รัฐจึงต้องแข่งขันกันการสะสมอำนาจเพื่อความอยู่รอด ซึ่งความไม่แน่นอนของการอยู่ร่วมกันในระบบอนาธิปไตยและการแข่งขันระหว่างกันจะนำไปสู่การเกิดของสงครามระหว่างรัฐในท้ายที่สุด

Mearsheimer (2001) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบอนาธิปไตยและการแสวงหาอำนาจของรัฐว่า ระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตยผลักดันให้รัฐพยายามขยายอำนาจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ได้อำนาจสูงสุดมาครอง เพราะการที่รัฐอยู่ในระบบอนาธิปไตยนี้แปลว่ารัฐไม่มีหลักประกันว่าจะสามารถอยู่รอดได้โดยปราศจากการถูกคุกคามหรือถูกรุกรานจากรัฐอื่นในระบบ การสะสมอำนาจนำไปสู่การแข่งขันระหว่างรัฐที่ทำให้รัฐต้องเผชิญหน้ากัน ดังนั้น ความขัดแย้งและการปะทะกันระหว่างรัฐจึงไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติ และสงครามคือสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในระบบอนาธิปไตยที่ไร้ซึ่งอำนาจสูงสุดในการควบคุมรัฐ

การแข่งขันเพื่อแสวงหาความมั่นคงของรัฐจะทำให้รัฐพยายามถ่วงอำนาจระหว่างกันเพื่อไม่ให้รัฐใดรัฐหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่ารัฐอื่น เพราะหากมีรัฐใดรัฐหนึ่งรู้สึกว่าการตนเองมีความเข้มแข็งและมีอำนาจมากกว่ารัฐอื่น รัฐที่มีอำนาจเหนือกว่านั้นจะเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่าสามารถคุกคามหรือโจมตีรัฐอื่นในระบบได้ ดังนั้น รัฐจะพยายามรักษาสมดุลของอำนาจระหว่างกัน โดยจะพยายามป้องกันไม่ให้รัฐใดรัฐหนึ่งมีอำนาจเหนือรัฐอื่นจนกลายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของระบบโดยรวม และดุลแห่งอำนาจสามารถเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติของระบบระหว่างประเทศ เพราะระบบอนาธิปไตยจะผลักดันให้รัฐดำเนินนโยบายหรือกระทำการที่ผลักดันให้ระบบกลับเข้าสู่จุดสมดุลอยู่เสมอ ผ่านวิธีการ เช่น การเสริมกำลังทหารของตนเอง หรือการสร้างพันธมิตรร่วม จึงเท่ากับว่าดุลแห่งอำนาจเป็นกลไกที่ช่วยถ่วงดุลความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและช่วยสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในระบบ (Campbell & Burns, 2002. p.133-149)

Walt (1985) ระบุว่า การสร้างพันธมิตรถือเป็นกระบวนการหนึ่งของการสร้างดุลแห่งอำนาจเพื่อตอบโต้ภัยคุกคาม วิธีแรกคือ การเข้าร่วมกับรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า (Bandwagoning) และวิธีที่สองคือ การเป็นพันธมิตรกับรัฐที่มีอำนาจน้อยกว่าเพื่อถ่วงดุลอำนาจ (Balancing) ส่วนใหญ่รัฐมักจะเลือกใช้วิธีที่สอง เพราะการผูกพันธมิตรกับรัฐที่เข้มแข็งกว่าจะทำให้รัฐตกอยู่ใต้อิทธิพลของรัฐที่เข้มแข็งกว่า และรัฐที่มีอำนาจน้อยกว่ามักจะเห็นคุณค่าในความเป็นพันธมิตรมากกว่า

พันธมิตรระหว่างรัฐถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อรักษาความมั่นคงของตนเอง อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักประกันว่าพันธมิตรที่เกิดขึ้นจะดำรงอยู่อย่างถาวร Morgenthau (1948) ชี้ให้เห็นว่า พันธมิตรเกิดขึ้นจากการรวมตัวของรัฐเพื่อถ่วงดุลกับรัฐอื่นหรือกลุ่มพันธมิตรของรัฐอื่นบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติที่รัฐแต่ละรัฐทำการประเมินเป็นรายกรณี จึงเท่ากับว่าการตอบสนองต่อภัยคุกคามของพันธมิตรจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละรัฐ แตกต่างจากระบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) ที่รัฐรวมตัวกันโดยยึดถือพันธะทางศีลธรรมและข้อบังคับทางกฎหมายที่กำหนดให้การโจมตีรัฐใดรัฐหนึ่งถือเป็นการโจมตีของรัฐสมาชิกทั้งหมด

เช่นเดียวกับ Waltz (1979) ที่อธิบายถึงความเป็นพันธมิตรระหว่างรัฐว่า ถ้าเลือกได้ รัฐที่มีสถานะเป็นรัฐระดับรองมักจะเลือกเข้าร่วมกับรัฐที่อ่อนแกว่า เพราะการอยู่ร่วมและการผูกสัมพันธ์กับรัฐที่อ่อนแกว่าทำให้รัฐระดับรองและรัฐที่อ่อนแกว่าเป็นที่ยอมรับและเห็นในคุณค่าซึ่งกันและกัน แต่กระนั้น รัฐจะตระหนักถึงความปลอดภัยมากขึ้นหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับว่าพันธมิตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีความสามารถในการป้องปรามและป้องกันศัตรูจากการโจมตีได้มากน้อยหรือไม่และเพียงใด

อย่างไรก็ดี ไม่ใช่ทุกรัฐจะเลือกเข้าร่วมพันธมิตร รัฐจะสร้างพันธมิตรบนหลักเหตุผลคือ 1) เพื่อเพิ่ม득เปรียบทางความมั่นคงในภาวะที่รัฐนั้น ๆ ไม่พอใจในระดับความมั่นคงของตนเอง 2) รัฐนั้น ๆ เกิดความกลัวว่าตนเองจะถูกโดดเดี่ยวหากไม่เข้าร่วมพันธมิตร และ 3) เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐที่พอจะร่วมมือกันได้ในฐานะพันธมิตรไปร่วมมือกับฝ่ายตรงข้ามของตนเอง ดังนั้น เมื่อมีการรวมตัวของพันธมิตรแม้สักหนึ่งกลุ่มเกิดขึ้นในระบบก็必将มีการรวมตัวกันของพันธมิตรฝ่ายตรงข้ามเกิดขึ้นตามมา เนื่องมาจากว่ารัฐไม่อาจเชื่อมั่นได้ว่าพันธมิตรที่รวมตัวกันนั้นได้รวมตัวกันบนเจตนาเพื่อป้องกันตนเอง ซึ่งภาวะนี้คือ ภาวะกลืนไม่เข้า คายไม่ออกทางความมั่นคง (Security Dilemma) และภาวะนี้ก็สามารถเกิดขึ้นได้ภายในพันธมิตรเช่นเดียวกัน โดยรัฐในพันธมิตรอาจมีความกลัวว่าตนเองจะถูกทอดทิ้งจากพันธมิตรของตนในช่วงเวลาของสงคราม กับความกลัวว่าตนเองจะถูกลากเข้าสู่สงครามที่เป็นผลประโยชน์ของพันธมิตร ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติของตนเอง (Snyder, 1984) นอกจากนี้ Snyder (1997) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่สมดุลทางอำนาจของรัฐสมาชิกในพันธมิตร โดยกล่าวว่า หากในระบบพันธมิตรประกอบไปด้วยรัฐที่มีอำนาจมากกว่า รัฐที่มีอำนาจมากกว่าจะมีอิทธิพลในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงมากกว่า ซึ่งส่งผลให้สามารถควบคุมการตัดสินใจของรัฐที่มีอำนาจน้อยกว่าในพันธมิตรได้

จากทฤษฎีสัจนิยมและกรอบแนวคิดดุลแห่งอำนาจที่ได้กล่าวมาข้างต้น รัฐแสวงหาความมั่นคงเพื่อให้อยู่รอดในระบบอนาธิปไตย และการสร้างพันธมิตรทางความมั่นคงเกิดขึ้นจากการที่รัฐมองเห็นภัยคุกคามร่วมจึงร่วมมือกันเพื่อสร้างดุลแห่งอำนาจเพื่อคานอำนาจกับรัฐที่เห็นว่าเป็นภัยคุกคาม ทั้งนี้ ทฤษฎี

สัจนิยมและกรอบแนวคิดดุลแห่งอำนาจสามารถนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของรัฐที่มีต่อสิ่งเร้าทางความมั่นคงจากภายนอก กระนั้น การเปลี่ยนแปลงภายในที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้ทั้งในเรื่องของความเจริญทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยไม่อาจใช้ทฤษฎีสัจนิยมและกรอบแนวคิดดุลแห่งอำนาจมาอธิบายได้เพียงอย่างเดียว แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตยจึงจะนำมาเพื่อพิจารณาประกอบเพื่อพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงภายในที่เกิดขึ้นมีส่วนสัมพันธ์กับความมั่นคงภายนอกหรืออย่างไรและส่งผลต่อโครงสร้างพันธมิตรทางความมั่นคงอย่างไร

2. ประชาธิปไตยและกระบวนการเป็นประชาธิปไตย

คำว่าประชาธิปไตยนั้นสามารถสรุปคำนิยามออกมาได้ว่าหมายถึงรูปแบบการปกครองที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการใช้อำนาจอธิปไตย โดยประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของรัฐผ่านการออกเสียง หนึ่งคนมีหนึ่งเสียง ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านสถาบันตัวแทน นอกจากนี้ระบอบประชาธิปไตยยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ การชุมนุมเพื่อเรียกร้องบางอย่างจากรัฐบาล ตลอดจนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของกฎหมาย (Ranney, 1993 as cited in Yima, 2007; Smith, 1968 as cited in Raksasat et al., 1996; Unchittrong, 2007)

อย่างไรก็ดี การที่รัฐหนึ่งจะมีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยได้นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยทันที หากแต่ต้องผ่านกระบวนการที่เรียกว่ากระบวนการเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ที่เป็นการลดทอนอำนาจของชนชั้นนำและเพิ่มสิทธิรวมถึงบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง Huntington (1991) ได้เสนอว่ากระบวนการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยทั่วโลกนั้นเกิดขึ้นในรูปแบบของคลื่น (Waves) โดยคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) ที่เกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1974 - 1990 ถือเป็นคลื่นการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่สุดเพราะในช่วงเวลานี้มีจำนวนของประเทศที่เปลี่ยนผ่านไปเป็นระบอบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นอย่างมากทั่วโลก ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ขับเคลื่อนให้เกิดคลื่นลูกที่สามไปทั่วโลกนั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น

เป็นเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารประเทศของรัฐบาลเผด็จการ การขยายตัวของชนชั้นกลางและการที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและการศึกษาที่ดีขึ้นจากการเติบโตของเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนแนวคิดประชาธิปไตยมากขึ้น และการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของประเทศหนึ่งส่งผลกระทบและกระตุ้นให้ประเทศอื่นเกิดการเปลี่ยนแปลงตาม

Tilly (2007) ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamics) และกระบวนการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยเป็นผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) การที่รัฐสามารถควบคุมและผนวกรวมศูนย์อำนาจอิสระ เช่น กลุ่มทุนขนาดใหญ่หรือกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายได้ 2) การลดความเหลื่อมล้ำเพื่อให้ประชาชนทุกผู้ทุกคนได้รับสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมโดยไม่ถูกจำกัดด้วยปัจจัยเรื่องเพศ ศาสนา ชาติพันธุ์ หรือชนชั้นทางสังคม และ 3) การสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยการเปิดพื้นที่ให้เครือข่ายประชาชน เช่น ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยขอบเขตของการศึกษาคือ ตั้งแต่ ค.ศ. 1953 จนถึง ค.ศ. 2022 เอกสารที่ใช้มี 2 ประเภทคือ เอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ดังนี้

1. เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นข้อมูลดิบในช่วงเวลาที่ศึกษา ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการรวบรวมและคัดเลือกเอกสารสำคัญ โดยเน้นเอกสารทางประวัติศาสตร์ การทูต และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์พันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา เช่น

1.1 เอกสารชุดความสัมพันธ์ต่างประเทศสหรัฐฯ (Foreign Relations of the United States หรือ FRUS) ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์

และนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อเกาหลีใต้ เช่น
บันทึกการสนทนา โทรเลขทางการทูต บันทึกข้อความ เป็นต้น

- 1.2 เอกสารทางการของรัฐบาล เช่น สุนทรพจน์ของผู้นำ แถลงการณ์
ร่วม รายงานประจำปีเกี่ยวกับงบประมาณทางทหาร
- 1.3 ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น จากสถาบันประวัติศาสตร์เกาหลี
แห่งชาติ (National Institute of Korean History) กองกำลังทหาร
สหรัฐฯ ในเกาหลีใต้ (United States Forces of Korea หรือ USFK)
- 1.4 งานนิพนธ์และบันทึกส่วนบุคคล เช่น งานนิพนธ์ของประธานาธิบดี
ปาร์ค จ็องฮี

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ บทความวิจัย
และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง รายงานข่าวจากสำนักข่าวที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้คัดเลือกเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่ง
อยู่ในช่วงเวลาที่ครอบคลุมขอบเขตการศึกษา มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและ
สามารถตรวจสอบได้ จากนั้นนำเอกสารที่ผ่านการคัดเลือกมาวิเคราะห์เชิง
เนื้อหาเพื่อศึกษาพัฒนาการของความสัมพันธ์พันธมิตรในแต่ละช่วงเวลาของทั้ง
สองประเทศ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง
เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าความเป็นพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และ
สหรัฐอเมริกาตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดสันนิยมนิยมและดูแลแห่งอำนาจเป็นหลักซึ่งเป็น
ผลมาจากปัจจัยเรื่องความมั่นคงในคาบสมุทรเกาหลีหลังสงครามเกาหลีสิ้นสุด
ลง ในขณะที่ปัจจัยภายในคือ ความเจริญทางเศรษฐกิจ ความเป็นประชาธิปไตย
และกระบวนการเป็นประชาธิปไตยของประเทศได้ผลักดันให้เกาหลีใต้เรียกร้อง
ความเป็นอิสระทางยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การปรับโครงสร้างพันธมิตรในที่สุด
ฉะนั้น การปรับโครงสร้างไม่ได้ส่งผลกระทบเชิงลบต่อความเป็นพันธมิตรของ
ทั้งสองชาติ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทภายในประเทศที่มี
การเปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น

หลังสงครามเกาหลีสิ้นสุดลง ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับสหรัฐอเมริกาไม่สมมาตร ความอ่อนแอภายในประเทศที่เป็นผลจากสงครามทำให้เกาหลีใต้ต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีใต้เพื่อให้เกาหลีใต้สามารถอยู่ได้ท่ามกลางการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในทางกลับกัน เกาหลีใต้ในยุคของประธานาธิบดีอิชึงมัน ก็ได้แสดงออกอย่างชัดเจนถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพึ่งพาความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกาทั้งเพื่อป้องกันการรุกรานจากคอมมิวนิสต์ (U.S. Department of State, 1954) และเพื่อการรวมชาติภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเกาหลีใต้ ซึ่งคำว่ารวมชาติเกาหลีมักจะปรากฏในการสื่อสารระหว่างประธานาธิบดีอิชึงมัน กับเจ้าหน้าที่ระดับสูงในรัฐบาลสหรัฐฯ จนสิ้นวาระในปี ค.ศ. 1960 (U.S. Department of State, 1957a) กระนั้น ความช่วยเหลือทางความมั่นคงและทางเศรษฐกิจที่สหรัฐอเมริกามอบให้ ทำให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลเหนือเกาหลีใต้จนสามารถแทรกแซงการเมืองภายในและควบคุมประธานาธิบดีอิชึงมัน ไม่ให้ก่อสงครามเพื่อการรวมชาติกับเกาหลีเหนือได้ (U.S. Department of State, 1957b)

ในทศวรรษ 1960 ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่ทัดเทียมกัน งบประมาณแผ่นดินกว่าครึ่งของทั้งหมดและงบประมาณด้านการป้องกันประเทศของเกาหลีใต้มาจากเงินช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ดังที่นายพลปาร์ค จ็องฮี ได้เขียนไว้ว่าเกาหลีใต้เป็นชาติ ‘ที่มีอิสระเพียงแค่นาม’ และเกาหลีใต้ไม่อาจดำรงอยู่ได้หากสหรัฐอเมริการะงับหรือถอนความช่วยเหลือ (Park, 1963) จึงเท่ากับว่าสหรัฐอเมริกามีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าและได้ใช้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการกดดันเกาหลีใต้ในบางประเด็น เช่น การกดดันให้นายพลปาร์ค จ็องฮี ที่ก้าวขึ้นสู่อำนาจจากการรัฐประหารในปี ค.ศ. 1961 ให้คืนอำนาจให้กับประชาชนจนนำไปสู่การจัดกาเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1963 (Rosenthal, 1963; U.S. Department of State, 1961a) ซึ่งเป็นที่แน่ชัดว่า การให้ความช่วยเหลือจะตั้งอยู่บนเงื่อนไขว่ารัฐบาลเกาหลีใต้ได้ดำเนินการมาตรการปฏิรูปประเทศตามแนวนโยบายที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาวางไว้มากน้อยเพียงใด (U.S. Department of State, 1961b)

หรือในปี ค.ศ. 1961 ที่มีการยื่นข้อเสนอส่งทหารเกาหลีไปช่วยสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนามจะสะท้อนถึงความเป็นพันธมิตรอันดีระหว่างสองชาติ แต่ในอีกนัยยะหนึ่ง นั่นคือการต่อรองจากเกาหลีใต้ต่อการที่สหรัฐอเมริกาต้องการที่จะลดเงินช่วยเหลือลง (U.S. Department of State, 1961c)

ทศวรรษ 1960 เป็นช่วงเวลาเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปีที่มีเป้าหมายสำคัญคือ การปรับโครงสร้างประเทศจากการพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติเป็นหลักไปเป็นเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญคือ สัดส่วนการผลิตระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีความสมดุลกันมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษ 1960 จนนำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจในทศวรรษ 1970 ที่มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ร้อยละ 8-9 ต่อปีในช่วงทศวรรษ 1970 (OECD, 1996; Suh, 2007) ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สร้างความมั่นใจให้กับประธานาธิบดีปาร์ค จ็องฮี ในการผลักดันนโยบายการพึ่งพาตนเองด้านการป้องกันประเทศ (Jaju Gukbang) เพื่อให้เป็นอิสระทางความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ความมั่นคงของประเทศถูกสั่นคลอนจากลัทธิกษัตริย์ที่นำไปสู่การถอนกองพลทหารราบที่ 7 ของเกาหลีใต้ (Moon, Hayes, & Bruce, 2011) นอกจากนี้ ประธานาธิบดีปาร์ค จ็องฮี ยังได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะครอบครองนิวเคลียร์ รวมถึงปรับปรุงกองทัพให้มีความทันสมัยภายใต้โครงการยูลกอก (Yulgok Project) อีกด้วย แต่สุดท้ายแล้ว ความพยายามครอบครองนิวเคลียร์ได้ถูกยกเลิกไปจากแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of State, 1975) ทั้งนี้ รัฐบาลปาร์ค จ็องฮี ไม่ต้องการจะเสียความสัมพันธ์พันธมิตรที่มีต่อสหรัฐอเมริกา เนื่องจากความเป็นพันธมิตรคือสิ่งที่สร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐบาลอำนาจนิยม โดยรัฐบาลของนายพลปาร์ค จ็องฮี ได้ใช้ภาพลักษณ์ของการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในการยืนยันบทบาทของตนเองในฐานะผู้ต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์และรักษาความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี (Cumings, 2005)

รัฐบาลเกาหลีใต้ยังคงทำการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ในทศวรรษ 1980 เศรษฐกิจของเกาหลีใต้เติบโตและมีความเป็นเสรีมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อสังคมเกาหลีใต้ในหลายด้าน โดยเฉพาะการขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนผ่านนี้ได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 จากการเติบโตของเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดพลวัตทางสังคม การเกิดของชนชั้นกลางและปัญญาชนภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป และกลุ่มคนเหล่านี้ได้ออกมาทำการเรียกร้องประชาธิปไตย ทั้งนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยได้สร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับเกาหลีใต้ ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง เหตุการณ์กวางจูได้เปลี่ยนความรู้สึกไม่พอใจสหรัฐอเมริกาที่มีในสังคมเกาหลีใต้ให้กลายมาเป็นอุดมการณ์ที่มีความชัดเจนมากขึ้น ประชาชนเกาหลีใต้โน้มเอียงไปทางเชื่อมั่นว่าสหรัฐอเมริกาอยู่เบื้องหลังการใช้ความรุนแรงของทหารเพื่อสลายการชุมนุม (Park, 2007) ซึ่งนำไปสู่การประท้วงต่อต้านสหรัฐอเมริกาและเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากเกาหลีใต้ในช่วงทศวรรษ 1980 (Chira, 1988) ประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อสหรัฐอเมริกาเพราะเชื่อว่าสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนรัฐบาลของนายพลช็อนดูฮวัน และความท้าทายในช่วงเวลานี้คือ สหรัฐอเมริกาไม่อาจหยาบยกประเด็นเรื่องความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขเพื่อต่อรองกับเกาหลีใต้ได้อีก เนื่องจากเศรษฐกิจของเกาหลีใต้มีความก้าวหน้าอย่างมากจนเกาหลีใต้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาอีกต่อไปแล้ว (Solarz, 1987)

ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นชาติ เมื่อมุมมองที่มีต่อชาติเปลี่ยนไปได้เปลี่ยนมุมมองของคนเกาหลีใต้ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 เกาหลีใต้ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ได้เพียงพึ่งพาเฉพาะสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ดังเช่น การกำหนดนโยบาย Nordpolitik เพื่อสานสัมพันธ์กับชาติคอมมิวนิสต์ที่รวมถึงเกาหลีเหนือในยุคสมัยของประธานาธิบดีโน แทอู และนอกจากนี้ ในระหว่างการประชุมเพื่อสานสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตในช่วงปี ค.ศ. 1989 รัฐบาลของประธานาธิบดีโน แทอู

ได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ของการถอนทหารสหรัฐอเมริกานอกจากคาบสมุทรเกาหลี เพื่อให้เกาหลีใต้และสหภาพโซเวียตสามารถสานสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันได้ภายใต้กรอบเงื่อนไขว่าประชาคมระหว่างประเทศให้การรับรองทางความมั่นคง และชาติทั้งสี่ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพโซเวียต และญี่ปุ่นให้การยอมรับร่วมกันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (Choi & Kwon, 2021) แม้ว่าในความเป็นจริงการถอนทหารของสหรัฐอเมริกาจะเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนและใช้ระยะเวลา แต่การที่รัฐบาลโน แทอูเลือกใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นเครื่องมือทางการทูตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสานสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตภายใต้กรอบนโยบายต่างประเทศ Nordpolitik ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ต่างจากรัฐบาลก่อนหน้านี้ที่มักจะหลีกเลี่ยงประเด็นใดก็ตามที่อาจกระทบต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อสหรัฐอเมริกา

ประการที่สาม ขนชั้นนำชาตินิยมกลุ่มใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีทัศนคติแตกต่างไปจากกลุ่มอนุรักษนิยมเดิมที่มองเกาหลีเหนือว่าเป็นศัตรูจากการมองผ่านอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ความรู้สึกภาคภูมิใจในชาติที่มาจากการประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจทำให้กลุ่มคนกลุ่มนี้มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นชาตินิยมมองว่าเกาหลีใต้ควรมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันกับสหรัฐอเมริกา ไม่ใช่รูปแบบรัฐอุปถัมภ์แบบในอดีต (Ousley, 2006) ขนชั้นนำชาตินิยมกลุ่มใหม่มีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้รัฐบาลของโน แทอู ริเริ่มแนวคิดในการเจรจากับสหรัฐอเมริกาเรื่องการควบคุมและสั่งการการปฏิบัติการทางทหาร (Operational Control หรือ OPCON) จนนำไปสู่การประชุมความมั่นคง (Security Consultative Meeting หรือ SCM) ในปี ค.ศ. 1992 ที่มีประเด็นหลักว่าด้วยการปรับโครงสร้างพันธมิตร โดยการเจรจาดังกล่าวประสบความสำเร็จในปี ค.ศ. 1994 ในยุคของประธานาธิบดีคิม ย็องซัม ซึ่งเป็นผู้นำของรัฐบาลพลเรือนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยส่งผลให้เกาหลีใต้ได้รับอำนาจการควบคุมการปฏิบัติการในยามสงบ (Peacetime Operational Control หรือ Peacetime OPCON) แต่ในช่วงสงคราม กองทัพเกาหลีได้ยังอยู่ภายใต้การควบคุมและสั่งการของกองบัญชาการร่วม (Combine Forces

Command หรือ CFC) ที่นำโดยนายพลสหรัฐฯ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองกำลังร่วมและผู้บัญชาการกองกำลังสหประชาชาติในคาบสมุทรเกาหลี

แม้รัฐบาลประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ในยุคถัดมาได้เจรจากับสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการโอนคืนอำนาจการควบคุมการปฏิบัติการในยามสงครามในหลายต่อหลายครา แต่การเจรจาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งหนึ่งในปัจจัยสำคัญคือ ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ โดยกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาได้ระบุในเอกสารการแถลงข่าวถึงภัยคุกคามทางนิวเคลียร์และซีปนาวุธที่เพิ่มขึ้นจากเกาหลีเหนือ และสถานการณ์ในภูมิภาคที่มีความไม่มั่นคงค่อนข้างสูงว่า ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการโอนคืนอำนาจการควบคุมการปฏิบัติการในยามสงคราม ทั้งนี้ ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือทำให้การป้องปรามขั้นขยาย (Extended Deterrence) โดยเฉพาะการป้องปรามที่ปรับตามสถานการณ์ (Tailored Deterrence) จากสหรัฐอเมริกายังคงมีความจำเป็นในการช่วยเกาหลีใต้ให้เผชิญหน้ากับภัยคุกคามทางนิวเคลียร์และซีปนาวุธจากเกาหลีเหนือได้ (United States Forces of Korea, 2014)

โดยสรุป ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับเกาหลีใต้เรื่องการเป็นอิสระทางความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกา ในขณะที่กระบวนการเป็นประชาธิปไตยได้เปลี่ยนสภาพสังคมในเกาหลีใต้จนนำไปสู่การตั้งคำถามและการเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์พหุมิตรกับสหรัฐอเมริกา ความเข้มแข็งที่เพิ่มขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถกดดันเกาหลีใต้ในลักษณะเดียวกับยุคอาณานิยมได้อีก รัฐบาลเกาหลีใต้ในยุคประชาธิปไตยมีความชอบธรรมทางการเมืองมากขึ้นผ่านกระบวนการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นทำให้เกาหลีใต้มีความมั่นใจมากขึ้นในการกำหนดทิศทางและนโยบายด้านความมั่นคงและการต่างประเทศของตนเอง แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงจากภายในดังกล่าวไม่ได้ทำให้ความเป็นพันธมิตรระหว่างสองชาติสิ้นสุดลง ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจัยด้านความมั่นคงที่ยังคงทำหน้าที่เป็นรากฐานที่หล่อเลี้ยงความเป็นพันธมิตรของสองชาติไว้ ในยุคสงครามเย็น โครงสร้างการเมืองระหว่างประเทศเป็นตัวที่กรอบให้ภัยคุกคามของพันธมิตรคือลัทธิคอมมิวนิสต์ จึงทำให้ทั้งคู่มีการมองเห็น

ภัยคุกคามร่วมสิ่งเดียวกัน ในยุคหลังสงครามเย็น ทั้งเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาต่างมองว่า ประเด็นปัญหานิวเคลียร์และซีปนาวุธของเกาหลีเหนือคือ ภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศ แม้รัฐบาลเกาหลีใต้บางรัฐบาลจะมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรเพื่อสานสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ แต่แนวทางดังกล่าวมีผลเพียงแค่ชะลอความตึงเครียดและไม่อาจแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนได้ และเมื่อปัญหานิวเคลียร์และซีปนาวุธทวีความรุนแรงมากขึ้น เกาหลีใต้ยังต้องพึ่งพาการป้องปรามขั้นขยายจากสหรัฐอเมริกามากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุปและอภิปรายผล

การสร้างความสัมพันธ์เชิงพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาเป็นไปตามแนวคิดของนักทฤษฎีสายสันนิบาตที่พูดถึงการเพิ่มระดับความมั่นคงของตนเองผ่านการเข้าเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่น ในช่วงต้นของยุคหลังสงครามเกาหลี เกาหลีใต้มีระดับการมองเห็นภัยคุกคามที่ค่อนข้างสูงที่เกิดจากความไม่เชื่อมั่นในพันธมิตรผู้ก่อด้านความมั่นคงที่พึ่งได้จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งความหวุ่นไหวดังกล่าวปรากฏให้เห็นผ่านทั้งคำพูดและการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงที่โน้มเอียงไปในทางพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม เกาหลีใต้ที่ยังคงพึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านความมั่นคงทำให้เกาหลีใต้ไม่กระทำการใดที่เสี่ยงต่อการทำลายความเป็นพันธมิตรที่มีต่อสหรัฐอเมริกา เพราะหลักประกันด้านความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกายังคงมีความจำเป็นในสถานะที่ระดับการพัฒนาของประเทศยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น เท่ากับว่าความเป็นพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาช่วยสร้างดุลแห่งอำนาจระหว่างเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือ ส่งผลให้สงครามระหว่างสองเกาหลีไม่เกิดขึ้นอีกนับตั้งแต่สงครามเกาหลีได้สิ้นสุดลง

ความเป็นพันธมิตรระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ในยุคอำนาจนิยม เกาหลีใต้ที่พึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านเศรษฐกิจที่นอกเหนือไปจากด้านความมั่นคงทำให้ความสัมพันธ์ของสองชาติปรากฏออกมาในรูปของรัฐอุปถัมภ์และรัฐภายใต้การอุปถัมภ์ แม้ว่าความสัมพันธ์จะถูกปรับเป็นความร่วมมือเชิงหุ้นส่วนภายหลังที่เกาหลีใต้ได้ผ่านกระบวนการความเป็นประชาธิปไตย (Heo & Roehring, 2018)

แต่กระนั้น หากนำหลักการเรื่องการสร้างพันธมิตรมาพิจารณา ตัวอย่างเช่นงานเขียนของ Walt (1985) ก็พบว่า ส่วนใหญ่แล้วระดับความมั่นคงของรัฐในพันธมิตรมักจะไม่เท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้เกิดการพึ่งพากันและกันในระบบพันธมิตร ในกรณีของเกาหลีใต้นั้น แม้ว่ารัฐบาลในยุคประชาธิปไตยแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อภัยคุกคามและที่มีต่อโครงสร้างการเมืองระหว่างประเทศโดยรอบที่ต่างไปจากยุคอำนาจนิยมจนนำไปสู่การกำหนดนโยบายต่างประเทศที่มีความเป็นอิสระมากขึ้นและที่สะท้อนความพยายามของเกาหลีใต้ในการลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาดังเช่น การเจรจาเพื่อปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาที่นำไปสู่การถ่ายโอนอำนาจการควบคุมการปฏิบัติการในยามสงบ แต่กระนั้นโครงสร้างพันธมิตรของเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาก็ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าตั้งอยู่บนฐานที่มีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง เนื่องจากเกาหลีใต้ยังคงต้องพึ่งพาสหรัฐอเมริกาด้านการป้องกันทางนิวเคลียร์ และรวมถึงเกาหลีใต้ยังไม่ได้รับสิทธิการควบคุมการปฏิบัติการของกองทัพในยามสงคราม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเกาหลีใต้ยังคงขาดอำนาจและอิสระของตัวเองในเชิงยุทธศาสตร์

การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลอำนาจนิยมตั้งแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ไม่เพียงแต่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโต แต่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงโครงสร้าง สังคมที่มีพลวัตมากขึ้นนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนที่ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในที่สุด การเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยที่เอื้อให้ภาคประชาชนและภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้นเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการปรับโครงสร้างพันธมิตร การก้าวขึ้นมาสู่อำนาจของนายคิม ย็องซัม และนายคิม แดจุง ผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในช่วงของอำนาจนิยมช่วยให้แนวคิดเรื่องชาตินิยมและการตั้งคำถามเรื่องการดำรงอยู่ของกองทัพสหรัฐฯ ในภาคประชาชนได้รับการตอบสนองจากภาครัฐจนนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1990 อย่างไรก็ตาม การปรับโครงสร้างไม่ได้ทำให้ความเป็นพันธมิตรนั้นถูกยกเลิก ในระบบพันธมิตร ความมั่นคงยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ผู้รัฐไว้ในระบบพันธมิตร ในขณะที่ความเจริญทางเศรษฐกิจและความเป็นประชาธิปไตย

เป็นปัจจัยที่เสริมความมั่นใจและสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกาหลีใต้จนนำไปสู่การเจรจาและการปรับโครงสร้างพันธมิตรภายใต้กรอบความมั่นคงดังกล่าว

โดยสรุป ความเจริญทางเศรษฐกิจ ความเป็นประชาธิปไตย และกระบวนการเป็นประชาธิปไตยมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา ในยุคอำนาจนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกามีลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน การพึ่งพาสหรัฐอเมริกาที่นอกเหนือจากด้านความมั่นคงทำให้สหรัฐอเมริกามีอำนาจต่อรองเหนือเกาหลีใต้ และได้ใช้อำนาจต่อรองในการควบคุมไม่ให้เกาหลีใต้ก่อสงครามกับเกาหลีเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Snyder (1997) เรื่องรัฐที่มีอำนาจมากกว่ามีอิทธิพลเหนือรัฐที่ด้อยกว่าในพันธมิตร และเมื่อเกาหลีใต้มีความเข้มแข็งทางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น ก็จะเห็นถึงความพยายามในการปรับโครงสร้างเพื่อให้ตนเองมีความเป็นอิสระทางยุทธศาสตร์มากขึ้น กระนั้น การปรับโครงสร้างไม่ได้สร้างผลกระทบต่อความสัมพันธ์ เนื่องจากทั้งคู่ยังคงมีการมองเห็นภัยคุกคามสิ่งเดียวกัน และยังคงได้ผลประโยชน์จากการเป็นพันธมิตรร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Morgenthau (1948) ที่กล่าวถึงการสร้างพันธมิตรของรัฐบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติที่รัฐสมาชิกต่างมีส่วนร่วม และแม้ว่าทฤษฎีจะไม่ได้กล่าวถึงผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยต่อความเป็นพันธมิตรของรัฐ แต่จากการศึกษาพบว่า ในกรณีของเกาหลีใต้ กระบวนการเหล่านี้ไม่ได้ทำให้ความเป็นพันธมิตรอ่อนแอลง แต่เป็นปัจจัยที่หลักให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของพันธมิตรในระดับยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการภายในประเทศและผลประโยชน์ของรัฐในภาพรวม การลดความไม่สมมาตรทำให้ความสัมพันธ์พันธมิตรเปลี่ยนจากรัฐอุปถัมภ์กับรัฐภายใต้อุปถัมภ์ไปสู่ความเป็นหุ้นส่วนมากขึ้น ซึ่งโครงสร้างพันธมิตรที่อยู่บนพื้นฐานของความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันมากกว่าการพึ่งพาฝ่ายเดียวมีแนวโน้มที่จะมีเสถียรภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยในอนาคตควรมีการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบาย นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อคาบสมุทรเกาหลีและผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายต่างประเทศของเกาหลีใต้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกามากขึ้น

นอกจากนี้แล้ว การศึกษาในอนาคตอาจทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงพันธมิตรระหว่างประเทศอื่นในภูมิภาคกับสหรัฐอเมริกาดังกรณีไต้หวัน เนื่องจากไต้หวันมีกระบวนการเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกับเกาหลีใต้ เพื่อศึกษาว่าไต้หวันมีการปรับโครงสร้างความสัมพันธ์พันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาในลักษณะเดียวกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- Campbell, A. E., & Burns, R. (2002). Balance of Power. In R. Schulzinger (Ed.), *Encyclopedia of American Foreign Policy* (2nd Ed). Sage Publications, pp. 133-149.
- Chira, S. (1988). *Korean Students Want One Homeland and No Americans*. Retrieved July 16, 2025, from <https://www.nytimes.com/1988/06/12/weekinreview/korean-students-want-one-homeland-and-no-americans.html>
- Choi, J., & Kwon, O. (2021). *Roh Tae-woo Government Mentioned 'Withdrawal of U.S. Troops' to Establish Diplomatic Relations with the Soviet Union*. Retrieved June 19, 2025, from <https://www.donga.com/news/People/article/all/20210330/106145998/1>
- Cumings, B. (2005). *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. W.W. Norton.

- Heo, U., & Roehrig, T. (2018). *The Evolution of the South Korea - United States Alliance*. Cambridge University Press.
- Huntington, S. (1991). Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*, 2(2), 12-34.
- Kim, T. (2021). *The Benefits of the US-South Korea Alliance Beyond Detering North Korea*. Retrieved June 12, 2025, from https://csds.vub.be/wp-content/uploads/2023/08/CSDS-Policy-brief_2113_0.pdf
- Lee, J. & Heo, K. (2001). The U.S.-South Korea Alliance: Free-Riding or Bargaining. *Asian Survey*, 41(5), 822-845.
- Martin, R. (1988). Security Relations: A U.S. View. In R. Scalapino & H. Lee (Eds.), *Korea-U.S. Relations: The Politics of Trade and Security* (pp. 163-171). University of California Press.
- Mearsheimer, J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. W.W. Norton & Company.
- Morgenthau, H. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Alfred A. Knopf.
- Moon, C., Hayes, P. & Bruce, S. (2011). *Park Chung Hee, the US - ROK Strategic Relationship, and the Bomb*. Retrieved April 29, 2025, from <https://apjpf.org/2011/9/44/peter-hayes/3630/article>
- OECD. (1996). *OECD Economic Surveys: Korea 1996*. Retrieved May 22, 2025, from https://doi.org/10.1787/eco_surveys-kor-1996-en
- Ousley, K. (2006). *Wartime Operational Control*. Retrieved September 2, 2525, from usakoreainstitute.org
- Park, C. (1963). *The Country, the Revolution and I*. Seoul: Hollym.

- Park, K. (2007). The Evolution of Anti-Americanism in Korea: Policy Implications for the United States. *Korea Journal*, 47(4), 177-195.
- Raksasat, A., et al. (1996). *Democracy: Ideology, Principles, and Comparative Systems*. Chulalongkorn University Press.
- Rosenthal, A.M. (1963). *Test of Nerves in Seoul; U.S. Firmness in Crisis Over Election Brings Victory and Diplomatic Prestige Election Gets Go Ahead Opposition Was Expected*. Retrieved August 3, 2025, from <https://www.nytimes.com/1963/04/08/archives/test-of-nerves-in-seoul-us-firmness-in-crisis-over-election-brings.html>
- Snyder, G. H. (1984). The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics*, 36(4), 461–495.
- Snyder, G. H. (1997). *Alliance Politics*. Cornell University Press.
- Solarz, S. (1987). *Applying Leverage on South Korea*. Retrieved from October 19, 2025, from <https://www.reaganlibrary.gov/public/digitallibrary/smof/nsc-asianaffairsdirectoratelkelly/r3/40-285-R3-053-2019.pdf>
- Stockholm International Peace Research Institute. (2025). *Trend in World Military Expenditure, 2024*. Retrieved October 8, 2025, from https://www.sipri.org/sites/default/files/2025-04/2504_fs_milex_2024.pdf
- Suh, J. (2007). *Overview of Korea's Development Process until 1997*. Retrieved October 24, 2025, from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/923361468327364601/pdf/409300PAPER0KR101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf>
- Tilly, C. (2007). *Democracy*. Cambridge University Press.

- Unchittrong, N. (2007). *Political Science* (5th Ed). Chulalongkorn University Press.
- United States Forces of Korea. (2014). *Pentagon Press Briefing*. Retrieved October 15, 2025, from <https://www.usfk.mil/Media/Press-Products/Speeches-Transcripts/Article/588006/pentagon-press-briefing/>
- U.S. Department of State. (1954). *The President of the Republic of Korea (Rhee) to President Eisenhower*. Retrieved October 10, 2025, from https://db.history.go.kr/contemp/level.do?levelId=frus_009_0030_1060
- U.S. Department of State. (1957a). *Letter from President Rhee to President Eisenhower*. Retrieved October 11, 2025, from <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v23p2/d238>
- U.S. Department of State. (1957b). *Memorandum at Discussion of the 334th Meeting of the National Security Council, Washington, August 8, 1957*. Retrieved October 11, 2025, from <https://nsarchive.gwu.edu/document/19738-national-security-archive-doc-18-memorandum>
- U.S. Department of State. (1961a). *Letter from the Ambassador to Korea (Berger) to Secretary of State Rusk*. Retrieved October 12, 2025, from <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v22/d249>
- U.S. Department of State. (1961b). *Memorandum by Robert H. Johnson of the National Security Council Staff*. Retrieved October 12, 2025, from <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v22/d227>

- U.S. Department of State. (1961c). *Memorandum of Conversation*. Retrieved October 12, 2025, from https://db.history.go.kr/contemp/level.do?levelId=frus_012_0010_0460
- U.S. Department of State. (1975). *Memorandum of Conversation, Seoul, August 27, 1975*. Retrieved October 15, 2025, from <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1969-76ve12/d272>
- Walt, S. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*. 9(4), 3-43.
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. McGraw-Hill.
- Yima, B. (2007). *Introduction to Political Science*. Samlada Publishing.

บทความวิชาการ

การยกระดับการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมของ คนเปราะบาง-ชายขอบในกระบวนการสร้างสันติภาพ ชายแดนใต้ของประเทศไทย

พาริดา ปันจอร์¹

(Received: October 21, 2025; Revised: February 15, 2026; Accepted: May 11, 2026)

บทคัดย่อ

กระบวนการพูดคุยสันติภาพและการสร้างสันติภาพจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กัน โดยเฉพาะในบริบทความขัดแย้งยืดเยื้อ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย บทความนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบางและชายขอบในกระบวนการสันติภาพ ภายใต้โครงการ Inclusive Peacebuilding in Southern Thailand Provinces (2565–2568) โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ร่วมกับกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 169 คน จาก 10 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หญิงหม้าย ผู้ทำงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ชาวประมงชายฝั่ง เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ชนกลุ่มน้อยทางศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ การวิเคราะห์อาศัยกรอบแนวคิดการสร้างสันติภาพ (Peacebuilding) การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม (Intersectionality) การกดทับที่ทับซ้อน (Intersectionality) และการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง (Conflict Transformation) ผลการศึกษาพบว่า แม้ความรุนแรงเชิงกายภาพลดลง แต่ความไม่ไว้วางใจ ความเหลื่อมล้ำ และการกีดกันทางสังคมยังคงดำรงอยู่ การเปิดพื้นที่ให้กลุ่มชายขอบมีส่วนร่วม

¹ อาจารย์ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Email: fareeda028@gmail.com

อย่างมีความหมายจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) และการพัฒนาที่ลดทอนอำนาจ (Disempowered Development)

คำสำคัญ: การสร้างสันติภาพ กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ จังหวัดชายแดนใต้ การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม การกดทับที่ทับซ้อน

Enhancing Inclusive Participation of Vulnerable and Marginalized People in the Peacebuilding in Thailand's Southern Border Provinces

Fareeda Panjor¹

Abstract

Peace negotiations and peacebuilding processes must be pursued in tandem, particularly in protracted conflict contexts such as Thailand's southern border provinces. This article examines the participation of vulnerable and marginalized groups in the peace process under the project Inclusive Peacebuilding in Southern Thailand Provinces (2022–2025). Employing a mixed-methods approach combined with participatory research, data were collected from 169 participants across ten target groups, including widows, caregivers for orphans, persons with disabilities, the elderly, the housing-insecure, coastal fishers, at-risk youth, LGBTQ+ individuals, religious minorities, and those affected by special laws. The analysis draws on the frameworks of peacebuilding, inclusive participation, intersectionality, and conflict transformation. The findings indicate that although physical violence has declined, distrust, inequality, and social exclusion persist. Meaningful inclusion of marginalized

¹ Lecturer, Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University. Email: fareeda028@gmail.com

groups is therefore a crucial factor in advancing positive peace and fostering disempowered development.

Keywords: Peacebuilding, Vulnerable and Marginalized Groups, Southern Border Provinces, Inclusion, Intersectionality

“หากปราศจากการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมอย่าง
เต็มที่และความเท่าเทียม สันติภาพก็บรรลุได้เพียง
ครั้งหนึ่งเท่านั้น แต่สันติภาพที่แท้จริงและยั่งยืน
สามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่ได้รับการสนับสนุน
ถูกนับรวม และได้รับคุณค่า”

António Guterres เลขาธิการ
สหประชาชาติ (Guterres, 2021)

บทนำ

กระบวนการพูดคุยสันติภาพและการสร้างสันติภาพเป็นสิ่งที่ต้อง
ดำเนินไปด้วยกันควบคู่กัน สำหรับบางประเทศที่ประสบกับปัญหาความขัดแย้ง
การสร้างสันติภาพมักเกิดขึ้นหลังจากกระบวนการสันติภาพสิ้นสุดลง แต่การมี
ส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ มีความสำคัญทั้งก่อน ระหว่าง และหลัง
ความขัดแย้ง สำหรับจังหวัดชายแดนใต้ กระบวนการเจรจาสันติภาพ/สันติสุขใน
พื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทยระหว่างรัฐไทยและกลุ่ม BRN (Barisan
Revolusi Nasional Melayu Patani) ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี
2556 ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับชุมชนท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วม บทความ
นี้ต้องการสะท้อนผลจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research)
ภายใต้โครงการ Inclusive Peacebuilding in Southern Thailand
Provinces หรือการสร้างสันติภาพอย่างครอบคลุมในจังหวัดชายแดนใต้
ระหว่างปี 2565-2568 ผ่านมุมมองผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงและกลุ่ม
เปราะบาง-ชายขอบทั้ง 10 กลุ่ม ได้แก่ หญิงหม้าย ผู้ทำงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า
คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ชาวประมงชายฝั่ง เยาวชน
กลุ่มเสี่ยง ผู้มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มชนกลุ่มน้อยทางศาสนา และผู้
ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ คำถามสำคัญภายใต้โครงการดังกล่าวคือ
การรวมกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบเข้ามาในกระบวนการสร้างสันติภาพนั้น จะทำ
ให้กระบวนการมีความหมายอย่างไร โดยเปิดโอกาสให้นักวิจัยหญิงซึ่งเป็นคนใน
พื้นที่ความขัดแย้งจำนวน 22 คน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาผ่าน

วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยการใช้การสำรวจแบบเฉพาะเจาะจง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเปราะบาง จำนวน 169 ตัวอย่าง รวมถึงการวิเคราะห์ผ่านแนวคิดที่หลากหลาย ได้แก่ แนวคิดการสร้างสันติภาพ (Peacebuilding) และการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม (Inclusion) ทั้งมิติของการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมเชิงตัดขวาง (Horizontal Inclusion) และ การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมแนวตั้ง (Vertical Inclusion) นอกจากนี้ แนวคิดความกดทับที่ทับซ้อน (Intersectionality) ยังช่วยอธิบายความซับซ้อนของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ และช่วยเติมเต็มให้กระบวนการสันติภาพมีความหมายในเชิงปฏิบัติและสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบในแต่ละขั้นตอน แทนที่จะมุ่งพัฒนาโดยขาดการมีส่วนร่วมหรือสร้างการพัฒนาที่ไร้ศักยภาพ “Disempowered Development” (Fischer, 2014)

วัตถุประสงค์

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบในกระบวนการสันติภาพ ภายใต้โครงการ Inclusive Peacebuilding in Southern Thailand Provinces (2565–2568)

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความเปราะบาง-ชายขอบในกระบวนการสร้างสันติภาพ

หัวใจหลักของงานนี้คือ การเข้าใจความหมายของคนกลุ่มน้อย (Minority) เอกสารสำคัญว่าด้วย ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของบุคคลที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางชาติ ศาสนา และภาษา ค.ศ. 1992 ในมาตรา 1 และ 2 ซึ่งได้นิยามชนกลุ่มน้อยครอบคลุมตั้งแต่คุณลักษณะทางศาสนา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา และสัญชาติ โดยทั้งสองมาตราระบุว่าจะต้องคุ้มครองการดำรงอยู่ของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในทุกประเทศ เพื่อให้พวกเขาเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและไม่รู้สึกถึงความเป็นศัตรูจากกลุ่มคนหมู่มาก ในเวลาต่อมาประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเทศภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติ ก็ได้กำหนดบทบัญญัติพิเศษไว้ในการคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อย เช่น มาตรา 15 ของรัฐธรรมนูญ

อินเดีย และมาตรา 36 และ 20 ของปากีสถาน ที่ได้กำหนดบทบัญญัติพิเศษไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อย เช่น การมีเสรีภาพในการนับถือและเผยแพร่ศาสนา รวมถึงจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ เพื่อพิทักษ์สิทธิของชนกลุ่มน้อยได้อีกด้วย (Alaverdov et al., 2023)

แม้ว่าปฏิญญาฯ ค.ศ. 1992 จะระบุลักษณะของชนกลุ่มน้อยตามวัฒนธรรม ศาสนา ภาษา และชาติพันธุ์ แต่ยังไม่มีการกำหนดคำจำกัดความหรือการจัดประเภทชนกลุ่มน้อยในประเทศต่าง ๆ เป็นการเฉพาะเจาะจง อย่างไรก็ตาม นักสังคมศาสตร์และนักวิชาการบางส่วนเห็นว่ากลุ่มที่มีความเปราะบางทางสังคมหรือมีจำนวนประชากรน้อยก็ถูกนับว่าเป็นชนกลุ่มน้อยเช่นกัน เช่น ผู้หญิง หมาย เด็กกำพร้า คนข้ามเพศ หรือคนพิการ หากพิจารณานิยามของการถูกทำให้เป็นชายขอบ (Marginalization) ของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มเปราะบาง ความหมายของการเป็นชายขอบมีมากมายที่ไม่ติดกับดักของความเป็นคู่ตรงข้าม เช่น คนรวย-คนจน หญิง-ชาย แต่ความเป็นชายขอบสามารถพิจารณาจากระดับความสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในสังคม ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ กระบวนการทำให้เป็นชายขอบ มุมมองเชิงพื้นที่ ความเป็นอื่น และการครอบงำเชิงอำนาจ ดังนั้น ทิศทางของการศึกษาชนกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบคือการอธิบายกระบวนการถูกเบียดขับ-เข้าร่วม หรือกระแสของชุมชนที่เผชิญกับกระแสของความเป็นรัฐชาติ ผสมกลมกลืนตัวตนของผู้คนทุกกลุ่มในยุคเปลี่ยนผ่าน ผ่านการศึกษาในทุกพื้นที่ (Kanchanapan, 2020)

เมื่อกล่าวถึงการดำรงชีวิตอยู่ของชนกลุ่มน้อย หรือ กลุ่มคนเปราะบาง-ชายขอบหลังความขัดแย้งไอร์แลนด์เหนือ งานวิจัย Marginalized Voices and the Good Friday Agreement: Inclusion and the Northern Ireland Peace Process แสดงให้เห็นถึง ตัวอย่างของกลุ่มคนพิการและกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ที่ถูกกีดกันอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นผลจากการปะทะกันระหว่าง ฝ่าย Loyalist และ Republican ในเหตุการณ์ “The Troubles” กล่าวคือ ฝ่าย Loyalist (หรือ Unionist) ต้องการให้ไอร์แลนด์เหนือยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร ส่วนฝ่าย Republican (หรือ Nationalist) ต้องการให้ไอร์แลนด์เหนือแยกตัวออกจากสหราชอาณาจักรและ

รวมเข้ากับสาธารณรัฐไอร์แลนด์ การปะทะกันระหว่างทั้งสองฝ่ายนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมือง การก่อการร้าย การโจมตีพลเรือน และการใช้กำลังจากรัฐ ซึ่งสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อชีวิตผู้คนและโครงสร้างทางสังคมของไอร์แลนด์เหนือ ความขัดแย้งที่ยาวนานกว่า 30 ปี ส่งผลกระทบต่อทั้งคนพิการและคนทั่วไป เหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวได้ทำลายโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นคนพิการบกพร่องทางการได้ยิน การเคลื่อนไหว หรือการมองเห็น เช่น การที่คนพิการต้องถูกจำกัดการเดินทางผ่านถนนที่ถูกระเบิด หรือการที่พวกเขาถูกจำกัดที่จอดรถอย่างเข้มงวดเพราะอาจมีเหตุการณ์คาร์บอม (Car Bomb) และความยากลำบากของพวกเขาในการหลบหนีระหว่างเกิดเหตุระเบิด (Mizzi et al., 2023)

นอกจากนี้ ในช่วงเหตุการณ์ The Troubles เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือคนพิการก็มักตกเป็นเป้าการโจมตีหรือข่มขู่โจมตีเนื่องจากความระแวงระวังคนแปลกหน้าของชาวไอร์แลนด์เหนือ ส่วนผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหรือการเคลื่อนไหว มักถูกล้อเลียนด้วยวาจา หรือถูกทำร้ายร่างกายที่จุดตรวจของเจ้าหน้าที่รัฐขณะพยายามสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตามคนพิการในไอร์แลนด์เหนียวยังคงต้องต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ขณะที่กระบวนการสันติภาพยังคงตั้งอยู่บน ค่านิยมแบบ “Ableist” (ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับคนไม่พิการมากกว่า) (Byrne et al., 2017, อ้างถึงใน Mizzi et al., 2023) ทำให้ในหมู่ประชากรส่วนใหญ่ที่ไม่พิการยังคงมีความเชื่อว่า คนพิการเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องการความสงเคราะห์ การดูแล และการปกป้อง เนื่องด้วยเหตุผลทางการแพทย์ที่มองความพิการเป็นข้อจำกัดทางร่างกาย (Flaherty & Hansen, 2015, อ้างถึงใน Mizzi et al., 2023) อย่างไรก็ตามการถกเถียงเรื่องความเท่าเทียม เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 โดยประเด็นเกี่ยวกับความพิการ รสนิยมทางเพศ และเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ ถูกนำมาพูดคุย แทนที่จะมุ่งเน้นเพียงปัจจัยทางชาตินิยมและศาสนาเท่านั้น ต่อมาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเหล่านี้ได้ถูกรวมเข้ากับข้อตกลงสันติภาพเบลฟาสต์ปี 1998 (GFA-Good Friday Agreement) (Mizzi et al., 2023) และถูกตราออกมาเป็นกฎหมายไอร์แลนด์เหนือ (NI Act-The Northern Ireland Act 1998)

โดยเฉพาะมาตรา 75 ซึ่งถือเป็นข้อกำหนดทางกฎหมายในการดูแลผู้คนที่มีความพิการต่าง ๆ 9 หมวดหมู่ประกอบด้วยคนพิการและคนไม่พิการ บุคคลที่มีความเชื่อทางศาสนา บุคคลการเมืองที่มีรสนิยมทางเพศหลากหลาย บุคคลที่แต่งงานหรือยังไม่แต่งงาน บุคคลที่มีผู้พึ่งพิงหรือไม่มี รวมถึงปัจจัยทางเชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ อายุ และเพศ (Mizzi et al., 2023)

งานวิจัยดังกล่าว มีข้อค้นพบว่า มรดกของเหตุการณ์ The Troubles ยังมีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างสันติภาพในปัจจุบัน เนื่องจากความขัดแย้งยังถูกตรึงอยู่ในเรื่องเล่าเชิงชาติพันธุ์ อีกทั้งการถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป (Brexit) ของรัฐบาลอนุรักษนิยมได้ส่งผลกระทบในทางลบต่อชุมชนชายขอบ และบ่อนทำลายข้อตกลงสันติภาพเบลฟาสต์ อีกทั้งการกระทำของพรรค Democratic Unionist Party (DUP) ในการปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในคณะผู้บริหารการแบ่งอำนาจ (Power Sharing Executive) ยังส่งผลกระทบต่อชุมชนชายขอบที่ต้องการเข้าถึงทรัพยากรของรัฐอย่างชัดเจน (Mizzi et al., 2023)

แม้ข้อตกลงสันติภาพเบลฟาสต์จะมีข้อกำหนดด้านความเท่าเทียม แต่ก็ไม่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม ส่งผลให้เกิดความรุนแรงต่อคนพิการ และกลุ่ม LGBTQIA+ อย่างต่อเนื่อง ความรุนแรงนี้ส่วนใหญ่มีพื้นฐานจากความแตกต่างด้านค่านิยมและสังคมที่มองทั้งสองกลุ่มเป็นคนนอกและด้อยกว่า งานชิ้นนี้อ้างอิงจากงานวิจัยของ Kimberlé Williams Crenshaw ที่วิเคราะห์แบบการกดทับที่ทับซ้อน (Intersectionality) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ทางการเมืองและอำนาจอาณานิคมของฝ่ายอนุรักษนิยมอนุญาตให้เพียงผู้ชายผิวขาวและมีรสนิยมทางเพศแบบอนุรักษนิยมเท่านั้นที่จะสามารถถือครองอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเพศได้ ดังนั้น นักการเมืองเกย์ผิวขาวที่เป็นอนุรักษนิยมจึงถูกละเมิดจากกฎเกณฑ์ทางเชื้อชาติและจากระบบชายเป็นใหญ่ (Crenshaw, 2012, as cited in Mizzi & Colleagues, 2023)

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการสร้างสันติภาพ

การสร้างสันติภาพเป็นหัวใจสำคัญของการธำรงรักษาสันติภาพอย่างแท้จริงทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังความขัดแย้ง นักวิชาการด้านสันติศึกษา

อย่าง ลิซา เชิร์ช (Lisa Schirch) อธิบายว่า แนวคิดเรื่อง “การสร้างสันติภาพ” (Peacebuilding) สามารถทำความเข้าใจได้ในสองมิติหลัก มิติแรก หมายถึง การสร้างสันติภาพทางตรงในระดับสากล ซึ่งมุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง รวมถึงการบรรเทาและป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งพัฒนาไปสู่ความรุนแรง ส่วนมิติที่สอง การสร้างสันติภาพอาจหมายถึง การสร้างความร่วมมือและช่องทางการสื่อสารระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนา ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เช่น ด้านมนุษยธรรม การปกครอง ความมั่นคง หรือการพัฒนา แม้บางกิจกรรมอาจไม่ได้ถูกเรียกว่า “งานสร้างสันติภาพ” โดยตรงก็ตาม สำหรับ เชิร์ช การสร้างสันติภาพยังหมายถึง การป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรง (Conflict Prevention) ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สุขภาพ กฎหมาย และการปฏิรูปภาคความมั่นคง ตลอดจนการชี้ให้เห็นปัจจัยเสี่ยงที่นำไปสู่ความรุนแรงด้วย ส่วนในอีกด้านหนึ่ง การสร้างสันติภาพยังหมายถึงการจัดการและการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง (Conflict Transformation) โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น กระบวนการสันติภาพ การทูต การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ หรือการทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงทำให้ในทางปฏิบัตินั้น การทำงานเพื่อสร้างสันติภาพจึงครอบคลุมทั้งความพยายามในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การปฏิรูปภาคความมั่นคง ตลอดจนการเยียวยาสังคม เพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ถึงแม้ว่าผู้ปฏิบัติงานบางคนในภาคส่วนเหล่านี้ไม่ได้เรียกตนเองว่า “ผู้สร้างสันติภาพ” ก็ตาม (Schirch, 2013)

การสร้างสันติภาพดังกล่าวได้รับการขับเคลื่อนโดยแนวคิดเรื่อง “สันติภาพ” ของโยฮัน กัลตุง Johan Galtung (1996) ถือเป็นรากฐานสำคัญของศาสตร์ด้านสันติศึกษา โดยกัลตุงได้แบ่งสันติภาพออกเป็นสองระดับหลัก คือ สันติภาพเชิงลบ (Negative Peace) และ สันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) ซึ่งทั้งสองแนวคิดนี้ช่วยให้เข้าใจ “สันติภาพ” ในมิติที่ลึกซึ้งกว่าการไม่เกิดสงครามหรือความรุนแรงทางกายภาพเพียงอย่างเดียว สันติภาพเชิงลบ (Negative Peace) หมายถึง ภาวะที่สังคมปราศจากความรุนแรงทางตรงหรือ

ทางกายภาพ เช่น การสู้รบ การฆาตกรรม หรือการทำร้ายร่างกาย เป็นสภาวะที่ “ไม่มีสงคราม” หรือ “ไม่มีการนองเลือด” แต่ยังไม่ได้หมายความว่าสังคมนั้นมีความยุติธรรม ความไว้วางใจ หรือความสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ดังนั้น การบรรลุสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเป็นธรรมและความไว้วางใจในสังคม (Johan Galtung, 1996)

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม (Inclusion)

ในบริบทนี้ แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม” (Inclusion) มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นกลไกที่ช่วยให้ทุกเสียงในสังคม โดยเฉพาะเสียงจากระดับท้องถิ่น กลุ่มเปราะบาง และผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความขัดแย้ง ได้มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ และร่วมออกแบบแนวทางสู่สันติภาพอย่างยั่งยืน การรวมมุมมองที่หลากหลายจากท้องถิ่นเข้ามาในกระบวนการสร้างสันติภาพถือเป็นความท้าทายที่พบได้บ่อยในการทำงานด้านนี้ กล่าวคือ แม้ว่าประเด็น “การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม” จะมีการพูดถึงและอภิปรายมาอย่างต่อเนื่อง แต่แนวคิดนี้กลับมามีความสนใจอีกครั้งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในแวดวงนโยบายระหว่างประเทศ ตัวอย่างที่สะท้อนถึงการฟื้นคืนความสำคัญของแนวคิดนี้ได้อย่างชัดเจน คือ คำมั่นของประเทศที่บริจาคภายใต้กรอบ “New Deal for Engagement in Fragile States” ที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ทั้งในด้านความเป็นเจ้าของกระบวนการและผู้นำในระดับท้องถิ่น (International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding, 2011)

ความท้าทายต่อมาคือ ในสังคมที่เผชิญกับความขัดแย้งและความรุนแรง คำว่า “ประชาชน” มักเป็นคำที่มีข้อถกเถียงสูง เนื่องจากการกำหนดว่า “ใครคือประชาชน” หรือ “ใครมีสิทธิเป็นตัวแทนของชุมชน” สะท้อนทั้งมิติทางอำนาจ อัตลักษณ์ และความชอบธรรมทางการเมือง ดังนั้น กระบวนการสันติภาพจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในสองมิติหลัก คือ การมีส่วนร่วมแบบตัดขวาง (Horizontal Inclusion) และ การมีส่วนร่วมแนวตั้ง (Vertical Inclusion) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมแบบตัดขวางหมายถึงการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มก้อนทางสังคม

ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนา หรืออัตลักษณ์ทางการเมือง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การจัดตั้งรัฐบาลผสมที่มีตัวแทนจากหลายกลุ่ม หรือการร่างรัฐธรรมนูญที่มีกลไกปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อย การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการสันติภาพ เพราะสะท้อนถึงความหลากหลายของชุมชนและเสียงที่แตกต่างในสังคม ขณะที่การมีส่วนร่วมแนวตั้งมุ่งขยายพื้นที่ให้ประชาชนในวงกว้างเข้ามามีบทบาทในกระบวนการสร้างสันติภาพโดยไม่จำกัดการมีส่วนร่วมให้กับชนชั้นนำหรือผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประชาชนทั่วไป กลุ่มเปราะบาง และชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมแนวตั้งจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน (Berghof Foundation, 2019) เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของและความชอบธรรมจากฐานรากให้กับกระบวนการสันติภาพผ่านการจัดเวทีปรึกษาสาธารณะ การลงประชามติ หรือการเลือกตั้งอย่างเสรีและเป็นธรรม (O'Reilly, 2015)

แม้คำว่า “การสร้างสันติภาพอย่างครอบคลุม” อาจฟังดูเหมือนเป็นคำที่สวຍறு แต่ในเชิงนโยบายและการปฏิบัติกลับมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่าขอบเขตของ “การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม” ควรอยู่ที่ระดับใดจึงจะทำให้กระบวนการสร้างสันติภาพสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้ได้นำไปสู่การพัฒนาคำอธิบาย เช่น “การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมที่เพียงพอ” (Sufficient Inclusion) หรือ “การสร้างพันธมิตรที่ครอบคลุมอย่างเพียงพอ” (Collaborative and Inclusive-enough Coalitions) เพื่อเน้นย้ำถึงการแสวงหาความร่วมมือในระดับที่เหมาะสมสำหรับการทำงานเพื่อสันติภาพอย่างเป็นรูปธรรม (Darby, 2001; World Bank, 2011) ทั้งนี้ มีการพบว่าการสร้างสันติภาพที่มีระดับของความครอบคลุมสูงขึ้น มักเชื่อมโยงกับความยั่งยืนของสันติภาพในระยะยาวมากยิ่งขึ้น (Doyle and Sambanis, 2006)

2.3 แนวคิดเรื่อง Intersectionality ของ Kimberlé W. Crenshaw

คิมเบอร์เล วิลเลียม ครินชอว์ (Kimberlé Williams Crenshaw) เป็นนักทฤษฎีกฎหมายและนักสตรีนิยมชาวอเมริกัน ผู้พัฒนาแนวคิดสำคัญที่เรียกว่า “Intersectionality” ที่แปลเป็นภาษาไทยโดยผู้เขียนว่า “ความซ้อนทับของ

อัตลักษณ์” หรือ “การกดทับที่ทับซ้อน” ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อสาขาสตรีศึกษา กฎหมายสิทธิมนุษยชน และการศึกษาความไม่เท่าเทียมทางสังคม แนวคิด Intersectionality เกิดขึ้นจากการวิพากษ์แนวคิดสตรีนิยมกระแสหลักในช่วงทศวรรษ 1980 ที่มักมองประสบการณ์ของผู้หญิงผ่านกรอบของ “ผู้หญิงผิวขาวชนชั้นกลาง” เป็นหลักโดยละเลยความแตกต่างภายในกลุ่มผู้หญิงเอง ครินชอว์จึงเสนอว่าอัตลักษณ์ของมนุษย์ไม่ได้ประกอบขึ้นจากเพียงมิติเดียว แต่ประกอบขึ้นจากปัจจัยหลายด้านที่ “ซ้อนทับ” กัน เช่น เพศ เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา รสนิยมทางเพศ หรือสถานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อ “ประสบการณ์การถูกกดทับ” และ “โอกาสในการเข้าถึงอำนาจ” ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล บทความเรื่อง Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics ของครินชอว์ (1989) ยกตัวอย่างกรณีของผู้หญิงผิวสีในสหรัฐอเมริกาที่มักเผชิญการเลือกปฏิบัติในสองระดับพร้อมกันในฐานะ “ผู้หญิง” และในฐานะ “คนผิวสี” ซึ่งทั้งสองมิติไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ครินชอว์ได้ชี้ให้เห็นว่ารบบกฎหมายและนโยบายสังคมในเวลานั้นมักออกแบบโดยคำนึงถึงเพียงมิติเดียวของความไม่เท่าเทียม เช่น กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางเพศหรือทางเชื้อชาติ แต่ไม่สามารถรองรับกรณีที่สองมิตินี้เกิดขึ้นพร้อมกันได้ (Crenshaw, 1989)

นอกจากนี้ ครินชอว์ ยังขยายแนวคิดนี้เข้าสู่ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในบริบทของ “ครอบครัว” ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นพื้นที่แห่งความเท่าเทียมและความรัก แต่ในความเป็นจริงกลับสะท้อนโครงสร้างอำนาจที่กำหนดบทบาทตามเพศอย่างชัดเจน เช่น การที่ภาระงานบ้านตกอยู่กับผู้หญิง แม้จะทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชาย เธอตั้งคำถามว่า หาก “บ้าน” เป็นพื้นที่ของทุกคน เหตุใดการแบ่งงานและบทบาทจึงไม่เป็นธรรม และทำไมโครงสร้างเหล่านี้จึงยังคงดำรงอยู่ในสังคม แนวคิดการกดทับที่ทับซ้อน (Intersectionality) จึงไม่เพียงอธิบายความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็น “การกดทับภายในกลุ่มเดียวกัน” ด้วย เช่น ผู้หญิงผิวสีที่อาจถูกเลือกปฏิบัติจากผู้ชายผิวสีด้วยตนเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความไม่เท่าเทียมไม่ได้เกิดจาก “ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม” เพียงอย่างเดียว แต่ยังฝังอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมใน

ระดับลึก ดังนั้น แนวคิดของ ครินชอร์ จึงชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่า “การปลดปล่อยผู้หญิงหรือกลุ่มชายขอบ” อย่างแท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรามองเห็น “จุดตัดของอัตลักษณ์” และเข้าใจว่าความยุติธรรมในสังคมไม่สามารถแยกเป็นประเด็นเดียวได้ เพราะอัตลักษณ์ต่าง ๆ ซ้อนทับกันอย่างเป็นระบบในทุกระดับของชีวิตมนุษย์ (Crenshaw, 1991)

2.4 การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง (Conflict Transformation)

เลอเดอร์ค (Lederach, 1997) อธิบายว่า “การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง” หรือ “Conflict Transformation” สามารถทำความเข้าใจได้ผ่านสองมุมมองหลัก ได้แก่ มุมมองที่อธิบายพลวัตและผลกระทบของความขัดแย้งต่อสังคม ทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ อำนาจ และโครงสร้างทางสังคมที่ตามมา และมุมมองเชิงกำหนดทางเลือก ซึ่งเป็นการใคร่ครวญถึงแนวทางในการมีส่วนร่วมต่อความขัดแย้งนั้น ๆ โดยไม่ได้หยุดอยู่ที่การอธิบายอย่างเป็นกลางเท่านั้น แต่ยังเน้นการกำหนดบทบาทของผู้ปฏิบัติงานสันติภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จากกรอบแนวคิดดังกล่าว เลอเดอร์คเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ผ่านสามมิติสำคัญ ดังนี้ 1) มิติส่วนบุคคล (Personal Dimension) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล ทั้งในด้านอารมณ์ มุมมอง และจิตวิญญาณ เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น การเปลี่ยนแปลงในมิตินี้เป็นรากฐานสำคัญของการลดอคติ ความกลัว และความรุนแรงภายในใจมนุษย์ 2) มิติความสัมพันธ์ (Relational Dimension) หมายถึง การมุ่งทำความเข้าใจความขัดแย้งในฐานะกระบวนการที่ผู้คนมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน การเปลี่ยนแปลงในมิตินี้จึงเกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การรับฟัง และการสร้างความไว้วางใจ เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่แตกแยกและสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่ที่ตั้งอยู่บนความร่วมมือและความเข้าใจ 3) มิติโครงสร้าง (Structural Dimension) หมายถึง การให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สาเหตุเชิงโครงสร้างของความขัดแย้ง เช่น ความไม่เท่าเทียม การเข้าถึงทรัพยากร หรือการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงในมิตินี้มุ่งปรับเปลี่ยนระบบและสถาบันทางสังคม เพื่อให้โครงสร้างตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนและเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และ 4) มิติทางวัฒนธรรม (Cultural Dimension) หมายถึง การพิจารณาความขัดแย้งในบริบทของค่านิยม ความเชื่อ และแบบแผนทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมพฤติกรรมของผู้คน ทำให้การเปลี่ยนแปลงในมิตินี้จึงมุ่งพัฒนาแนวทางด้านวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สร้างวัฒนธรรมแห่งการยอมรับ และส่งเสริมการเคารพความแตกต่าง (Lederach, 1997)

โดยสรุป แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม” ทั้งในมิติแนวนราบ (Horizontal Inclusion) และแนวตั้ง (Vertical Inclusion) มีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพที่มีความหมาย เปิดพื้นที่ให้ทั้งความหลากหลายของกลุ่มทางสังคม และเสียงจากฐานรากที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความขัดแย้ง ดังนั้น การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ช่วยสร้างความชอบธรรม ความเป็นเจ้าของ และความยั่งยืนให้กับกระบวนการสันติภาพ มากกว่าการจำกัดบทบาทไว้เพียงกลุ่มชนชั้นนำหรือผู้เจรจาอย่างเป็นทางการ

การนำแนวคิด Intersectionality ของครินชอร์ มาประยุกต์ใช้สามารถอธิบายว่าความเปราะบางของกลุ่มชายขอบไม่ได้เกิดจากอัตลักษณ์เพียงมิติเดียว แต่เป็นผลจากการกดทับที่ทับซ้อนของหลายปัจจัย เช่น เพศ ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจ ชาติพันธุ์ ความพิการ หรือรสนิยมทางเพศ การมองผ่านเลนส์นี้ทำให้กระบวนการสันติภาพสามารถออกแบบการมีส่วนร่วมได้อย่างละเอียดอ่อนและสอดคล้องกับประสบการณ์จริงของผู้คน ลดความเสี่ยงของการพัฒนาแบบ “ไร้ศักยภาพ” (Disempowered Development) และเพิ่มศักยภาพการตัดสินใจร่วมของกลุ่มเปราะบางในแต่ละขั้นตอน

นอกจากนั้นแล้ว แนวคิดการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งของเลอเดอร์ัค ยังช่วยเชื่อมโยงการสร้างสันติภาพจากระดับปัจเจก โครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ทำให้การสร้างสันติภาพไม่ได้หยุดอยู่ที่การจัดการปัญหาเฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนผ่านเชิงลึกในระยะยาว บทความวิชาการนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การสร้างสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้จะมีความหมายอย่างแท้จริงได้ ก็ต่อเมื่อเสียงของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบได้รับการยอมรับในฐานะองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการ

ข้อค้นพบจากการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดทั้งสี่ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าสามารถปรับนำแนวคิดทั้งสี่มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อการสร้างสันติภาพ และการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งทั้งในระดับบุคคล ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ปรับโครงสร้างทางสังคม และส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ ขณะที่การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม และแนวคิดการกดทับที่ทับซ้อนจะช่วยเพิ่มความเข้าใจความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีความสำคัญต่อการออกแบบกระบวนการสันติภาพให้ยั่งยืน และเป็นธรรม การบูรณาการแนวคิดทั้งสองด้านจึงสร้างกลไกที่ไม่เพียงลดความรุนแรง แต่ยังเสริมศักยภาพเชิงท้องถิ่นและความชอบธรรมจากฐานราก เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่ซับซ้อน

สำหรับสถานการณ์โดยรวมในจังหวัดชายแดนใต้ จากข้อมูลเชิงสถิติสะท้อนให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี 2547 – กันยายน 2566 พื้นที่ชายแดนใต้เกิดเหตุความไม่สงบจำนวน 22,189 ครั้ง ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 7,527 คน และบาดเจ็บ 13,980 คน (Deep South Watch, 2023) แม้ว่าความรุนแรงเชิงกายภาพจะลดลง แต่ความรู้สึกของประชาชนต่อสถานการณ์ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ร้อยละ 49 เห็นว่าสถานการณ์ “เหมือนเดิม” และร้อยละ 13.7 รู้สึก “แย่ลง” อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังสนับสนุนกระบวนการสันติภาพ โดยร้อยละ 33.7 มองว่ากระบวนการมีความก้าวหน้า ร้อยละ 70.3 สนับสนุนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ ร้อยละ 42.6 มีความเชื่อมั่นต่อการพูดคุย และร้อยละ 56.4 ยังคงมีความหวังต่อกระบวนการสันติภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นและพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม (Peace Survey Network, 2023)

ข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวเป็นการสะท้อนถึงความต้องการสันติภาพเชิงลบที่ช่วยป้องกันความเสียหายทันที เช่น การสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บ และความเสียหายต่อทรัพย์สินจากสงครามหรือความรุนแรงโดยตรง และการสร้างพื้นที่สำหรับการเจรจา การสร้างความไว้วางใจ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มในสังคม นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่ให้กับการดำเนินงานด้านมนุษยธรรมและ

พัฒนา เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณสุข การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ผู้คนเข้าถึงบริการได้อย่างปลอดภัยโดยไม่เสี่ยงต่อความรุนแรงเพิ่มเติม ซึ่งเป็นก้าวแรกสู่การสร้างสันติภาพเชิงบวกที่เน้นความยุติธรรม ความเสมอภาค และการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี ข้อค้นพบจากงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมภายใต้โครงการ *การสร้างสันติภาพอย่างครอบคลุมในจังหวัดชายแดนใต้ของไทย* ที่ดำเนินการในช่วงพฤศจิกายน 2565 - กุมภาพันธ์ 2566 จากการสำรวจด้วยแบบสอบถามจำนวน 169 ตัวอย่าง ในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา

ข้อค้นพบส่วนแรกมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์เกี่ยวกับสันติภาพและความขัดแย้งในชายแดนใต้ของกลุ่มชายขอบเปราะบางที่ให้ความสำคัญกับหลักประกันพื้นฐาน อาทิ บ้านพักอาศัย อาหารและน้ำสะอาด การบริการสาธารณสุข และสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และประปา รวมถึงปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ร้อยละ 56 ระบุว่ารายได้ครัวเรือนลดลงหลังการแพร่ระบาดโควิด สวัสดิการรัฐที่ได้รับส่วนใหญ่เป็นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมาคือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

เมื่อกล่าวถึงความปลอดภัยและความไม่สงบจากจังหวัดชายแดนใต้พบว่าร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยประสบเหตุการณ์ความไม่สงบโดยตรงซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับญาติที่เสียชีวิตหรือบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรง โดยพบว่ากลุ่มผู้ชายถือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบสูงสุด ตามมาด้วยผู้หญิงเยาวชน และเจ้าหน้าที่รัฐ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกปลอดภัยที่สุดในบ้านของตนเอง ตามมาด้วยศาสนสถาน โรงเรียน และสถานที่ราชการ ส่วนช่วงเวลาที่รู้สึกไม่ปลอดภัยมากที่สุดคือระหว่างการแสดงความคิดเห็นเชิงการเมืองและการเข้าร่วมการประชุม (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

สำหรับมุมมองต่อความสัมพันธ์ในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการแต่งงานมักพิจารณาจากศาสนาและวัฒนธรรมเดียวกัน แต่สำหรับการเรียนการทำงานไม่ได้พิจารณาปัจจัยของความแตกต่าง ในด้านการยอมรับอัตลักษณ์

ที่หลากหลาย จากคะแนนเต็ม 10 ผู้ตอบแบบสอบถามยอมรับสิทธิของคนพิการ สูงมาก (8.24) การยอมรับความเสมอภาคระหว่างเพศอยู่ในระดับปานกลาง (6.68) ขณะที่การสนับสนุนความหลากหลายทางเพศมีคะแนนต่ำกว่า (5.17) สะท้อนถึงอิทธิพลของค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมในสังคมมุสลิม (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

ในด้านความยุติธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความหมายเกี่ยวกับความ สันติภาพ ความสงบสุข และการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีเป็นอันดับแรก ในขณะที่ การบังคับใช้กฎหมาย และการลงโทษผู้กระทำความผิดมีคะแนนต่ำที่สุด แต่เมื่อถาม ถึงการให้อภัยเพื่อสร้างสันติภาพ พบว่าราว 2 ใน 3 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ยินยอมให้อภัย ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ากลไกสร้างคามยุติธรรมที่เหมาะสม คือ คณะกรรมการค้นหาความจริง การเยียวยาผู้เสียหาย และการสานเสวนา ระหว่างชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมในทัศนะของกลุ่มคน เปราะบางที่เน้นการสร้างสันติภาพและการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยมากกว่า การลงโทษแบบเข้มงวดหรือกระบวนการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

ส่วนที่สองเป็นข้อมูลที่ลงลึกถึงสภาวะของความเปราะบางทางสังคม ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า สภาพความเป็นอยู่ของ กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ โดยรวมยังคง “เหมือนเดิม” ไม่เห็นการเปลี่ยนแปลง ชัดเจน พวกเขามีรายได้ลดลงจากผลกระทบโควิด-19 และบางส่วนต้องกลับไป ทำงานต่างประเทศหลังโควิด สิ่งที่กลุ่มเปราะบางเผชิญยังรวมถึงทัศนคติเชิงลบ และการเลือกปฏิบัติจากสังคมและรัฐต่อเยาวชนที่ถูกกีดกันทางการศึกษาหรือผู้ มีความหลากหลายทางเพศ ส่วนในด้านความยุติธรรม กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ ยังคงได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรมทั้งในระบบกฎหมายและการปฏิบัติ ของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหาการทุจริต เส้นสาย และระบบอุปถัมภ์ที่ทำให้กลุ่มนี้เข้า ไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการ ขณะที่ผู้หญิงเปราะบางโดยเฉพาะหญิงหม้ายยังต้อง เผชิญภาวะซับซ้อนและการละเลยจากสังคม (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

หากพิจารณาข้อค้นพบที่ชัดเจนให้เห็นสถานะของความเปราะบาง ตัวอย่างของกลุ่มคนพิการซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ ข้อค้นพบจากข้อมูลภาคสนามสะท้อนได้ว่า สถานการณ์และสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มเปราะบางในชุมชนยังคงไม่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าคนเปราะบาง เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ และครอบครัวที่มีรายได้น้อย ยังต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินชีวิตที่ยังขาดระบบการสนับสนุนที่เพียงพอ ทั้งในด้านสวัสดิการ การจ้างงาน และการเข้าถึงบริการของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลให้กลุ่มเปราะบางรู้สึกโดดเดี่ยวและถูกลดทอนคุณค่าในชีวิตประจำวัน ดังกรณีของคนพิการรายหนึ่งเล่าว่า

“ทุกวันนี้ยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรเลย ในฐานะที่ตัวเองพิการ มือเท้าด้วน เคยขับจักรยานแล้วถูกรถเฉี่ยวจนจักรยานเสียหาย เคยทำเรื่องขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่จนถึงวันนี้ก็ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือใด ๆ แม้แต่โครงการอาชีพเสริมสำหรับคนยากไร้ในหมู่บ้านก็ยังไม่ มี ชาวบ้านต้องช่วยเหลือตัวเอง ใครมีแรงก็ทำมาหากินกันไป ปัญหาหาเสพติดก็ยังคงเหมือนเดิม แถมบางครั้งยังถูกเพื่อนบ้านข่มขู่ ถูกล้อเลียนอยู่บ่อย ๆ แต่ก็ต้องอดทนและสู้ต่อไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 96, 15 พฤศจิกายน 2565)

นอกจากนี้การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในระดับชุมชนยังขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมทั่วถึง ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน โดยส่วนใหญ่การช่วยเหลือยังคงอยู่ในลักษณะ “การสงเคราะห์ชั่วคราว” มากกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การแจกถุงยังชีพหรือมอบสิ่งของช่วยเหลือในช่วงการเกิดภัยพิบัติหรือช่วงเทศกาลสำคัญ ไม่มีการวางแผนหรือออกแบบโครงการที่ช่วยให้กลุ่มเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว อย่างน้อยควรมีความต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี เพื่อให้เกิดผลในเชิงพัฒนา เช่น การส่งเสริมอาชีพ การเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน และการติดตามผลหลังการช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงในพื้นที่ การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นกลับเป็นลักษณะ “ซ้ำซาก” และ “จำกัดกลุ่ม” กล่าวคือ ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์หรือใกล้ชิดกับแกนนำชุมชน

หรือผู้ประสานงานในพื้นที่มักได้รับสิทธิก่อน ขณะที่ครอบครัวอื่นที่มีความเปราะบางเช่นเดียวกันกลับถูกมองข้าม

“บางครอบครัวมีสมาชิกที่เป็นออทิสติก ผู้สูงอายุ และเด็กกำพร้า แต่เพราะไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแกนนำชุมชน หรือเคยมีปัญหาขัดแย้งส่วนตัว จึงไม่ได้รับความช่วยเหลือ ทั้งที่มีหลายหน่วยงานเข้ามาในพื้นที่ จากประสบการณ์การทำงานอาสาสมัครในชุมชน พบว่าหลายชุมชนมีกลุ่มเปราะบางเกือบ 100% แต่ได้รับความช่วยเหลือไม่ถึง 30% ส่วนอีก 70% กลับเข้าไม่ถึงสิทธิใด ๆ เลย” (สนทนากลุ่มที่ 4, 8 กุมภาพันธ์ 2566)

ในกระบวนการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า การให้ความรู้และพัฒนาทักษะแก่คนเปราะบาง ควรมีลักษณะของการอบรมเฉพาะกลุ่ม (Targeted Training) โดยออกแบบเนื้อหาและวิธีการตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เช่น การวางแผนพัฒนาศักยภาพของคนพิการอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้มากขึ้น นอกจากนั้นควรจัดทำองค์ความรู้เฉพาะสำหรับคนพิการ เช่น รูปแบบการละหมาดสำหรับคนพิการ หรือการจัดตั้งสถาบันการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะ เพื่อให้พวกเขาสามารถเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ และพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มหนึ่งสะท้อนว่า

“ปัจจุบันในสามจังหวัดชายแดนใต้ยังไม่มีสถานศึกษาหรือครูผู้สอนศาสนาที่สอนเฉพาะสำหรับคนพิการเลย หากมีการจัดตั้งเช่นนี้ จะทำให้คนพิการสามารถเรียนรู้ศาสนาและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม”(สนทนากลุ่มที่ 5, 9 กุมภาพันธ์ 2566)

จากการศึกษา อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุหลักของปัญหาที่กลุ่มคนเปราะบาง-ชายขอบพบเจอนั้นเกิดจากโครงสร้างรัฐและการจัดการชุมชนที่อ่อนแอ ได้แก่ 1) การขาดการจัดการข้อมูลของกลุ่มเปราะบางอย่างเป็นระบบ ทำให้การช่วยเหลือไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง 2) การมีทัศนคติเชิงลบและการขาดความเข้าใจของผู้นำต่อกลุ่มเปราะบางในการสร้างการมีส่วนร่วมและการเข้าถึง

บริการและทรัพยากร โดยเฉพาะคนพิการและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงไม่ได้รับความช่วยเหลือแบบบูรณาการ 3) การขาดฐานข้อมูลและระบบติดตามทำให้การช่วยเหลือไม่ตรงจุด 4) การขาดการส่งเสริมความรู้ สิทธิ และทักษะของกลุ่มเปราะบางผ่านการอบรมเฉพาะกลุ่ม สร้างเครื่องมือและคู่มือเข้าใจง่าย พัฒนาศักยภาพคนพิการให้เข้าถึงบริการสาธารณะ และ 5) การขาดพื้นที่ปลอดภัยให้กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมกลไกชุมชนที่รวมเยาวชนและผู้ใหญ่เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างไทยพุทธและมุสลิม ดังนั้น สิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ การจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเปราะบางอย่างครบถ้วน ระบุความต้องการเฉพาะและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแบบบูรณาการต่อเนื่องและยั่งยืน ประสานงานระหว่างรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคม Center for Conflict Studies and Cultural Diversity, 2025)

ข้อค้นพบจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาผ่านกรอบของการกดทับที่ทับซ้อน ความเปราะบางของกลุ่มชายขอบไม่ได้เกิดจากอัตลักษณ์เพียงมิติเดียว แต่สามารถเกิดขึ้นจากมิติด้านเพศ ความพิการ และสถานะทางเศรษฐกิจได้ด้วยเช่นกัน ทำให้การช่วยเหลือแบบเหมารวมหรือระยะสั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการผลิตซ้ำความเหลื่อมล้ำ

แม้ความรุนแรงเชิงกายภาพในจังหวัดชายแดนใต้จะลดลง แต่กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบยังไม่สามารถรับรู้ถึงสันติภาพในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน ทั้งในมิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงสิทธิ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด การมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมที่ชี้ว่าการสร้างสันติภาพจะยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อเปิดพื้นที่ให้เสียงจากฐานรากและผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงมีบทบาทอย่างแท้จริง ไม่จำกัดอยู่เพียงกลไกหรือผู้มีอำนาจในระดับบน

นอกจากนี้ โครงสร้างและค่านิยมยังคงกีดกันกลุ่มเปราะบางออกจากกระบวนการตัดสินใจ จึงทำให้กระบวนการสร้างสันติภาพในพื้นที่ไม่ตอบโจทยคนทุกกลุ่มอย่างครอบคลุม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในพื้นที่จำเป็นต้องดำเนินควบคู่กันทั้งด้านการลดความรุนแรง ซึ่ง

ก็คือ การเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างที่ผลิตซ้ำความไม่เป็นธรรม เพื่อให้สันติภาพเป็นประสบการณ์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในชีวิตประจำวัน

บทสรุป

อาจกล่าวได้ว่า ท่ามกลางความรุนแรงที่กำลังดำเนินอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้และไม่มีทีท่าว่าจะสิ้นสุด ประชาชนยังคงสนับสนุนการพูดคุยสันติภาพและเห็นว่ากระบวนการพูดคุยยังคงมีความสำคัญเพราะเป็นรากฐานของความมั่นคงและความปลอดภัยในสังคม (Peace Survey Network, 2023) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบุคคลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ยังคงต้องเผชิญกับโครงสร้างทางสังคมที่กดทับและการเลือกปฏิบัติที่ซ่อนตัวอยู่ภายใต้อัตลักษณ์อันหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งดำรงอยู่ภายใต้ภาวะความขัดแย้งรุนแรง ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้คนจำนวนมากถูกผลักให้กลายเป็น กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ ที่อยู่ภายใต้ความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่อย่างยาวนานไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคู่ขัดแย้งหลักทางการเมืองหรือความมั่นคงเท่านั้น แต่ท่ามกลางกระบวนการสันติภาพที่ดำเนินอยู่ กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบ ได้แก่ หญิงหม้าย ผู้ทำงานช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ชาวประมงชายฝั่ง เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ผู้มีความหลากหลายทางเพศ กลุ่มชนกลุ่มน้อยทางศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงการสร้างสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) ยังคงประสบพบเจอกับการเลือกปฏิบัติ ความไม่เป็นธรรม และความเหลื่อมล้ำที่ฝังอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาชนในระดับฐานรากเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบาง-ชายขอบเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหา และมีพื้นที่ในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตนเอง โดยกระบวนการสันติภาพที่เปิดพื้นที่ให้ผู้คนจากฐานล่างได้มีบทบาทเช่นนี้จะเสริมสร้าง “พลังสันติภาพจากฐานล่าง” (Peace from Below) ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ด้วยการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การลดการกดทับเชิงโครงสร้าง และการ

ส่งเสริมบทบาทของกลุ่มเปราะบาง-ชายขอบให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- Alaverdov, E., Babaoglu, C., Mirjat, R. B., Omona, A. D., & Semenov, A. (2023). Minority Rights in Post-Conflict Peacebuilding: An Analysis of Legislative Perspectives and Contemporary Challenges. *European Law and Politics Journal*, 10(2), 25–39. Retrieved from <https://elpjournal.eu/wp-content/uploads/2023/11/ELP-Vol.10-No.2-a3-1.pdf>
- Berghof Foundation. (2019). Berghof Glossary on Conflict Transformation: 20 Notions for Theory and Practice. Retrieved from https://berghof-foundation.org/files/publications/berghof_glossary_2019_inclusivity.pdf
- Center for Conflict Studies and Cultural Diversity. (2025). *Voices from People to the Peace Negotiation Table: Lessons and Experiences of Sustainable Peacebuilding in the Southern Border Provinces 2022-2025*. Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139–167. Retrieved from <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8>

- Crenshaw, K. W. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299. Retrieved from https://blackwomenintheblackfreedomstruggle.voices.wooster.edu/wpcontent/uploads/sites/210/2019/02/Crenshaw_mapping-the-margins1991.pdf
- Darby, J. (Ed.). (2001). *The Effects of Violence on Peace Processes*. United States Institute of Peace.
- Deep South Watch. (2023). *Database on the Unrest Situation in Thailand's Southern Border Provinces, 2004–2023* [Online database].
- Doyle, M. W., & Sambanis, N. (2006). *Making War and Building Peace: United Nations Peace Operations*. Princeton University Press.
- Fischer, A. M. (2014). *The Disempowered Development of Tibet in China: A Study in the Economics of Marginalization*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Galtung, J. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Sage Publications.
- Guterres, A. (2021, November 9). *Without Full Inclusion and Equality, Peace is a Job Half Done*. United Nations. Retrieved from <https://press.un.org/en/2021/sgsm21013.doc.htm>
- International Dialogue on Peacebuilding and Statebuilding. (2011). *The New Deal for Engagement in Fragile States: Aid and Development Effectiveness in Fragile Situations*. OECD. Retrieved from [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/INCAF\(2011\)4/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/INCAF(2011)4/en/pdf)

- Kanchanapan, A. (2020). *Theory and Methodology of Cultural Research: Breaking through Frameworks and the Pitfalls of Dichotomous Thinking* (3rd ed.). Sayam Panya.
- Mizzi, R. C., et al. (2023). Marginalized Voices and the Good Friday Agreement: Inclusion and the Northern Ireland Peace Process. Treatises and Documents. *Journal of Ethnic Studies / Razprave in Gradivo*, 90, 127–143. Retrieved from <https://doi.org/10.2478/tdjes-2023-0009>
- O'Reilly, M. (2015, October). *Why Women? Inclusive Security and Peaceful Societies*. Inclusive Security. Retrieved from <https://www.inclusivesecurity.org/wp-content/uploads/2015/10/Why-Women-Brief-10.12.15.pdf>
- Peace Survey Network. (2023). *Public Opinion Survey on the Peace Process in Thailand's Southern Border Provinces* (7th survey). Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University.
- Schirch, L. (2013). *Conflict Assessment and Peacebuilding Planning: Toward a Participatory Approach to Human Security*. Kumarian Press.
- World Bank. (2011). *World Development Report 2011: Conflict, Security, and Development*. World Bank. Retrieved from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/966731468161352341/world-development-report-2011-conflict-security-and-development>

บทความวิชาการ

มลพิษเหมืองแร่ข้ามพรมแดนกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มน้ำกก-สาย-รวก: การประยุกต์กรอบ ความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser

วสันต์ ปวนป่วนวงศ์¹

(Received: January 27, 2026; Revised: May 11, 2026; Accepted: May 29, 2026)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิกฤตมลพิษโลหะหนักในกลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก ในฐานะปัญหาความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมเชิงโครงสร้าง โดยประยุกต์กรอบความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser ได้แก่ การกระจาย การยอมรับ และการเป็นตัวแทน บทความนี้ใช้วิธีการทบทวนเอกสารและรายงานจากหน่วยงานรัฐ สื่อมวลชน องค์กรภาคประชาสังคม และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วสังเคราะห์เข้ากับกรอบทฤษฎีของ Nancy Fraser ประเด็นที่นำเสนออธิบายถึงการขยายตัวของเหมืองแร่หายากในรัฐฉานภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก ทำให้ชุมชนลุ่มน้ำชายแดนไทยกลายเป็นผู้รับภาระปลายทาง ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางอาหาร ขณะที่ผลประโยชน์ไหลไปยังทุนข้ามชาติและรัฐมหาอำนาจ เสี่ยงและภูมิปัญญาของชุมชนถูกทำให้มองไม่เห็น และแทบไม่มีตัวแทนในเวทีตัดสินใจข้ามพรมแดน ผู้เขียนเสนอให้การจัดการวิกฤตนี้ถูกออกแบบใหม่ในฐานะโครงการสร้างความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการกลไกการเยียวยา

¹ รองศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

Email: wasan.p@psru.ac.th

การยอมรับสิทธิและความรู้ของชุมชน และการเปิดพื้นที่ตัวแทนชุมชนในกลไก
กำกับลุ่มน้ำและห่วงโซ่อุปทานแร่ในระดับชาติ ภูมิภาค และอาเซียน

คำสำคัญ: ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม มลพิษข้ามพรมแดน ลุ่มน้ำกก-สาย-รวก
เหมืองแร่หายาก ความยุติธรรมเชิงโครงสร้างข้ามพรมแดน

Academic Article

Transboundary Mining Pollution and Environmental Justice in the Kok–Sai–Ruak River Basin: Applying Nancy Fraser’s Three-Dimensional Framework of Justice

Wasan Pounpunwong¹

Abstract

This article aims to analyze the heavy metal pollution crisis in the Kok River, the Sai River, and the Ruak River as a structural environmental justice issue, applying Nancy Fraser’s three-dimensional framework of redistribution, recognition, and representation. The article uses a literature review of documents and reports from government agencies, the media, civil society organizations, and relevant literature, synthesizing them with Nancy Fraser’s theoretical framework. The issues presented explain the expansion of rare earth mining in Shan State under the global political-economic structure, making communities in the Thai border river basins downstream recipients of health, economic, and food security burdens. Meanwhile, the benefits flow to multinational capital and major powers. The voices and wisdom of communities are rendered invisible, and they have almost no representation in cross-border decision-making forums. The author

¹ Associate Professor, Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. Email: wasan.po@psru.ac.th

proposes that this crisis management be redesigned as an environmental justice project that integrates mechanisms for remediation, recognition of community rights and knowledge, and opening up spaces for community representation in river basin management and mineral supply chain governance at the national, regional, and ASEAN levels.

Keywords: Environmental Justice, Transboundary Pollution, Kok–Sai–Ruak River Basin, Rare Earth Mining, Transboundary Structural Injustice

บทนำ

ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เป็นระบบนิเวศสำคัญของลุ่มน้ำโขงตอนบน มีต้นน้ำอยู่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ไหลผ่านเชียงใหม่และเชียงรายก่อนบรรจบแม่น้ำโขงที่สามเหลี่ยมทองคำ โดยแม่น้ำสายและแม่น้ำรวกทำหน้าที่เป็นแนวพรมแดนไทย-เมียนมา พื้นที่นี้จึงเป็นทั้ง “พื้นที่ชีวิต” ของชุมชนชายแดนและ “พื้นที่ยุทธศาสตร์” ทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ รองรับการแข่งขัน การอุปโภคบริโภค ตลอดจนการค้าและการขนส่งข้ามแดน (Office of Water Resources Region 1, n.d.) ในเชิงเศรษฐกิจ จังหวัดเชียงรายมีมูลค่าภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ และประมงราว 25,026 ล้านบาท จากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด 107,306 ล้านบาท สะท้อนว่าทรัพยากรน้ำและพื้นที่ริมฝั่งยังเป็นฐานเศรษฐกิจและเสาหลักความมั่นคงทางอาหารของประชาชนชายแดน (Rocket Media Lab, 2025)

สำหรับลุ่มแม่น้ำสาย-รวก ในพื้นที่ 5 ตำบล (แม่สาย เวียงพางคำ เกาะช้าง เวียง ศรีดอนมูล) มีพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจประมาณ 63,023.89 ไร่ โดยเป็นนาข้าว 44,740.43 ไร่ (ร้อยละ 71) และยังมีข้าวโพด ยางพารา สับปะรด มันสำปะหลัง และไม้ผลต่าง ๆ การประเมินเศรษฐกิจชี้ว่าพื้นที่เกษตรริมลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก สร้างมูลค่าราว 547 ล้านบาทต่อปี โดยข้าวมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 66 และเปราะบางที่สุด เนื่องจากนาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ลำน้ำและใช้น้ำจากแม่น้ำโดยตรงทั้งนาปีและนาปรัง (Rocket Media Lab, 2025) ขณะเดียวกัน จังหวัดเชียงรายมีมูลค่าการจับสัตว์น้ำจืดกว่า 90 ล้านบาทต่อปี และมีฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 284 แห่ง พื้นที่รวม 689.17 ไร่ ตอกย้ำความเชื่อมโยงของระบบนิเวศลุ่มน้ำกับเศรษฐกิจฐานราก สุขภาวะ และคุณภาพชีวิตอย่างแยกไม่ออก (Rocket Media Lab, 2568; Srijaem, 2025)

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปลายปี 2567 ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เผชิญมลพิษข้ามพรมแดนอย่างเด่นชัด คือ เหตุการณ์น้ำกักขุ่นผิดปกติและนำไปสู่การเคลื่อนไหวของชาวบ้านกว่า 700 คน ที่ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย ในเดือนมีนาคม 2568 โดยเกิดการตรวจสอบและยืนยันการปนเปื้อนสารหนูและโลหะหนักเกินมาตรฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับกิจกรรมเหมืองแร่หายากและแร่ธาตุ

สำคัญในเมียนมา (Thailand Journalists Association, 2025; Kittinugorn, 2025a; Kittinugorn, 2025b) ต่อมา การตรวจช่วง 23-27 มิถุนายน 2568 พบสารหนูเกินค่ามาตรฐานในทุกจุดของแม่น้ำกก แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก และแม่น้ำโขงตอนที่ได้รับน้ำจากกลุ่มน้ำดังกล่าว (Rocket Media Lab, 2025) สถานการณ์นี้จึงกลายเป็นวิกฤตการณ์ข้ามพรมแดนที่กระทบห่วงโซ่อาหาร สุขภาพ และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนชายแดนโดยตรง มากกว่าจะเป็นเพียงเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้า (Phubunkhong, 2025; Srijaem, 2025) จากสถานการณ์นี้ หากการปนเปื้อนยืดเยื้อโดยไม่มาตรการที่มีประสิทธิภาพ ความเสียหายด้านเกษตรกรรมอาจสูงเกือบ 4,000 ล้านบาทต่อปี (แม่น้ำกกประมาณ 3,239 ล้านบาท และแม่น้ำสาย-รวก ราว 547 ล้านบาท) (Rocket Media Lab, 2025) โดยความสูญเสียได้จำกัดเพียงมูลค่าผลผลิต หากรวมถึงต้นทุนสุขภาพ การเสื่อมถอยของระบบนิเวศ การลดลงของทรัพยากร ประมง และความไม่มั่นคงจากความไม่แน่นอนของคุณภาพน้ำและอาหาร (Srijaem, 2025; Thailand Journalists Association, 2025) ในเชิงโครงสร้าง ปัญหานี้สัมพันธ์กับการเปลี่ยนผ่านพลังงานโลกที่เร่งความต้องการแร่หายาก สำหรับอุตสาหกรรมพลังงานสะอาด ยานยนต์ไฟฟ้า และเทคโนโลยีขั้นสูง (Lekkam, 2025; Kittinugorn, 2025b) เมื่อการทำเหมืองเกิดในพื้นที่ชายแดน เมียนมาที่เปราะบางท่ามกลางความขัดแย้งชาติพันธุ์ กลุ่มอาวูธ และช่องว่างกฎหมาย ต้นทุนสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงถูกผลักไปยังประชาชนปลายน้ำที่อำนาจต่อรองต่ำ พร้อมสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐเมียนมา กองกำลังชาติพันธุ์ นักลงทุนข้ามชาติ และมหาอำนาจในห่วงโซ่อุปทานแร่ (Lekkam, 2025; Kittinugorn, 2025a; Kittinugorn, 2025b; Phubunkhong, 2025)

แม้มีรายงานจากสื่อและภาคส่วนต่าง ๆ ที่สะท้อนความเสียหายด้านเศรษฐกิจ คุณภาพน้ำ และมิติภูมิรัฐศาสตร์ (Rocket Media Lab, 2568; Thailand Journalists Association, 2025; Lekkam, 2025; Phubunkhong, 2025; Kittinugorn, 2025b) แต่งานศึกษาที่วิเคราะห์กรณีนี้ผ่านกรอบ “*ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม*” โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางยังมีจำกัด ดังนั้น บทความจึงมุ่งประยุกต์กรอบ “*ความเป็นธรรมสามมิติ*” ของ เฟรเซอร์ ซึ่งประกอบด้วย

การกระจาย (Redistribution) การยอมรับ (Recognition) และการเป็นตัวแทน (Representation) เพื่ออธิบายปัญหาในฐานะความอยุติธรรมเชิงโครงสร้าง และชี้ให้เห็นว่าแนวทางจัดการต้องยึดความยุติธรรมเป็นหัวใจสำคัญมากกว่าจำกัอยู่ที่มาตรการหรือกลไกกฎหมายเพียงอย่างเดียว

บททวนวรรณกรรมว่าด้วยความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser

ทฤษฎี “ความเป็นธรรมสามมิติ” ของ Nancy Fraser (แนนซี เฟรเซอร์) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกรอบคิดที่ครอบคลุมสำหรับการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำร่วมสมัย ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และสามารถขยายสู่ประเด็นสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฟรเซอร์เสนอว่าความเป็นธรรมมิได้จำกัดอยู่เพียงมิติเดียว หากประกอบขึ้นจากสามมิติที่เกื้อหนุนกัน ได้แก่ 1) การกระจายทรัพยากรและรายได้อย่างเป็นธรรม 2) การยอมรับคุณค่าอัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของกลุ่มทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ 3) การเป็นตัวแทนที่เสมอภาคในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง (Fraser, 2005, 2008, 2009; 2010; Zurn, 2012; Cazden, 2012) งานชุด *Scales of Justice* และ *Reframing Global Justice* ยังขยายกรอบดังกล่าวจากบริบทรัฐชาติไปสู่โลกาภิวัตน์และระเบียบการเมืองแบบหลังเวสต์ฟาเลียน โดยชี้ว่าความยุติธรรมร่วมสมัยจะต้องถูกพิจารณาในประเด็นข้ามพรมแดนรัฐและองค์กรหรือสถาบันเหนือรัฐ (Fraser, 2005, 2007, 2009, 2010; Zurn, 2012) อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมเชิงวิพากษ์ได้ยืนยันทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของกรอบสามมิติในฐานะ “*ทฤษฎีกำกับกับเชิงบรรทัดฐาน*” (Normative Framework) โดย Robeyns (2003), Yar (2001) และ JIN & Wang (2013) ชี้ว่า แม้กรอบของเฟรเซอร์จะช่วยเชื่อมมิติเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน แต่ก็มีความเสี่ยงจะถูกใช้แบบแยกส่วน หากขาดการออกแบบเชิงสถาบันที่ทำให้ทั้งสามมิติทำงานร่วมกันจริง นอกจากนี้ Lynch (2012) เสนอให้เติม “*ความเสมอภาคด้านอารมณ์ความรู้สึก*” (Affective Equality) เพื่อทำให้เห็นว่าโครงสร้างการกดทับมิได้ปรากฏเพียงผ่านทรัพยากรและกติกการเมือง หากยังผ่านความสัมพันธ์ทางอารมณ์ การดูแล และการยอมรับความเป็นมนุษย์ของกันและกัน ซึ่งมักถูกมองข้ามในกรอบที่เน้น

โครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองแบบดั้งเดิม โดยรวมแล้ว ทั้งงานของเฟรเซอร์ และงานสานต่อเหล่านี้ยืนยันสถานะของกรอบสามมิติในฐานะจุดตัดสำคัญของการถกเถียงทฤษฎีความยุติธรรมร่วมสมัย

เมื่อขยายกรอบคิดของเฟรเซอร์สู่บริบทสิ่งแวดล้อม งานวิชาการจำนวนหนึ่งได้นำสามมิติไปใช้เพื่ออธิบายความยุติธรรมเชิงโครงสร้างในสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่การใช้เทคโนโลยีกับผู้สูงอายุและการดูแลผู้ป่วยสมองเสื่อม (Wong et al., 2024) ไปจนถึงกรณีการใช้ที่ดินขนาดใหญ่และธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโลกใต้ (Ravikumar et al., 2018; Dilay et al., 2019) Wong et al. (2024) ชี้ว่า ช่องว่างดิจิทัลซ่อนทับทั้งการเข้าถึงทรัพยากร (การกระจาย) การยอมรับความสามารถและศักดิ์ศรี (การยอมรับ) และการมีเสียงในกระบวนการออกแบบบริการ (การเป็นตัวแทน) ขณะที่งานด้านสิ่งแวดล้อมย้ำว่า มลพิษและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติมีใช้ปัญหาที่ลอยตัวเหนือโครงสร้าง แต่สัมพันธ์กับแบบแผนการกระจายผลประโยชน์และการละเลย รวมถึงการทำให้กลุ่มบางกลุ่ม “มองไม่เห็น” ในระบอบการกำกับดูแล (Dilay et al., 2019; Fraser, 2007, 2008; 2009)

ด้วยฐานคิดนี้ บทความนี้จะประยุกต์กรอบสามมิติของเฟรเซอร์เพื่อพิจารณากรณี “ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนลุ่มน้ำภายใต้มลพิษจากเหมืองแร่ข้ามพรมแดน: กรณีแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก” โดยมุ่งนำเสนอว่าความยุติธรรมในพื้นที่ชายแดนมิได้เป็นเพียงปัญหาคุณภาพน้ำหรือผลกระทบทางกายภาพ หากสะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่ทับซ้อนกัน ทั้งการกระจายภาระและการรับผลประโยชน์ การยอมรับศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ และโอกาสในการเป็นตัวแทนในเวทีตัดสินใจด้านทรัพยากรของตนเอง (Fraser, 2005, 2008; Cazden, 2012; Dilay et al., 2019; Wong et al., 2024)

มิติการกระจาย เฟรเซอร์ชี้ให้ตั้งคำถามว่าใครเข้าถึงอากาศ น้ำ และพื้นที่สีเขียวที่ปลอดภัย และใครต้องอยู่กับแหล่งกำเนิดมลพิษหรือโครงการที่มีความเสี่ยงสูงในประเด็นดังกล่าว (Fraser, 2008; Cazden, 2012) ซึ่งมักตกกับชุมชนรายได้น้อยหรือถูกกีดกัน (Dilay et al., 2019) ขณะเดียวกัน Robeyns (2003) และ Yar (2001) ชี้ให้เห็นว่า การเน้นการกระจายลำพังอาจกลับไปสู่

กรอบคิดทรัพยากรนิยม (Resourceism) ที่มองไม่เห็นเรื่องอำนาจ ฉะนั้น จึงต้องเชื่อมกับการยอมรับและการเป็นตัวแทน โดยพร้อมใช้นโยบายลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างและไม่เพิ่มภาระแก่ผู้ถูกกดขี่ (Fraser, 2010; Cazden, 2012; Dilay et al., 2019)

มิติการยอมรับ กรอบของเฟรเซอร์ทำให้เห็นว่าความยุติธรรมเกิดจากการลดทอนคุณค่าและการมองไม่เห็นความรู้และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะชนพื้นเมืองและท้องถิ่น ซึ่งมักถูกกีดกันออกจากธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมกระแสหลัก (Fraser, 2007, 2008; Jackson, 2018) การเพิกเฉยต่อความรู้ชุมชนจึงเป็น “การกีดกันทางญาณวิทยา” (Jackson, 2018; Fraser, 2008)

มิติการเป็นตัวแทน เฟรเซอร์เน้นว่าความยุติธรรมยังคงอยู่ได้ หากผู้ได้รับผลกระทบถูกกีดกันออกจากอำนาจตัดสินใจ (Fraser, 2005, 2009; 2010) ดังนั้น จึงต้องทำให้ชุมชนมีอำนาจอย่างแท้จริง มิใช่เพียงมีส่วนร่วมในฐานะพิธีการเท่านั้น (Dilay et al., 2019; Fraser, 2007, 2009; Wong et al., 2024)

กล่าวโดยสรุป กรอบสามมิติจะทรงพลังที่สุดเมื่อทั้งการกระจาย การยอมรับ และการเป็นตัวแทนทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพราะความล้มเหลวในมิติหนึ่งย่อมบั่นทอนความยุติธรรมโดยรวม (Fraser, 2005, 2008; Cazden, 2012) หลักฐานจากกรณีโลกได้ชี้ว่าการบูรณาการดังกล่าวต้องอาศัยการจัดตั้งและการแข่งขันทางการเมืองของชุมชนและภาคประชาสังคม (Ravikumar et al., 2018) และในเชิงสถาบันกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมควรถูกออกแบบใหม่ให้ยอมรับความรู้ของชุมชน ผนวกค่านิยมและเชี่ยวชาญเข้ากับการตัดสินใจ รับรองบทบาทผู้ได้รับผลกระทบ และเปิดช่องทางเยียวยาที่เข้าถึงได้ เพื่อทำให้ความยุติธรรมสามมิติเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม (Fraser, 2009, 2010; Dilay et al., 2019; Zurn, 2012)

ภูมิทัศน์ลุ่มน้ำชายแดนไทย-เมียนมา: แม่น้ำกก แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก และเหมืองแร่ข้ามพรมแดน

ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เป็นส่วนหนึ่งของระบบลุ่มน้ำโขง โดยมีต้นน้ำอยู่ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา ก่อนไหลเข้าสู่ประเทศไทย

บริเวณอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จากนั้นไหลผ่านชุมชนและเมืองในจังหวัดเชียงราย และบรรจบแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน ทำให้แม่น้ำทั้งสามมีสถานะเป็น “แม่น้ำชายแดน” ที่เชื่อมต่อเขตอธิปไตยของไทยและเมียนมาทั้งในมิติภูมิศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจ (Office of Water Resources Region 1, n.d.; Ahmed & Hirsch, 2000) ข้อมูลของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 ระบุว่าแม่น้ำกกมีความยาวประมาณ 285 กิโลเมตร และพื้นที่ลุ่มน้ำส่วนที่อยู่ในประเทศไทยมีขนาดกว่า 7,300 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นฐานทรัพยากรน้ำสำคัญของชุมชนในพื้นที่ (Office of Water Resources Region 1, n.d.) โครงสร้างเชิงพื้นที่เช่นนี้ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนผูกพันกับแม่น้ำอย่างแน่นแฟ้น ทั้งเกษตรกรรม ประมงน้ำจืด การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในเมือง โดยพื้นที่ริมฝั่งจึงเป็นทั้ง “เขตทรัพยากร” และ “พื้นที่ชีวิต” ที่มีพลวัตเฉพาะแบบชายแดน-ผู้คนชายแดน (Martínez, 1994)

ภาพที่ 1 แผนที่ลุ่มน้ำกก-สาย-รวก (Pengkham, 2025)

อย่างไรก็ตาม ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก มิได้เป็นเพียงระบบนิเวศท้องถิ่น หากเชื่อมโยงกับภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีพลวัตซับซ้อนด้านพรมแดน ระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และการเมือง ครอบคลุมประเทศลาว ไทย

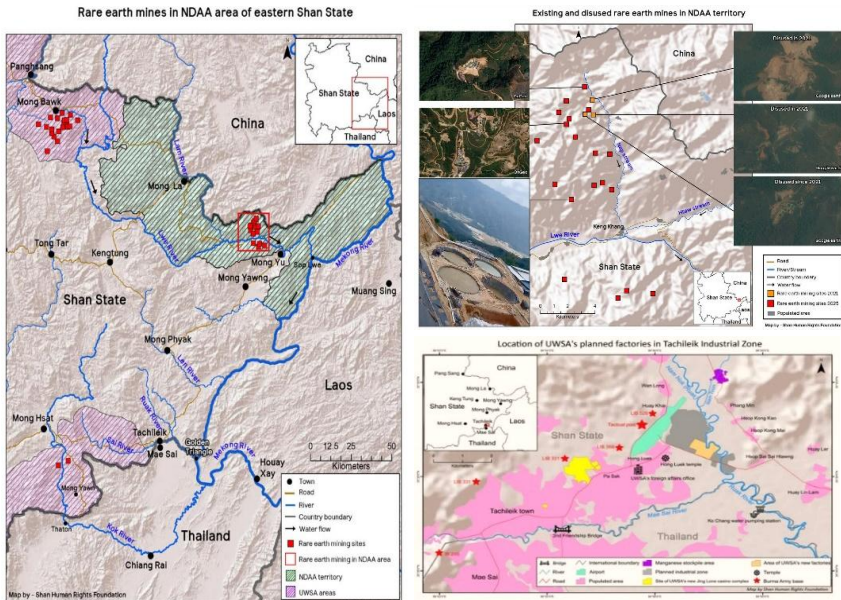
กัมพูชา เมียนมา เวียดนาม และมณฑลยูนนานของจีน โดยมีประชากรราว 260 ล้านคนพึ่งพาทรัพยากรน้ำร่วมกันเพื่ออาหาร พลังงาน คมนาคม และการดำรงชีพ (Dore et al., 2012: 24; Grundy-Warr & Lin, 2020; Hirsch, 2020) ในบริบทนี้ แม่น้ำจึงมิใช่ทรัพยากรของรัฐชาติใดรัฐชาติหนึ่ง หากเป็น “ทรัพยากรร่วมข้ามพรมแดน” (Transboundary Commons) ที่ต้องอาศัยข้อตกลงและการจัดการร่วม (Ahmed & Hirsch, 2000; Dore et al., 2012; Hirsch, 2020; Miller, 2020)

ในทางกลับกัน แนวโน้มการทำให้น้ำและที่ดินเป็นทรัพยากรเอกชน และรูปแบบการจัดการที่ยังสร้างความเป็นธรรมและความยั่งยืนได้จำกัด ทำให้แม่น้ำจำนวนมากในภูมิภาครวมถึงลุ่มน้ำแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เผชิญแรงกดดันจากโครงการพัฒนาและภัยมลพิษรุนแรงขึ้น (Grundy-Warr & Lin, 2020; Hirsch, 2020; Miller, 2020; Phubunkhong, 2025) รายงานภาคสนามของสื่อภาคประชาสังคมสะท้อนว่าการปนเปื้อนสารพิษล่าสุดตกย้ำว่า “แม่น้ำไม่รู้จักพรมแดนรัฐชาติ” และการแก้ปัญหาภายใต้กรอบคิดที่แยกประเทศออกจากกันไม่อาจคุ้มครองชีวิตผู้คนปลายน้ำได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะกลไกตัดสินใจและการจัดการน้ำข้ามพรมแดนยังมีประสิทธิภาพจำกัด (Prachatai, 2025a; Jittjaeng, 2025; Transborder News, 2025; Thailand Journalists Association, 2025)

เหมืองแร่ในประเทศเมียนมาและปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดน

มลพิษในลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เชื่อมโยงกับการขยายตัวของเหมืองแร่หายากและเหมืองทองคำในรัฐฉาน ประเทศเมียนมา โดยเฉพาะพื้นที่ภายใต้อิทธิพลของกองกำลังชาติพันธุ์ติดอาวุธ เช่น กองทัพสหรัฐว้า (United Wa State Army: UWSA) และกลุ่มติดอาวุธอื่น ๆ ซึ่งดำเนินกิจการเหมืองโดยมีทุนจากจีน (Srijaem, 2025; Kittinugorn, 2025b; Peter, 2025) แม้รัฐบาลเมียนมาจะมีได้อนุญาตอย่างเป็นทางการในบางพื้นที่ แต่หลักฐานจากภาพถ่ายดาวเทียมและรายงานภาคสนามของสื่อและภาคประชาชนชี้ว่ามีการทำเหมืองอย่างกว้างขวางผ่านข้อตกลงระหว่างกองกำลังชาติพันธุ์กับทุนจีน นอกเหนือกรอบกำกับดูแลของรัฐระดับชาติ (Peter, 2025;

Eyler & Kwan, 2025b; Shan Human Rights Foundation, 2025; The New York Times, 2025) ทั้งนี้ กระบวนการสกัดแบบชะล้างในแหล่งแร่ที่ผิดสารเคมีลงใต้ดินเพื่อละลายแร่แล้วสูบสารละลายกลับขึ้นมา เพิ่มความเสี่ยงการปนเปื้อนโลหะหนักและธาตุกัมมันตรังสีในน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินในวงกว้าง ซึ่งยากจะหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อชุมชนปลายน้ำฝั่งไทย (Elyer & Kwan 2025a; Thiha, 2025; Shan Human Rights Foundation, 2025) สำหรับ ภาพรวม “ภูมิทัศน์เหมือง” ในรัฐฉานตะวันออกที่ขยายตัวในเขตว่าเหนือ ว่าใต้ และเมืองลา ยิ่งทำให้เห็นความหนาแน่นของกิจกรรมเหมืองและความเสี่ยงเชิงพื้นที่อย่างชัดเจน (Prachatai, 2025b)

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงพื้นที่ทำเหมืองแร่หายาก (แรร์เอิร์ธ) พื้นที่รัฐฉานตะวันออก ทั้งในเขตว่าเหมือ
ว่าใต้ และเมืองลา (Prachatai, 2025b)

ในเชิงโครงสร้างเหมือนในรัฐฉานมิใช่เพียงเศรษฐกิจขายแดน หากถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายเศรษฐกิจการเมืองโลกด้วย “แร่เชิงยุทธศาสตร์”

ภายใต้การเปลี่ยนผ่านพลังงานสะอาด โดยจีนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ผลิตและผู้แปรรูปแร่หายากรายใหญ่ของโลก (UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024; Perera, 2025) รายงาน UNCTAD และ ADB ย้ำว่าแร่เป็นหัวใจของการเปลี่ยนผ่านพลังงานดิจิทัล และอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่เหมืองในภูมิภาคกลายเป็น “หลังบ้าน” ของห่วงโซ่อุปทานโลก (UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024)

ขณะเดียวกัน การแข่งขันเชิงภูมิรัฐศาสตร์และการเก็งกำไรของมหาอำนาจผลักดันให้กองกำลังชาติพันธุ์ในประเทศเมียนมาอยู่ในจุดตัดของการต่อรองผลประโยชน์ด้านแร่หายาก (Hunnincutt et al., 2025; Arora & Han, 2025; Eyler & Kwan, 2025a) เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิด “*ธรรมาภิบาลน้ำแข็ง*” ของ Hirsch (2020) จึงเห็นว่าเงินทุนข้ามพรมแดนและทุนข้ามชาติทำให้ลุ่มน้ำกก น้ำสาย และน้ำรวก ถูกผนวกอยู่ในพลวัตที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงพลังงานเหนือมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน (Hirsch, 2020; Kittinugorn, 2025b; Lekkam, 2025) ในเชิงประจักษ์ ช่วงต้นปี 2568 ชุมชนริมแม่น้ำกก พบความผิดปกติของระบบนิเวศ ก่อนหน่วยงานไทยตรวจพบสารหนู แมงกานีส ตะกั่ว ดิสโพรเซียม ยูเรเนียม และทอเรียมสูงกว่ามาตรฐานหลายเท่า (Srijaem, 2025; Peter, 2025; The Nation, 2025; Pollution Control Department, 2025) สถานการณ์นี้ เกิดความกังวลต่อการใช้น้ำเพื่อเกษตร ประมง ท่องเที่ยว และน้ำประปา (Thai PBS, 2025; Prachatai, 2025a) นอกจากนี้ เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในเดือนกันยายน 2567 ที่ได้พัดดินโคลนจากต้นน้ำเมียนมาลงสู่อำเภอแม่สายยังสะท้อนให้เห็น “*การสั่งสมของมลพิษ*” ที่ผูกโยงภัยพิบัติกับโครงสร้างเหมือนไร้การกำกับ (Shan Human Rights Foundation, 2025; Thai PBS, 2025; Ngamkham, 2025; Jittjaeng, 2025; Phubunkhong, 2025)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างผลกระทบในแม่น้ำและชนิดแร่หายาก (Lanner, 2025)

ผลกระทบลูกหลานสู่เศรษฐกิจฐานรากและความมั่นคงของชุมชน ทั้งธุรกิจท่องเที่ยวริมกก ชาวประมง และเกษตรกรกว่า 7,000 ราย รวมถึงผู้ใช้น้ำประปาหลายหมื่นราย (Jittjaeng, 2025; Prachatai, 2025b; Thailand Journalists Association, 2025) อีกทั้งมีแนวโน้มขยายสู่แม่น้ำโขงและประเทศปลายน้ำผ่านการพัดพาตะกอน กระบะระบบนิเวศและความมั่นคงทางอาหาร (Ahmed & Hirsch, 2000; Dore et al., 2012; Grundy-Warr & Lin, 2020) ด้านหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง แม่ไทยพยายามตั้งกลไกแก้ปัญหาและผลักดันความร่วมมือในกรอบแม่โขง-ล้านช้าง (MRC, 2025; Pollution Control Department, 2025; The Nation, 2025) แต่การจัดการต้นน้ำยังติดข้อจำกัดจากการควบคุมพื้นที่โดยกองทัพสหรัฐว่าและทำที่รัฐเมียนมากับจีนที่ยังไร้มาตรการเชิงรูปธรรมสอดคล้องสถานการณ์ (Shan Human Rights Foundation, 2025; Eyler & Kwan, 2025a) ด้วยเหตุนี้ จึงยืนยันว่าวิกฤตนี้เป็นผลของโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองหลายระดับที่ทำให้ “การแก้ที่ต้นเหตุ” ทำลายต่อโลกข้ามพรมแดนอย่างยิ่ง (Hirsch, 2020; Miller, 2020; Lekkam, 2025; Phubunkhong, 2025)

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อวิกฤตมลพิษโลหะหนักในลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก รวมถึงแม่น้ำโขง: จากเสียงประชาชนจังหวัดเชียงรายสู่กรอบความร่วมมืออาเซียน

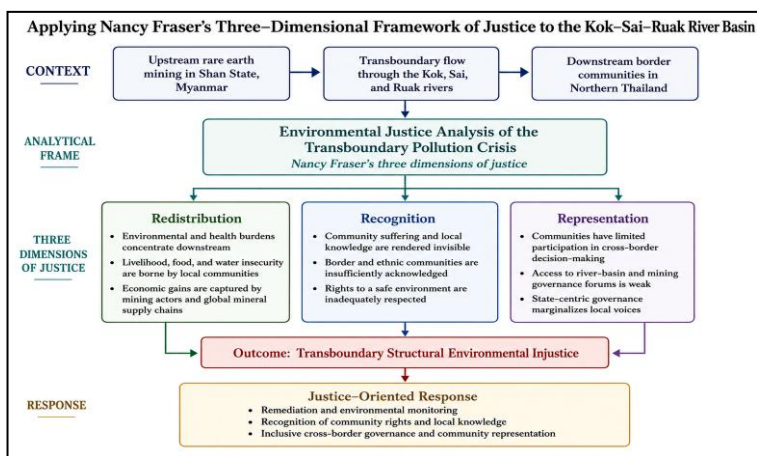
ในเชิงนโยบายมีการยกระดับปัญหาเหมืองผิดกฎหมายและมลพิษข้ามพรมแดนจากรัฐฐานสู่ลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก รวมถึงแม่น้ำโขง ให้กลายเป็นวาระความมั่นคงสิ่งแวดล้อมโดยรัฐไทยสามารถผลักดันให้อาเซียนบรรจุกรณี “เหมืองผิดกฎหมายและมลพิษข้ามพรมแดน” เป็นวาระหลักในเวทีในภูมิภาค เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมเหมืองที่ไร้การกำกับกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางน้ำ สุขภาพ สิทธิมนุษยชน และความมั่นคงรูปแบบใหม่ในลุ่มน้ำโขง (Lekkam, 2025; Prachatai, 2025a; Thai PBS, 2025) ขนานไปกับการปรับนโยบายด้านแร่ของอาเซียนให้สอดคล้องกับหลักการของสหประชาชาติ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ว่าด้วยแร่เชิงสำคัญและห่วงโซ่อุปทานที่รับผิดชอบ เน้นความโปร่งใส การตรวจสอบย้อนกลับ และความรับผิดชอบของภาคเอกชนในห่วงโซ่อุปทานแร่ (OECD, 2016; UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024; The ASEAN Secretariat, 2022) รวมถึงการสร้างกรอบความรับผิดชอบด้านการสัมปทานเหมืองแร่เพื่อให้แร่จากภูมิภาคนี้เป็นแร่สะอาดและปราศจากมลพิษขัดแย้งสอดคล้องกับข้อเสนอของขบวนการภาคประชาชนและองค์กรสิ่งแวดล้อมในไทยที่เรียกร้องให้เชื่อมโยงนโยบายด้านแร่กับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมสากล (Lekkam, 2025; Kittinugorn, 2025b)

ในระดับชาติและระดับพื้นที่ ข้อเสนอเน้นให้ไทยเลิกทำหน้าที่เป็นเพียง “ผู้รับผลกระทบปลายน้ำ” แต่ใช้เครื่องมือทางการค้าและพลังงานเป็นกลไกในการกดดันต้นทางมลพิษ ทั้งการยุติการนำเข้าแร่จากเมียนมาที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าปราศจากมลพิษ การปฏิบัติตามหลัก “No-Harm Principle” และ “Polluter Pays Principle” กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่เหมือง การชะลอสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากเขื่อนปากแบงจนกว่าจะมีการประเมินผลกระทบโลหะหนักอย่างรอบด้าน ตลอดจนการเจรจาทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีกับประเทศเมียนมา จีน และประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Prachatai, 2025b;

Thai PBS, 2025; Ngamkham, 2025; Lekkam, 2025) ในระดับท้องถิ่น ข้อเสนอจากเครือข่ายประชาชนลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เรียกร้องให้จัดหาแหล่งน้ำดิบใหม่แทนน้ำที่ปนเปื้อน ปรับปรุงระบบประปา หมู่บ้าน ตรวจดินและผลผลิตข้าวในนาที่ปนเปื้อน จัดตั้งศูนย์ตรวจโลหะหนัก ประจำเสียงรายและเสียงใหม่ และปฏิรูประบบการสื่อสารในภาวะวิกฤตให้ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ (Thailand Journalists Association, 2025)

ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อเสนอจากข้อมูลข้างต้นที่เชื่อมโยงสิทธิในน้ำสะอาดและความมั่นคงทางอาหารของผู้คนในลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก รวมถึงแม่น้ำโขงเข้ากับยุทธศาสตร์ใหญ่ของรัฐบาลไทยด้านพลังงานสะอาด และการยกระดับมาตรฐานประเทศตามกรอบ OECD อย่างมีนัยสำคัญ โดยวัดได้จากการที่รัฐจะสามารถ “จัดการปัญหามลพิษข้ามพรมแดนที่ตนได้รับผลกระทบโดยตรง” ได้อย่างโปร่งใส เป็นธรรม และเคารพสิทธิมนุษยชนเพียงใด (Lekkam, 2025; UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024)

ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก: การวิเคราะห์และสรุปกรอบความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser

ภาพที่ 4 สรุปการประยุกต์กรอบความเป็นธรรมสามมิติของ Nancy Fraser กับกรณีมลพิษข้ามพรมแดนในลุ่มน้ำกก-สาย-รวก

จากภาพที่ 4 ผู้เขียนเห็นว่า ภูมิทัศน์ของกลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก เมื่อเชื่อมกับพลวัตเหมืองแร่ในรัฐฐานสามารถนำมาประยุกต์ในการอธิบายร่วมกับกรอบ “ความเป็นธรรมสามมิติ” ของ เฟรเซอร์ ในบริบทสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน ได้แก่ การกระจาย การยอมรับ และการเป็นตัวแทน (Fraser, 2005, 2008, 2009, 2010; Zum, 2012) กลุ่มน้ำดังกล่าวในฐานะทรัพยากรร่วมที่ประชากรปลายน้ำในไทยต้องพึ่งพาเพื่อเกษตรกรรม ประมง ท่องเที่ยว และน้ำประปา กลับถูกผูกเข้ากับห่วงโซ่อุปทานแร่หายากและทองคำที่ขับเคลื่อน “การเปลี่ยนผ่านพลังงาน” ของเศรษฐกิจโลก (Dore et al., 2012; Hirsch, 2020; UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024)

ขณะที่ผลประโยชน์จากแร่มูลค่าสูงไหลขึ้นไปสู่ทุนข้ามชาติ กลุ่มกองกำลังติดอาวุธ และรัฐมหาอำนาจ ชุมชนกลุ่มน้ำกลับต้องแบกรับต้นทุนด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างไม่ยุติธรรม (Srijaem, 2025; Peter, 2025; Prachatai, 2025b; Thai PBS, 2025) ดังนั้น หากมองผ่านสายตาของเฟรเซอร์ ความยุติธรรมในกรณีนี้จึงมิใช่ “อุปถัมภ์ของการบริหารจัดการ” หากเป็นผลผลิตของโครงสร้างอำนาจที่ทำให้บางกลุ่มได้ประโยชน์จากทรัพยากร ขณะที่อีกกลุ่มรับภาระความเสี่ยงและความเสียหายโดยแทบไม่มีอำนาจต่อรอง (Fraser, 2008; Cazden, 2012; Dilay et al., 2019)

มิติการกระจาย ผู้เขียนตีความว่า กรณีกลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก สะท้อน “การกระจายภาระด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม” อย่างเด่นชัดในหลายระดับ ชุมชนชายแดนเชียงรายและเชียงใหม่ต้องเผชิญน้ำดิบที่พบสารหนู ตะกั่ว ธาตุหายาก และธาตุกัมมันตรังสีเกินค่ามาตรฐาน ขณะที่รายได้หลักจากแพท่องเที่ยว ร้านอาหารริมน้ำ การประมง และพื้นที่เกษตรกว่า 82,000 ไร่ ได้รับผลกระทบโดยตรง (Srijaem, 2025; Prachatai, 2025a; Jittjaeng, 2025; Thai PBS, 2025) ในทางกลับกัน กลุ่มทุนเหมืองและผู้ซื้อแร่ในตลาดโลกกลับได้รับ “ผลประโยชน์เชิงพลังงานและอุตสาหกรรม” โดยมิได้ร่วมรับผิดชอบต่อต้นทุนสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนปลายน้ำ (UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024; Srijam, 2025) ซึ่งตามกรอบของเฟรเซอร์นั้น ความยุติธรรมจึงอยู่ที่การทำให้พื้นที่ชายแดนเป็น “พื้นที่รับภาระ” ในห่วงโซ่คุณค่า

ระดับโลก โดยปราศจากกลไกชดเชย เยียวยา หรือการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม (Fraser, 2008, 2010; Robeyns, 2003; Yar, 2001) และประเด็นนี้ตอกย้ำว่า ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจแยกจากความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทุนนิยมข้ามชาติได้ (Dore et al., 2012; Hirsch, 2020; Miller, 2020)

มิติการยอมรับ ผู้เขียนเห็นว่า ความยุติธรรมไม่ได้เกิดเพียงคำถามว่า “ใครได้ประโยชน์และใครรับภาระ” หากยังรวมถึงการที่เสียงของชุมชนกลุ่มน้ำ ขาวประมง ขาวนา และกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ถูกทำให้เล็กลงหรือมองไม่เห็นในวาทกรรมทางการเมืองและการตลาดสินค้า แม้รายงานภาคสนามจากสื่อ ภาคประชาสังคม และนักวิชาการจะนำเสนอความวิตกกังวล การสูญเสียรายได้ และความกลัวต่อสุขภาพของลูกหลานอย่างชัดเจน (Jittjaeng, 2025; Transborder News, 2025; Thailand Journalists Association, 2025) แต่ในเวทีระหว่างรัฐ เสียงดังกล่าวมักถูกลดทอนเป็นเพียง “ข้อมูลประกอบ” ปრაการณณ์นี้สอดคล้องกับสิ่งที่เฟรเซอร์เรียกว่า “ความยุติธรรมเชิงการยอมรับ” ซึ่งกลุ่มที่ถูกกดทับไม่เพียงรับภาระมากกว่า แต่ยังถูกลดทอนศักดิ์ศรี อัตลักษณ์ และความรู้ของตนเอง (Fraser, 2007, 2008; Fraser, 2009) ยิ่งไปกว่านั้น การให้น้ำหนักกับข้อมูลเชิงเทคนิคจากการตรวจวัดมากกว่าความรู้เชิงประสบการณ์ของชุมชน สะท้อน “การกีดกันทางญาณวิทยา” ตามกรอบคิดความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Jackson, 2018; Dilay et al., 2019) และหากประกอบกรอบ “ความเสมอภาคด้านอารมณ์ความรู้สึก” ของ Lynch (2012) จะเห็นว่า การปล่อยให้ชุมชนอยู่กับความกลัวและความไม่แน่นอนโดยไม่ไร้คำอธิบายและการเยียวยาที่ชัดเจนคือการละเมิดความเป็นธรรมในมิติความสัมพันธ์และความไว้วางใจที่ถูกสั่นคลอน (Lynch, 2012; Transborder News, 2025; Thailand Journalists Association, 2025)

มิติการเป็นตัวแทน กรณีนี้เผย “ช่องว่างเชิงการเมืองระดับมหภาค” ตามแนวคิด *Scales of Justice* กล่าวคือ แม้ชุมชนริมฝั่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่โครงสร้างการตัดสินใจกลับกระจุกอยู่ในระดับรัฐชาติ ระดับภูมิภาค เช่น สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง และอาเซียน และระดับ

ห่วงโซ่อุปทานโลก ซึ่งเกินขอบเขตความสามารถของชุมชน (Fraser, 2009; Zurn, 2012; Dore et al., 2012; Hirsch, 2020) การตั้งคณะกรรมการและศูนย์อำนวยการในไทยอาจเป็นก้าวแรกการตอบสนองวิกฤต แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนยังโน้มเอียงไปทาง “การมีส่วนร่วมเชิงพิธีการ” มากกว่าการเป็นตัวแทนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ชุมชนให้ข้อมูลและแสดงความเห็นได้ แต่ไม่อาจกำหนดทิศทางมาตรการ การเจรจาระหว่างรัฐ หรือการรวบรวมมือระดับภูมิภาค (Dilay et al., 2019; Fraser, 2007, 2009; Wong et al., 2024) ยิ่งเมื่อมองข้ามพรมแดน ชุมชนลุ่มน้ำไทยแทบไม่มีช่องทางเข้าไปอยู่ใน “วงสนทนา” ระหว่างเมียนมา จีน และไทยเกี่ยวกับการกำกับเหมืองในรัฐฉาน ทั้งที่เป็นผู้รับผลกระทบโดยตรง (Shan Human Rights Foundation, 2025; Eyler & Kwan 2025a; The New York Times, 2025; Thiha, 2025; Ngamkham, 2025) ภายใต้กรอบของเฟรเซอร์ นี่คือการล้มเหลวทั้งในมิติ “ใครควรถูกนับเป็นภาคี” (The Who of Justice) และ “ระดับสถาบันใดมีอำนาจนิยามปัญหาและทางออก” (The How/Where Of Justice) (Fraser, 2005, 2009, 2010; Zurn, 2012)

เมื่อเชื่อมทั้งสามมิติเข้าด้วยกัน ผู้เขียนเห็นว่า ความยุติธรรมในลุ่มแม่น้ำกก แม่น้ำสาย และแม่น้ำรวก มิได้เกิดจากความผิดปกติด้านใดด้านหนึ่ง หากเป็นผลของความล้มเหลวเชิงโครงสร้างที่เกิดพร้อมกันและเสริมแรงกันเอง (Fraser, 2005, 2008; Cazden, 2012; Dilay et al., 2019) การกระจายภาระมลพิษอย่างไม่เท่าเทียม การลดทอนศักดิ์ศรีและความรู้ของชุมชน และการกีดกันออกจากเวทีตัดสินใจ ทำให้ชุมชนอยู่ “หน้าด่าน” ของวิกฤตโดยไร้อำนาจต่อรอง (Fraser, 2007, 2009; Lynch, 2012; Ravikumar et al., 2018; Wong et al., 2024) ด้วยเหตุนี้ การตอบสนองต่อวิกฤตจึงควรถูกออกแบบใหม่ในฐานะ “โครงการสร้างความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม” ที่บูรณาการทั้งสามมิติ คือ มิติการกระจายต้องมิกโลกเียวาและชดเชย รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ ยึดหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายและผูกกับมาตรฐานห่วงโซ่อุปทานแร่ (OECD, 2016; UNCTAD, 2024; Kim et al., 2024) มิติการยอมรับต้องยกระดับความรู้และประสบการณ์ชุมชนเป็น “องค์ความรู้หลัก” และมิติการเป็นตัวแทนต้องทำ

ให้ชุมชนมีตัวแทนในกลไกข้ามพรมแดนและเวทีเจรจาระดับภูมิภาคอย่างมีอำนาจจริง (Fraser, 2009, 2010; Dilay et al., 2019; Wong et al., 2024)

โดยสรุป กรอบของเฟรเซอร์ช่วยให้กรณีนี้ถูกนำเสนอในฐานะ “*ปัญหายุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม*” ที่โยงรัฐ ทุนข้ามชาติ และชุมชนชายแดนมากกว่าปัญหาคุณภาพน้ำเฉพาะพื้นที่ และเปิดทางสู่การคิดนโยบายที่ไม่ปล่อยให้ “*การเปลี่ยนผ่านพลังงาน*” และ “*การพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน*” ตั้งอยู่บนการผลักภาระความเสี่ยงไปยังผู้มีอำนาจต่อรองต่ำที่สุดในอาณาบริเวณนี้

เอกสารอ้างอิง

- Ahmed, M., & Hirsch, P. (Eds.). (2000). *Common Property in the Mekong: Issues of Sustainability and Subsistence* (ICLARM Studies and Reviews No. 26). International Center for Living Aquatic Resources Management (ICLARM) –The WorldFish Center; Australian Mekong Resource Centre, University of Sydney.
- Arora, N., & Han, N. B. (2025, September 10). Exclusive: India Explores Rare-Earth Deal with Myanmar Rebels After Chinese Curbs. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/china/india-explores-rare-earth-deal-with-myanmar-rebels-after-chinese-curbs-2025-09-10/>
- Cazden, C. (2012). A Framework for Social Justice in Education. *International Journal of Educational Psychology*, 1(3), 178–198.
- Dilay, A., Diduck, A., & Patel, K. (2019). Environmental Justice in India: A Case Study of Environmental Impact Assessment, Community Engagement and Public Interest Litigation. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 37(5), 329–341.

- Dore, J., Lebel, L., & Molle, F. (2012). A Framework for Analysing Transboundary Water Governance Complexes, Illustrated in the Mekong Region. *Journal of Hydrology*, 466-467, 23–36. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jhydrol.2012.07.023>
- Eyler, B & Kwan, R. (2025a, September 22). Toxic Rare Earth Mining is Ruining Mekong Tributaries in the Golden Triangle. *STIMSON*. Retrieved from <https://www.stimson.org/2025/toxic-rare-earth-mining-is-ruining-mekong-tributaries-in-the-golden-triangle/>
- Eyler, B., & Kwan, R. (2025b, November 24). Mining in Mainland Southeast Asia – River Basins Dashboard. *STIMSON*. Retrieved from <https://www.stimson.org/2025/rare-earth-mining-in-mainland-southeast-asia-river-basins-dashboard/>
- Fraser, N. (2005). Reframing Global Justice. *New Left Review*, 36, 69–88. Retrieved from doi.org/10.64590/ys5
- Fraser, N. (2007). Identity, Exclusion, and Critique: A Response to Four Critics. *European Journal of Political Theory*, 6(3), 305–338.
- Fraser, N. (2008). Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, and Participation. In G. Henderson & M. Waterstone (Eds.), *Geographic Thought: A Praxis Perspective* (pp. 72–89). Routledge.
- Fraser, N. (2009). *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World*. Columbia University Press.
- Fraser, N. (2010). Who Counts? Dilemmas of Justice in a Post-Westphalian World. *Antipode*, 41(S1), 281–297.

- Grundy-Warr, C., & Lin, S. (2020). The Unseen Transboundary Commons that Matter for Cambodia's Inland Fisheries: Changing Sediment Flows in the Mekong Hydrological Flood Pulse. *Asia Pacific Viewpoint*, 61(2), 249–265.
- Hirsch, P. (2020). Scaling the Environmental Commons: Broadening our Frame of Reference for Transboundary Governance in Southeast Asia. *Asia Pacific Viewpoint*, 61(2), 190–202.
- Hunnincutt, T., Brunnstrom, D., Ghoshal, D., & McPherson, P. (2025, July 29). Exclusive: Trump Team Hears Pitches on Access to Myanmar's Rare Earths. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/china/trump-team-hears-pitches-access-myanmars-rare-earths-2025-07-28/>
- Jackson, S. (2018). Water and Indigenous Rights: Mechanisms and Pathways of Recognition, Representation, and Redistribution. *WIREs Water*, 5(6), e1314. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/wat2.1314>
- Jin, Z., & Wang, S. (2013). Fraser's Theory of Justice and Its Mirror. *Journal of Beijing Institute of Technology (Social Sciences Edition)*, (2), 151–154.
- Jittjaeng, P. (2025, August 12). pla khae takon phit lae khwamching thi thong nam [In Thai]. *Transborder News*. Retrieved from <https://transbordernews.in.th/home/?p=43531>
- Kim, K., Jeong, K. J., Gaduena, A., & Capistrano, M. (2024). *Advancing resilient and sustainable development of critical minerals in Asia and the Pacific* (No. 339). ADB Briefs. Retrieved from <https://www.adb.org/publications/development-critical-minerals-asia-pacific>

- Kittinugorn, S. (2025a, June 3). ying kae cha ying chai nak: tham yangrai nai wanthi maenam kok - sai - khong tem pai duai san phit [In Thai]. *The 101 World*. Retrieved from <https://www.the101.world/suebsakun-one-on-one-brief/>
- Kittinugorn, S. (2025b, November 21). Contradicting Complexities: Heavy Metals Pollution from Mines in Myanmar in Kok, Sai, Ruak, Mekong River. *Heinrich Böll Stiftung: Southeast Asia*. Retrieved from <https://th.boell.org/en/2025/11/21/contradicting-complexities-heavy-metals-pollution-mines-myanmar-kok-sai-ruak-mekong-thai-language>
- Lanner. (2025, May 19). poet phaenthi mueangrae chak ton su plainam kok muea thurakit kham phromdaen thamlai singwaetlom kham chat [In Thai]. *Lanner*. Retrieved from <https://shorturl.asia/wgf0l>
- Lekkam, A. (2025, June 10). mueang phit kham daen kap 6 khosanoenae thueng ASEAN [In Thai]. *Transborder News*. Retrieved from <https://transbordernews.in.th/home/?p=44067>
- Lynch, K. (2012). Affective Equality as a Key Issue of Justice: A Comment on Fraser's 3-Dimensional Framework. *Social Justice Series*, 12(3), 45–64.
- Martínez, O. J. (1994). *Border People: Life and Society in the U.S.-Mexico Borderlands*. University of Arizona Press.
- MRC. (2025, July 03). MRC Addresses Kok River Water Quality Concerns, Regional Meeting Set for Next Steps. *Mekong River Commission (MRC)*. Retrieved from https://www.mrcmekong.org/media-releases/pr_07042025

- Miller, M. A. (2020). B/ordering the environmental commons. *Progress in Human Geography*, 44(3), 473–491.
- Ngamkham, W. (2025, June 5). Northern Rally Demands End to River-Polluting Myanmar Mining. *Bangkok Post*. Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/3042617/northern-rally-demands-end-to-river-polluting-myanmar-mining>.
- OECD. (2016). (rep.). *OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* (3rd ed.). Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-supply-chains-of-minerals-from-conflict-affected-and-high-risk-areas_9789264252479-en.html
- Office of Water Resources Region 1. (n.d.). lumnam kok lae khong (nuea) [In Thai]. *Department of Water Resources*. Retrieved from <https://water.dwr.go.th/wro1/index.php/th/2018-05-04-04-13-04/2018-05-04-04-13-40>
- Pengkharn, S. (2025, March 24). kho chinae chak phuchiaochan kan truat san pon puean chak mueang thong tonnam kok - nam sai [In Thai]. *Transborder News*. Retrieved from <https://transbordernews.in.th/home/?p=41826>
- Perera, A. (2025, October 16). Why the US Needs China’s Rare Earth. *BBC*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/articles/c1drqeev36qo>
- Peter, Z. (2025, August 7). Satellite Images Show Surge in Rare Earth Mining in Rebel-Held Myanmar. *Al Jazeera*. Retrieved from <https://www.aljazeera.com/news/2025/8/7/satellite-images->

- Phubunkhong, A. (2025, August 15). *muea sai na puean phit : kho thathai nai kan chatkan mae na kham phromdaen* [In Thai]. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (SAC). Retrieved from <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/751>
- Pollution Control Department. (2025, May 30). MNRE has taken a Collaborative Approach to Address the Contamination in the Kok River and Mitigate its Impact on Local Communities. *Pollution Control Department*. Retrieved from https://www.pcd.go.th/pcd_news/35662/
- Prachatai. (2025a, June). *nae cheracha thawiphakhi - phahuphakhi kae panha san phit pon puean maenam kok – sai* [In Thai]. *Prachatai*. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2025/06/113487>
- Prachatai. (2025b, August). *poet phap mueang rae oet 19 haeng nai khet " mueang la " rat chan tawan-ok krathop maenam khong* [In Thai]. *Prachatai*. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2025/08/114381>
- Ravikumar, A., Larson, A. M., Myers, R., & Trench, T. (2018). Inter-Sectoral and Multilevel Coordination Alone Do Not Reduce Deforestation and Advance Environmental Justice: Why Bold Contestation Works When Collaboration Fails. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 36(8), 1437–1457.
- Robeyns, I. (2003). Is Nancy Fraser's Critique of Theories of Distributive Justice Justified? *Constellations*, 10(4), 538–554.

- Rocket Media Lab. (2025, September 17). mai chai khae maenam kok tae maenam sai maenam ruak ko pon puean khwamsiahai phak kan kaset thi at koet khuen kwa 547 lan bat [In Thai]. *Rocket Media Lab*. Retrieved from <https://rocketmedialab.co/sai-ruak-river/>
- Shan Human Rights Foundation. (2025, August 25). *Satellite Images and Videos Reveal 19 Rare Earth Mines in NDAA-Controlled Area of Eastern Shan State Near Mekong River*. Shan Human Rights Foundation. Retrieved from <https://shanhumanrights.org/?p=4282>
- Srijam, J. (2025, July 09). phon wichai chi pla puai phro san phit pon puean tonni ' maenam kok ' antarai to manut - sat nam khae nai ? [In Thai]. *BBC News Thai*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/articles/c39z41j77rdo>
- Thailand Journalists Association. (2025, June 4). wikrit monphit nam kok yang rai thang-ok ! chaoban yang wang ratthaban 3 prathet kaekhai [In Thai]. *Thailand Journalists Association*. <https://tja.or.th/view/activities/radio-tja/1454808>
- Thai PBS. (2025, October 5). khruetakhai prachachon yuen 10 kho " ratthaban anuthin " kae san pon puean maenam kok [In Thai]. *Thai PBS*. Retrieved from <https://www.thaipbs.or.th/news/content/357272>
- The ASEAN Secretariat. (2022). (rep.). *Development Prospects of ASEAN Minerals Cooperation (DPAMC): Strengthening ASEAN Cooperation in Minerals Project*. Jakarta. Retrieved from <https://asean.org/wp->

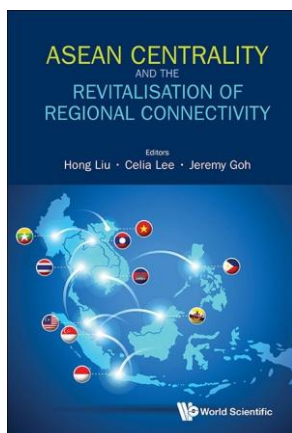
- The Nation. (2025, May 13). *Arsenic Alert in Kok River Prompts Cross-Border Pollution Probe*. *The Nation*. Retrieved from <https://www.nationthailand.com/news/general/40049935>
- Thiha, A. (2025, June 24). Rare Earth and Realpolitik: Exploring How Rare Earth Minerals are Behind Resource-Backed Diplomacy in Norther Myanmar. *STIMSON*. Retrieved from <https://www.stimson.org/2025/rare-earths-and-realpolitik-future-of-mediation-myanmar/>
- Transborder News. (2025, June 04). chi rat bok khomun san phit maenam kok hai chaoban trongpaitrongma huang sathanakan dam ding suemuanchon klum yai long phuenthi cho luek khothetching nakwichakan nae khui kap wa hai chatchen [In Thai]. *Transborder News*. Retrieved from <https://transbordernews.in.th/home/?p=42861>
- UNCTAD. (2024). (rep). *Trade in Critical Minerals Shapes Energy Transition, Digital Transformation and Industrial Development Worldwide*. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Retrieved from <https://sdgpulse.unctad.org/critical-minerals/>
- Wong, K. L. Y., Pan, D., & Hung, L. (2024). Applying Nancy Fraser's Framework on Three Dimensions of Justice in the Understanding of Justice in the Use of Technology with Older Adults with Moderate to Severe Dementia in Care Settings: Closing the Digital Divide. *Journal of Technology in Human Services*, 42(3), 215–235.

- Yar, M. (2001). Beyond Nancy Fraser's Perspectival Dualism. *Economy and Society*, 30(3), 288–303.
- Zurn, C. F. (2012). Review of *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World*, by N. Fraser. *Social Theory and Practice*, 38(1), 165–172.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity

สีดา สอนศรี (Sida Sonsri)¹

(ที่มา: <https://www.worldscientific.com/>)

(Received: June 6, 2026; Revised: June 10, 2026; Accepted: June 17, 2026)

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักที่สำคัญ ส่วนแรกคือ การรวมกลุ่มในภูมิภาคและแนวคิดในการสร้างความเชื่อมโยง ซึ่งเน้นในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเครือข่ายทางการค้าและห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งหมายถึงเครือข่ายความเชื่อมโยงของกิจกรรมทั้งหมด ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดเก็บ ไปจนถึงการกระจายสินค้าและจัดส่งถึงมือลูกค้า เพื่อตอบสนอง

¹ รองศาสตราจารย์ สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Associate Professor, Thammasat Institute of Area Studies, Thammasat University) Email: sidapols@gmail.com

ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และอธิบายว่าความเชื่อมโยงทั้งด้านกายภาพ ด้านดิจิทัล ทางด้านสถาบันได้หนุนนำการรวมกลุ่มของอาเซียนได้อย่างไร โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของอาเซียนในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานของโลก ในที่นี้คือกระบวนการเชื่อมต่อกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรหรือระหว่างองค์กรกับคู่ค้าภายนอก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการอย่างเป็นระบบ

แนวคิดสำคัญในส่วนแรกนี้ คือความสามารถในการเชื่อมโยงไม่เพียงแต่พิจารณาด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงอำนาจในการวางกลยุทธ์ด้วย ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงความเป็น**ศูนย์กลางหรือแกนกลาง**ของอาเซียนในการเป็นผู้นำของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในสถานะที่มีความตึงเครียดทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ ที่สำคัญผู้เขียนกล่าวถึงบทบาทของสิงคโปร์ใน RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership) ที่เป็นผู้ผลักดันการค้าเสรีในการเชื่อมทับกับอาเซียน

ตามความคิดของผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ หากอาเซียนจะประสบความสำเร็จได้ **อาเซียนต้องร่วมมือกันเป็นหนึ่งเดียวและกำหนดภาษีร่วมกันภายในสมาชิก RCEP** ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความตกลงเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคกับ 15 ประเทศ คือ 10 ประเทศอาเซียน ประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดยการลดภาษีนำเข้ามีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2565 เพื่อลดภาษีนำเข้าและลดอุปสรรคทางการค้าในภูมิภาค แต่สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กที่มีศักยภาพในการเจรจาและต่อรองสูงจึงได้เปรียบกว่าประเทศอื่น ๆ ในการกำหนดภาษี **เพราะฉะนั้นการเจรจาจึงมีลักษณะเป็นการเจรจาแบบทวิภาค (Bilateral Negotiation) มากกว่าการกำหนดภาษีร่วมกันเหมือนประชาคมยุโรป**

ในเรื่องแรกนี้มีอยู่ 3 บท โดย**บทที่ 1** กล่าวถึงความเป็นแกนกลางหรือศูนย์กลางของอาเซียนที่จะเป็นผู้นำในความร่วมมือต่าง ๆ **บทที่ 2** กล่าวถึงอาเซียนและความเชื่อมโยงของสิงคโปร์กับอาเซียน **บทที่ 3** กล่าวถึงความเชื่อมโยงของอาเซียนในการลงทุนในอาเซียน รวมทั้งห่วงโซ่อุปทานมูลค่าโลก (Global Value Chain: GVC) ซึ่งก็คือกระบวนการผลิตสินค้าที่นำออกไปทำใน

หลายประเทศทั่วโลก โดยแต่ละประเทศจะทำในขั้นตอนที่ตัวเองถนัดหรือที่มีต้นทุนต่ำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับสินค้านั้น ๆ รวมทั้งกระบวนการสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลคาร์บอนต่ำซึ่งก็คือการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบยั่งยืนด้วย ถ้ามองประเทศในอาเซียนแล้วนั้น มีสังคมและวัฒนธรรมและค่านิยมที่ต่างกัน อาจจะเป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการได้ ยกเว้นประเทศเล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์และบรูไน

เรื่องที่สอง คือ การสร้างชุมชนอาเซียนโดยผ่านความร่วมมือของอาเซียนกับจีน ในเรื่องนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีน โดยเฉพาะภายใต้กรอบ RCEP โดยให้ความสำคัญกับการขยายตัวทางการค้า การลงทุน และความร่วมมือทางอุตสาหกรรม การค้าเสรี ในบทนี้ผู้วิจารณ์มีข้อถกเถียงว่า การใช้ความสัมพันธ์กับจีนในการยกระดับความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนโดยไม่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละประเทศ ผู้วิจารณ์เห็นว่ามีความเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากทุกประเทศในอาเซียนมิได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีน เช่น ประเทศเวียดนามและฟิลิปปินส์ ในกรณีพิพาทในทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ตาม กรณีพิพาทดังกล่าวเกี่ยวพันกับการค้าการลงทุน จีนจึงจะต้องเปิดความสัมพันธ์แบบทวิภาคีในแต่ละประเทศมากกว่าความสัมพันธ์แบบหนึ่งเดียว จึงทำให้จีนจะร่วมเป็นศูนย์กลางกับอาเซียนไม่ได้

เรื่องที่ 2 นี้ผู้เขียนแบ่งออกเป็น 2 บท คือ **บทที่ 4** กล่าวถึงการส่งเสริมความสามัคคีโดยผ่านประชาชนสู่ประชาชน (People-to-People) นั่นถือเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนทั้ง 10 ประเทศกับอีก 5 ประเทศใน RCEP ซึ่งผู้เขียนกล่าวถึงการเกิดโควิดทำให้ประชาชนงดการเดินทางระหว่างประเทศจนกระทั่งปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามจีนก็ใช้ความร่วมมือทางวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนอาเซียนกับจีน นับเป็นความฉลาดของจีน

บทที่ 5 เกี่ยวกับการปฏิบัติและโอกาสของการพัฒนาที่ยั่งยืนของจีน ภายใต้วิถีกฎนิติรัฐศาสตร์ ในบทนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของจีนในกลุ่ม RCEP และผู้เขียนได้เสนอให้จีนลดความยากจนในประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือ Belt and Road Initiative (BRI) หรือความร่วมมือทั่วโลกเพื่อขยายความสัมพันธ์ทางการค้าของจีนให้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ควรแก้ปัญหาระหว่างประเทศที่จีน

เข้าไปมีส่วนร่วมด้วยดังเช่นกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ ประการสุดท้าย จีนควรสร้างผลงานสีเขียวและส่งเสริมมหาวิทยาลัยในประเทศให้มากขึ้น ในบทนี้การส่งเสริมให้จีนขยายการค้าในโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนระดับโลกของจีน ก็เป็น การรุกรานพื้นที่ของบางประเทศเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์ก็เห็นด้วยกับแนวทางพัฒนาใหม่ที่ยั่งยืนของจีนในโครงการ **China's Action Plan for Sustainable Development in the Early 21st Century** ซึ่งเป็นการพัฒนาคนและโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงแต่สร้างคนรุ่นใหม่ แต่ยังสร้างคนรุ่นต่อไปให้เดินทางไปทั่วโลกในอนาคต จากโอกาสนี้ทำให้จีนสามารถสร้างการติดต่อระหว่างประชาชนในกลุ่มอาเซียนกับจีนได้มากแม้จะมีปัญหาในอาเซียนทั้งทางด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา ผู้วิจารณ์เห็นด้วยเป็นอย่างมากที่จีนได้ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลกตั้งแต่วิกฤตโควิดมาจนถึงปัจจุบัน

เรื่องที่ 3 กล่าวถึงบทบาทของประเทศสมาชิกกับการรวมกลุ่มในภูมิภาค โดยมองแต่ละประเทศจากประเด็นที่แตกต่างกัน รวมทั้งอภิปรายถึงนโยบายของนวัตกรรมและการปฏิรูปภายในประเทศนั้น ๆ เรื่องนี้มี **4 บท** ด้วยกัน **บทที่ 6** กล่าวถึงบทบาทของสิงคโปร์กับการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) ซึ่งมีความก้าวหน้ากว่าประเทศในภูมิภาค ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว ประเทศสิงคโปร์สร้างคน สร้างงาน สร้างความเป็นระเบียบ สร้างความสะอาดและติดต่อกับต่างประเทศโดยไม่ต้องพึ่งประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเลย นี่คือการได้เปรียบของสิงคโปร์ อีกประเด็นคือสิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก ประชากรน้อย จึงสามารถดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายได้โดยง่าย ผู้นำสั่งการได้ทุกอย่างและไม่มีปัญหาเหมือนประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค หรือมีก็อาจจะน้อย

บทที่ 7 กล่าวถึงเวียดนามเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทานของโลก เวียดนามเป็นประเทศจากประเทศที่ไม่มีอะไรมากมายกลายมาเป็นประเทศอยู่ในอันดับแนวหน้าของภูมิภาค ทั้งนี้เป็นเพราะเวียดนามมีนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ทั้งทางด้านบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การที่สิงคโปร์เข้าไปลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม ส่วนไทยและมาเลเซียก็มี

บทบาทสำคัญในการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน บริษัทลงทุนขนาดเล็ก และอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขนาดกลาง

บทที่ 8 กล่าวถึงกัมพูชากับการสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อสร้างเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนกล่าวถึงน้อยมาก

บทที่ 9 กล่าวถึงประเทศฟิลิปปินส์ที่มีศักยภาพของบุคคลและ การศึกษาสูง สามารถออกไปทำงานที่มีทักษะในต่างประเทศ ทำให้ในประเทศ ขาดทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนั้นแล้ว ฟิลิปปินส์มีจำนวนประชากรยากจนที่ อาจสูงกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคจนทำให้รัฐบาลยังต้องแบกรับภาระการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ต่อไป อย่างไรก็ตาม ฟิลิปปินส์ก็ได้เปรียบกว่าประเทศอื่นเนื่อง ด้วยมีประชากรวัยหนุ่มสาวที่มีทักษะสูงที่จะสามารถรับงานในภาคธุรกิจ BPO (Business Processing Outsourcing) ที่เป็นบริษัทรับจ้างบริการต่าง ๆ ทั้ง จากในและต่างประเทศที่มาลงทุนในฟิลิปปินส์ โดยใช้ฟิลิปปินส์เป็นฐานติดต่อกับ คนทั่วโลกเพื่อให้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น การทำบัญชี การค้าการลงทุน ดังกรณี บริษัทด้านการเงินและการลงทุนอย่าง J.P.Morgan เป็นต้น ภาคธุรกิจ BPO จึง เป็นทางเลือกการทำงานของคนฟิลิปปินส์รุ่นใหม่ที่ต้องการมีเงินเดือนสูง และ สร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก นอกจากนี้แล้ว ฟิลิปปินส์ยังได้รับรายได้ที่ สูงมากจากแรงงานทักษะสูงที่ไปทำงานต่างประเทศ นอกเหนือไปจากนั้น ประเทศฟิลิปปินส์ยังมีแผนการพัฒนาภายใต้ Philippines Development Plan 2023 – 2028 เพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศในด้านต่าง ๆ อีกด้วย

เมื่อพิจารณาหนังสือเล่มนี้แล้ว เนื้อหามีการกล่าวถึงการพัฒนา หลังจากช่วงวิกฤตโควิดไปจนถึงการวางแผนพัฒนาของแต่ละประเทศในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับประเทศสิงคโปร์กับการ พัฒนามากกว่าประเทศอื่น ๆ เพราะฉะนั้น การที่อาเซียนจะเป็นศูนย์กลางหรือ แกนกลางของความร่วมมือได้นั้นอาจจะยากเนื่องด้วยแต่ละประเทศเป็นตัวของตัวเอง ไม่ก้าวร้าวกัน ไม่ล่อล้าอำนาจอิทธิพลของกันและกัน ดังนั้น การที่จะ ให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางความร่วมมือจึงขึ้นอยู่กับท่าทีและความร่วมมือของ ประเทศสมาชิกเอง จึงเป็นทั้งแนวคิดที่ทำให้เกิดขึ้นจริงได้หรือทำไม่ได้เช่นกัน

โดยสรุปแล้ว หนังสือเล่มนี้เหมาะกับผู้สนใจศึกษาเรื่องอาเซียนและการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของหนังสือค่อนข้างให้ความสำคัญกับความร่วมมือและพัฒนาการความสัมพันธ์ของประเทศสิงคโปร์และจีน จึงเป็นหนังสือที่ใช้อ่านประกอบได้ แต่ผู้อ่านยังคงต้องค้นหาความจริงอีกมาก และประเมินแนวโน้มด้วยตัวเองว่ามีความเป็นไปได้มากนักน้อยเพียงใดที่จะเกิดความเป็น ASEAN Centrality ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

Liu, H., Lee, C., & Goh, J. (Eds). (2006). *ASEAN Centrality and the Revitalisation of Regional Connectivity*. World Scientific Publishing.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนในการเตรียมบทความ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ข้อมูลทั่วไป

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขความขัดแย้งและสันติศึกษา สหิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ซึ่งกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

ประเภทบทความที่เปิดรับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานวิชาการ ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยของผู้เขียนที่ได้มีการดำเนินการวิจัยด้วยตนเองหรือคณะวิจัย

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานที่เกิดจากการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมทางวิชาการ มีการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ ๆ ในเชิงวิชาการของผู้เขียน

3. บทความพิเศษ (Special Article)

เป็นบทความที่แสดงข้อมูลและผลงานเชิงวิชาการ ที่มีข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจเป็นพิเศษ

4. บทแนะนำหนังสือ (Book Recommendation)

เป็นบทความที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ มีการแนะนำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

5. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เป็นบทความที่มีการให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือ และมีการประเมินคุณค่าของหนังสือที่ผู้เขียนสนใจ

องค์ประกอบของบทความ

บทความวิจัย ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทอภิปราย บทวิจารณ์ และสรุป) และเอกสารอ้างอิง

บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทวิจารณ์ และสรุป) เอกสารอ้างอิง

กระบวนการพิจารณาบทความวารสาร

1. ผู้เขียนทำการส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์ โดยส่งบทความได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความของผู้เขียนแล้ว กองบรรณาธิการจะทำการพิจารณาตรวจสอบบทความในเบื้องต้นทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบบทความ ว่าเป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนดหรือไม่ หากมีปรับแก้ในเบื้องต้นก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้ต่อไป

3. หากบทความผ่านการพิจารณาตรวจสอบในเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการแล้ว กองบรรณาธิการก็จะทำการส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น เพื่อให้ประเมินคุณภาพ โดยทำการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 3 ท่านต่อ 1 บทความ ซึ่งการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒินั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด และผู้เขียนบทความก็绝不会ทราบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน (Double - blinded)

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ และแจ้งผลกลับมายังกองบรรณาธิการเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการก็จะพิจารณาตรวจสอบผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อที่จะทำการแจ้งผลการประเมินในภาพรวมทั้งหมดให้ผู้เขียนบทความทราบต่อไป

4.1 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ไม่ผ่าน” กองบรรณาธิการจะทำการแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ และถือว่าสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาบทความนั้น

4.2 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ผ่าน” และควรมีการปรับแก้เพิ่มเติม กองบรรณาธิการก็จะทำการแจ้งให้ผู้เขียนทราบพร้อมกับให้ผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการต่อไป

5. เมื่อผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการแล้ว ก็จะต้องส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านทางระบบอีกครั้ง

6. กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบบทความฉบับแก้ไขของผู้เขียน

6.1 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้ยังไม่เรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้เพิ่มเติมจนกว่าบทความจะมีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์

6.2 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้มีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะทำการตอบรับการตีพิมพ์โดยการออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ผู้เขียนต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับแก้ความถูกต้องของข้อมูล หรือการจัดรูปแบบบทความเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด และกองบรรณาธิการสามารถที่จะปฏิเสธการพิจารณา หรือปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความได้ในทุกขั้นตอนหากเห็นสมควร

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา อย่างไรก็ตาม กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ คัดลอก หรือเผยแพร่ แต่ขอให้อ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

รายละเอียดการจัดรูปแบบบทความ

1. **ขนาดกระดาษ** ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็นขนาด A5 และกำหนดขอบกระดาษ บน ล่าง ซ้าย และขวา ด้านละ 2.0 ซม.
2. **จำนวนหน้าบทความ** ไม่เกิน 30 หน้า
3. **ฟอนต์** กำหนดให้ใช้รูปแบบตัวอักษร (Font) TH SarabunPSK ทั้งหมด
4. **ชื่อเรื่อง** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 18 pt ตัวหนา โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง
5. **ชื่อผู้เขียน** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 15 pt ตัวหนาและตัวเอียง โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง พร้อมทำการอ้างอิงข้อมูลผู้เขียนในส่วนของ Footnote ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดย Footnote กำหนดขนาดฟอนต์ 10 pt
6. **บทคัดย่อ** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
7. **คำสำคัญ** กรณิบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt
8. **เนื้อหา** เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ซึ่งเนื้อหาจะต้องเขียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของการเขียนบทความ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
9. **หมายเลขหน้า** ทำการใส่หมายเลขหน้าไว้มุมล่างขวา ขนาดฟอนต์ 10 pt
10. **ตารางหรือภาพประกอบ** ข้อมูลในตารางหรือภาพประกอบจะต้องมีความคมชัด ขนาดฟอนต์สามารถปรับลดลงได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปรับให้น้อยกว่าขนาด 10 pt
11. **เอกสารอ้างอิง** ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ขนาดฟอนต์ 15 pt กรณีมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความ

การเขียนเอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษากำหนดให้มีการเขียนเอกสารอ้างอิงโดยใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่มีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

1. หนังสือ/ตำรา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์). สำนักพิมพ์.

Hauss, C. (2010). *International Conflict Resolution* (2nd Ed).
A&C Black.

Clarke, T., & Peterson, T. R. (2015). *Environmental Conflict Management*. Sage Publications.

2. บทความวารสารวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า
บทความ.

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ), ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์, เลขหน้าบทความ). สำนักพิมพ์.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38 Perspectives on motivation* (p. 237-288). University of Nebraska Press.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับวิทยานิพนธ์). ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบัน.

Whandee, W. (2018). *Factors Affecting the Effectiveness of Academic Journal Administration in Thailand* (Master Thesis). Prince of Songkla University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สำนักพิมพ์.

Whandee, W., Preecha, N., & Khunwishit, S. (2019). *The Analysis of Thesis Publishing Ability of PSU Graduate Programs and Factors Affecting the Choices that Graduate Students Choose for Getting Their Thesis Published* (Research Report). Prince of Songkla University.

6. เอกสารออนไลน์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วันที่สืบค้น, from
<http://www.xxxxxxxx>

Fishbein, E. (2020). *Refugees Cling to Hope of Resettlement, Even as World Slams Doors*. Retrieved June 19, 2022, from
<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/16/refugees-cling-to-hope-of-resettlement-even-as-doors-close>

7. เอกสารจากการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (เลขหน้าบทความ). สถานที่ประชุม.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (p. 85-110). Murdoch University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

กรณีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นงานภาษาไทย จะต้องทำการปรับการเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น โดยทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น งานของ บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ จากปี พ.ศ. 2563 โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วยวงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana (2020)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Chaijaroenwatana, 2020)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษโดยใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2563). *การจัดการความขัดแย้ง: ความรู้เบื้องต้นและกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ทำการปรับเป็น

Chaijaroenwatana, B. (2020). *Conflict Management: Basic Understanding & Case Studies* (2nd Ed). Prince of Songkla University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วยวงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana and Haque (2017)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Haque & Chaijaroenwatana, 2017)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

ให้ทำการใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น. อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque จากบทความวารสารวิชาการ โดยทำการอ้างอิงท้ายบทความ ดังนี้

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาประเมินคุณภาพบทความ และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาจึงได้กำหนดจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามบทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และผู้พิมพ์ ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่กลั่นกรองและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีการพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์ของบทความนั้น ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยรายชื่อและข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและผู้พิมพ์ให้ทราบซึ่งกันและกัน
4. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความด้วยความเป็นกลาง บนฐานของเหตุผลทางวิชาการ ไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการพิจารณาและตัดสินบทความของผู้พิมพ์
5. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความหรือผู้พิมพ์
6. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาอย่างเคร่งครัด และไม่นำบทความไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานหรือบางส่วนของผลงานตนเอง

7. ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ รวมถึงมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและกองบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทความที่ตนเองประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความควรประเมินบทความในศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ในเนื้อหาของบทความที่ได้รับให้ประเมินอย่างถ่องแท้ มีการประเมิน วิพากษ์ วิวิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการปรับปรุงบทความ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้รับให้ประเมิน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของเนื้อหาบทความเป็นหลัก โดยปราศจากอคติในการประเมินบทความ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องพิจารณาประเมินบทความตามกรอบระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. หากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับให้ประเมินนั้น ควรจะแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษานั้น จะต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน และ/หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการอื่นใด
2. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมานั้นจะต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาของผู้นิพนธ์หรือคณะผู้นิพนธ์เอง หากมีการอ้างอิงในเนื้อหา ต้องจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความด้วย
3. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความนั้นจริง
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่รายงานความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการศึกษานั้น
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดอย่างเคร่งครัด
6. ผู้นิพนธ์ควรระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย รวมถึงผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

CPSJ

Conflict and Peace Studies Journal

Editorial of Conflict and Peace Studies Journal

Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

15 Harnjanavanich Rd., Hatyai, Songkhla 90110, Thailand

Tel.: 0 7428 9465

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu